

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

V I E R

VERHANDELINGEN.

MEMORIALS OF THE

3

V I E R
VERHANDELINGEN,

OVER EENIGE

G E D E E L T E N

VAN DE

NEDERDUITSCH E TAALE,

D O O R

HENDRIK PIETERSON.

NIEUWE UITGAVE.

TE AMSTERDAM, BY
JOANNES ROELOF POSTER.

1795.

1 3 1 7

THE NATIONAL ARCHIVES

RECORDS SECTION

1 3 1 3 1 3 1 3

RECORDS

RECORDS SECTION

RECORDS

RECORDS SECTION

RECORDS SECTION

RECORDS SECTION

RECORDS SECTION

RECORDS SECTION

RECORDS

V O O R R E D E

A A N D E N

N E D E R L A N D E R .

Hier geef ik den Geächten Lec-
zer **VIER VERHANDELINGEN**, waarvan

De Eerste behelst het kwaade
gebruik van het woord **UE.**, ter-
wijl ik zoek te doen opmerken,
dat men zich van het zelve, in het
spreken en schrijven, moeste ont-
houden, doch zo wij ons somtijds
daarvan wilden bedienen, dat het
dan op deeze wijze behoorde ge-
bruikt of geschreeven te worden,
UWE ED.

De inhoud van **DE TWEEDE** leert,
dat de letter **D** tot geen sluitlet-

IV V O O R R E D E.

ter van eene Lettergreep of woord kan gebezigd worden, en dat deeze veronderstelling op het geluid onzer *Uitspraake* en de gewoonte van de *Oudheid* rust. Maar om dat het *Hedendaagsche Gebruik* zich hiertegen verzet, en de letter *D* ook in het Eenvoudige Getal van onze woorden plaatst, als zij in het Meervoudige moet gebruikt worden, heb ik ook in deezem gevalle het aardëigen der Taale aan de algemeene gewoonte opgeofferd, en de eenpaarigheid van schrijven onder onze Landgenooten zoeken te bevorderen. Daarachter volgen VIER LYSTEN van de Zelfstandige en Bijvoeglijke Naamwoorden en Lijdende Deelwoorden, die niet alleenlijk tot groot ge

V O O R R E D E. v

gemak voor de Vreemdelingen, om de Onderscheiden Buigingen van de D en de T te leeren zijn, maar ook te gelijk, zo mij voorkomt, tot eene groote nuttigheid voor ons zelve verstreken zullen.

DE DERDE VERHANDELING geeft alle de Zelfstandige Naamwoorden op, die, van de algemeene Buiginge afwijkende, in den Tweeden Naamvalle (Genitivus) geen S maar EN aanneemen.

En daarop wordt het kwaade gebruik van den Vijfden Naamvalle (Vocativus) aangetoond, dat gemeenlijk plaats heeft in het Eenvoudige Getal van het Manlijke Geslacht, als het Zelfstandige

VI V O O R R E D E.

Naamwoord van een Bijvoeglijk vergezeld is.

Uit dit laatste verkrijgt men eene goede gelegenheid om over de geschilbaarende zegwijze, **MYN ZOETE KIND**, naauwkeuriglijk te denken. Ik meen daarbij onweerspreeklijk te betoogen, dat de **Heer TEN KATE** ons de rechte **Buiging** er van heeft opgegeeven, en dat de **Heer HUYDECOPER** volkoomen mistast, en ons van de **Natuurlijke Buiging** afbrengt.

DE VIERDE VERHANDELING gaat over dat gewigtige **Deel der Taalkunde**, de **Werkwoorden**. Ik had tot nog toe geen rechte kennis van dit uitgebreide gedeelte onzer Taale kunnen verkrijgen.

Hier-

V O O R R E D E. VII

Hierom ondernam ik die bezigheid met eenen weetgierigen lust. Toen ik de Hoofdäfdeelingen van deeze zaake had nedergefteld, (waartoe vervolgens alle onze Nederduitsche Werkwoorden zouden moeten gebragt worden,) verkreeg ik zo veele loffpraaken en goedkeuringen van verscheiden Amsterdamsche geleerde Heeren, dat ik andermaal den arbeid hervatte, en geen moeite bespaarde, om dit stuk volkoomen af te werken, en in zodanig eene gedaante voordendag te brengen, dat elk, zonder uitzonderinge, de onderscheiden Regelmaat van onze Werkwoorden, (die naar mijn onderzoek alleenlijk tot Vijf Soorten moeten gebragt worden,) in den korten

VIII V O O R R E D E.

tijd van eenige ledige avonduuren zoude kunnen bevatten en ter zijner beoefening in het geheugen bewaaren.

En nu mijne taak is volvoerd, geeven die Loflijke Aanmoedigers van Konsten en Weetenfchappen mij de goede getuigenis, dat ik mijn doel bereikt, en eene algemeene goedkeuring te verwachten hebbe. (Het gene ik hier alleenlijk verhaal, om den Leezer, ter verkrijging eener goede kennisfe van dit Taaldeel, des te meerder tot het onderzoek van deeze VERHANDELING aan te zetten.)

De Voorbeelden van de Werkwoorden heb ik alle, volgens den
rang

V O O R R E D E. IX

rang der Letterlijste, geplaatst, om ook daardoor voor allen in het Onderwijs gemakkelijk te zijn, en voornaamelijk om den Taalkundigen te behaagen.

Om welke reden te gelijk ook *al-*
le de Werkwoorden, over welke immer verschil is geweest, van de Heeren MOONEN, SEWEL, TEN KATE en HUYDECOPER, daar op hunne verëischte plaatsen zijn te vinden.

Dit is nu de Hoofdinhoud van deeze VIER VERHANDELINGEN, welke geleet nieuw zijn, en, zo mij voorkomt, niet van het geringste belang bij de Verftandigen, zullen gefchat worden. Ook heb ik daarboven getracht den Lee-

X V O O R R E D E.

zer tusfchen beide, en: bij afwifeling, te verrasfchen, met eenige Taalkundige Aanmerkingen, Nieuwe Regelen, en andere zaaken, die ter volmaking en verfiering onzer Taale dienen. Men kan hiervan, onder anderen, bewijzen vinden in

DE EERSTE VERHANDELING, blad, zijde 8, 9, 18, 30, 31 en 33; alwaar over de *Bezrekkelijke Voornaamwoorden* in het breede wordt gefproken;

En in DE TWEEDE, bladzijde, 70, 71, 73, 74, en 78, over het woofd BASTERD, 79, HEILAND, 92, VIJAND, 97, AANVAARD, 101, GEBRAAUWD, 118, GEZINDTE, 123, LEIST, en 150, WEDERDOOPT:

In

V O O R R E D E. XI

In DE DERDE, wordt bladzijde 167 geleerd, dat de Naambuigingen, (Declinatieën) die met de Onbepaalende Geslachtwoorden geboogen worden, nooit eenen Vijfden Naamval hebben. Ook staat op bladzijde 168. gemeld, dat alle onze Spraakkonstenaars het Meervoudige Getal van deeze voornoemde Naambuigingen nergens hebben opgegeeven; en daarom is het hier, op bladzijde 170, 171 en 172, te vinden;

En in DE VIERDE is, bladzijde 208, 209 en 210, klaarlijk getoond, dat de letter T volstrekt tot de Buiging behoort, waarbij te gelijk haare onderscheiden plaatsen worden aangewezen; bladzij.

XII V O O R R E D E.

zijde 232 en 233 handelt over de onderkenning van Scheidbaare en Onscheidbaare Voorzetselen; bladzijde 236 en 237 over de Gelijknaamige Werkwoorden, waarbij duidelijk wordt geleerd, welke Gelijkvloeiend en welke Ongelijkvloeiend zijn; bladzijde 253, wanneer de Lijdende Deelwoorden van de Eerste Soort van de Ongelijkvloeiende Werkwoorden volkoomen in spelling met de Onbepaalde Wijze gelijk staan, en bladzijde 255 geeft eene Tweeledige Regelmaat aan de hand, omtrent de spelling van de Deelwoorden der Drie Soorten van Ongelijkvloeiende Werkwoorden.

Ten slotte van dit Werk gaat een

V O O R R E D E. XIII

een AANHANGSEL over de Bijvoeglijke Naamwóorden, in den Vergelijkenden Trap staande. Ik oordeel, dat zij altijd Onbuigzaam zijn, en heb verscheiden Naambuigingen (Declinatie) van dezelve opgesteld, en plaats gegeven, dewijl geen een Spraakkonstenaar dit tot nog toe had voorgedaan.

Het eene zo wel als het andere bevalle den Geachten Leezer, en Hij geniete alle heil en welvaart.

Hk. PIET E R S O N.

*Amsterdam,
den 20 van September
des jaars 1781.*

I N.

I N H O U D.

- I. EERSTE VERHANDELING.
OVER HET WOORDEKENUE. I
- II. TWEEDE VERHANDELING.
VERDEDIGING VOOR DE
SPELLING MET DE LETTER
T, IN PLAATSE VAN DE D. XLV.
- III. DERDE VERHANDELING.
OVER DE BUIGING DER
ZELFSTANDIGE NAAM-
WOORDEN. CLVII.
- IV. VIERDE VERHANDELING.
OVER DE TIJDVOEGINGEN
DER WERKWOORDEN. CLXXXV.
- AANHANGSEL, OVER DE
ONBUIGZAAMHEID VAN DE
ONGELIJKVLOEIENDE
DEELWOORDEN, EN DE
BIJVOEGLIJKE NAAMWOOR-
DEN, DIE IN DEN VERGE-
LIJKENDEN TRAP STAAN,
EN BIJ EEN ZELFSTANDIG
NAAMWOORD GEVOEGD
WORDEN. CCLIX.

E E R-

E E R S T E

daarin meer het algemeene gebruik, dan mijne eigen keus, gevolgd: want het is my altijd, zo niet onverstaanbaar, ten minsten als een gebreklijk woord voorgekomen.

Gemeenlijk wordt het veel beter, dan het eenlettergreepigē woordje U en GIJ, geächt, en, uit beleefdheid, meest altijd in plaats van dit laatste gebezigd: waardoor de persoon dien men aanspreekt, zijnde de tweede, in den *derden* *perfoone* wordt gesteld, hoewel zommige zich in deezē opzigte van den tweeden bedienen; doch ik zal deēze voorbijgaan, dewijl die den bal, gelijk men spreekt, t'eenemaal misstaan.

De eerste schrijfwijze, die den aangesproken persoon in den *derden* *perfoone* stelt, is zeker goed, en steunt op den voorgang van alle goede Schrijveren. Genoeg is dit bekend, en overvloediglijk in de volgende voorbeelden te zien, die ik uit de Brieven van onzen Hollandschen Edelman, den nooitvolpreezen Heere Hooft, heb ontleend. Deze zal hier mijn gezeg
ver-

VERHANDELING. 3

versterken, volgens zijnen Eersten Brief, in den druk van het jaar 1738:

—— *Evenwel moet ik UE. believen, zoo beroemden konstenaar, eere van mijn vaderlandt, 't welk by de nazaten UE. werken zal gebruiken tot de voorneemste getuigen van zijn tegenwoordig geluk. Daarom deezen avondt UE. schrijven ontfangen hebbende, is mijn eerste zorg geweest iet te bedenken, passende op de beelden, en den naame Castigatio, dien ik meine dat UE. door onkunde van 't Latyn wat qualijk in ZIJNEN brief gespelt HADDE. 't Welk ik aanwijze, op dat UE. (die my dit te goede houde) of mischien die naam moest uitgehouwen weezen, daar in niet DOOLE, —— . zooveel is 't dat UE. ziet, ik maak my niet 't zoek, om HEM in een kleene zaak te dienen, met dezelve geneigtheit, —— .*

Tot meer begrijs van minkundigen, zal ik tot verklaaring van mijn gezegde, dit briefuittreksel met de veranderingen, die 'er in den *tweeden* *persoone* plaats hebben, hier herschrijven, en haar, door eene groote letter, kenbaar doen zijn.

A 2

— Even-

E E R S T E

— Evenwel moet ik UE. believeu,
 —, eere van mijn vaderlandt, 't welk
 bij de nazaten UE. werken zal gebruiken,
 tot — getuigen van zijn — geluk.
 — deezen avondt UE. schrijven onsfan-
 gen hebbende, is mijn — zorg geweest
 iet te bedenken, passende op — den naa-
 me Castigatio, dien ik meine dat UE. —
 wat qualyk in UWEN brief gespelt HADT. 't
 Welk ik aanwyze, op dat UE. —,
 daarin niet DOOLT, —. ik maak my niet
 t'zoek, om U — te dienen.

De Leezer begrijpt ligtlijk, dat de woor-
 den UWEN, HADT, DOOLT en U, hier de
 duidelijke tekenen van den tweeden per-
 foone zijn, en derhalve daar niet mogen ge-
 bruikt worden; dewijl het woordje UE.,
 gelijk gezegd is, den derden perfoon ver-
 eischt, en ook zo gebruikt wordt, gelijk
 met het voorbeeld van den Ridder reeds is
 getoond.

Ook zoude men dit door honderd ande-
 re Schrijvers, gelijk den Liefhebberen be-
 kend is, kunnen bevestigen, ware zijn ge-
 zag, in onze Taale, sedert omtrent twee
 eeu-

VERHANDELING. 5

eeuwen al gevestigd, niet alleenlijk in staat, om mij dit te doen staande houden. Dit zij genoeg van het gebruik, laat ons nu over de betekenis deezes Woordekens een weinig denken.

Ik stel vast, dat de minste menschen weeten, wat zij daarmede uitdrukken, niet-tegenstaande ijder daardoor eenen perfoon verstaat. Die nog eenig bescheid daarvan kunnen geeven, zeggen, dat het enkele woordje U of GIJ te lomp, maar UE. veel deftiger en heufcher is: gelijk men my op deeze wijze verscheiden maalen heeft geantwoord. Het zal in 't vervolg blijken, of dat oordeel, omtrent onze woordjes, rechtmatig zy.

Alle Nederduitfche Taalkundigen, vertrouw ik, hebben altijd, en zullen tot nog toe niet anders door dit woordje UE. verstaan, dan dat de letter E. eene verkorting van het woord EDELHEID is, welke affnijding in veele gevallen bij ons plaats heeft; waarvan de eigen Voornaamen van zommige tot bewijzen verftrekken, als: *Pieter*, *Joannes*, die men dikwils door de enkele

6 E E R S T E

kele voorste letter, aldus: P. J., uitdrukt.

De stip, dien men naast de E. ziet, geeft ook niet onduidelijk te kennen, dat het, geen volledig, maar een verkort woordje zij: want die is het teken, dat ons de verkorting moet aanwijzen, het gene te veel bekend is, om voorbeelden daarvan hier by te brengen. Het kan ook in die van den Drost, welke boven aangehaald zijn, overvloediglyk gezien worden.

Daarenboven ik besluit, dat die E. eene verkorting van het woord EDELHEID is, om dat de *Persoonlijke*, *Bezittelijke* en *Beirekkelijke Voornaamwoorden* altijd, in 't Vrouwlyke Geslacht, daarnevens gesteld worden. Want hoe zoude men zich van Vrouwlyke Voornaamwoorden bedienen kunnen, indien geen Zelfstandig Vrouwlyk Naamwoord (gelijk Edelheid) was voorgegaan? En wat zoude men anders door die E., dat een verkort woordje is, verstaan moeten? Ik denk, 't is genoegzaam buiten kijf, dat UE. niet anders is noch kan beduiden dan EDELHEID.

Het

VERHANDELING. 7

Het is ook genoegzaam op te maaken, uit de schrijfwijze van UEt., dat EDELHEIT, en uit die van UEa., dat de tweede Naamval is, gelijk men bij veele Schrijvers dit zo geschreeven vindt. En om niet veel te zoeken, men blijve maar alleenlijk by den Heer HOORT, wiens Brieven genoeg staalen daarvan opleveren. Zie 'er hier een uit zijnen derden Brief:

UEs. toegedaanste Neve.

uit den vijfden:

UEs. toegedaane enz.

In den ouden Druk dier Brieven, ik meen in zijne Mengelwerken, die in den jaare 1704 zijn uitgegeeven, treft men dit meermaalen aan, 1ste Brief;

Dat onze gemeenzaamheit en UEs. verzoek onschuldigen de vermetelheit van mijn penne, ~~ende~~ ende blijve

UEs. toegedaanste Neve.

2. Br., bl. 224,

van onberispde Schriften zal mischien UEs. treffelijk Treurspel 's eerste we-

I E E R S T E

Korts met herlezen van UEs. Prins van Oranje, ———. dat de goede wil, voor 't werk genomen, mij den toegank van UEs. vriendschap opene, ———.

Schoon ik deeze tweede Naamvallen tot handhaaving van het Onderwerp hier bijbreng, ik keur hen echter niet goed. 't Is wat anders een woord ten voorbeelde te gebruiken, en wat anders het op zich zelve te beschouwen. Zy zijn my in deezen tot een goed bewijs, maar anderszins niet geheel naarvolgelyk.

Den beheerschten Naamval ziet men hier voor den beheerschenden geplaatst, dat in dit geval, naamelyk: als de Tweede Naamval van het Vrouwlyke Geslacht is, niet altijd mag wezen. Want hoe kwaalijk zoude het luiden, als men zeide, *der Opper-
magt bevel, der aarde schoot, voor, het be-
vel der Oppermagt, de schoot der aarde?* Wanneer die zelfde Naamval van het Manlyke Geslacht is, dan is het gebruikelijk, volgens de algemeene spraak, te zeggen, *des vaders goedheid, des konings oppermagt.* En ook zegt men zomtijds wel in het eerstge-
mel-

VERHANDELING. 9

melde Geslacht, *des werelds goed*, en dergelijke, die men als onëchte spreekwijzen tracht uitteemonsteren, hoewel, mijns bedunkens, te onrecht, om dat zij al te veel by ons gewettigd zijn. Men zoude misschien beter doen, haar als uitzonderingen van den regel aan te merken. Doch dewijl het hier de plaats niet is my daarover te mogen uitbreiden, laat ik dit tot eene beter gelegenheid over. Men kan onderzuchen den Heer MOONEN, in het XL Kapittel zijner Spraakkonste, hierover naazien.

Ik zeide ook, dat die E. eene verkorting van het woord EDELHEID blijkt te zijn, om dat de *Persoonlijke*, de *Bezittende*, en *Betrekkelijke* Voornaamwoordjes in het *Vrouwlijke* Geslacht daarbij gesteld worden. De Heer Hooft gaat ons in deezen voor, gelijk in dit uittreksel uit zijnen 272sten Brief te zien is, waarin die drierlei steewoordjes voorkoomen:

Hoe UE. min met de veldslagen van den Heere Wyts gediens is, hoe ZIJ mij bet verplicht. Niettemin achte onmogelijk te zijn,

A 5

of

oft UE. zal uit de hanteeringe van dat krijs werk eenige kunde ongevoelijker wijze blijven aanhangen, die HAAR in tijdt ende wijle, alwaar 't maar in 't kouten mogt te passe koomen ——. UE. zal HAAREN dank ook hebben van 't opperen tot deeze timmeraadje, Dat zij die boven haare waarde waardeert, schrijf ik HAARDER goede geneegenheid toe.

Zie ook den 3, 90, 102, 115, 120, 124, 166, 168, 171, 176, 202, 204, 206, 208, 216, 219, 268, en 271.

Hieruit zien wij klaarlijk, dat de Vrouwelijke Voornaamwoordjes daar, met betrekkinge tot het woord UE., gebruikt zijn. De Ridderlijke keurigheit, omtrent de Geslachten, is volkomen uit deeze aangehaalde plaatsen te leezen: want de Heer Hoort heeft alle deeze Brieyen niet aan de Vrouwelijke (let wel) maar aan de Manlijke Kunne geschreeven, gelijk in zijn werk kan gezien worden, zijnde zij daarom voornaamelijk tot bewijzen door mij uitgezocht, en hier bijgebracht. Des niettegenstaande zoude men die naauwgezetheid op de Geslachten, in veele plaatsen van hem, vergeefsch zoe-

VERHANDELING. 11

zoeken. Men heeft die misfchien reeds in 't oog, terwijl ik over de keurigheit van onzen Schrijver spreek. 't Is zo, Leezer: Hy heeft daarin overal geen vasten voet gehouden. De bewijzen zijn zelf te veel om hier op te tellen. Maar dit doet nog niets uit; want het is buiten tegenspraak zeker, dat Hij de eerste wijze van schrijven voor de beste heeft gehouden, dewijl dit overvloediglijk kan aangetoond worden.

Begeert men plaatsfen te zien, daar Hij van het Geslacht afwijkt: het allereerste toonfel daarvan vindt men in den 5den zijner Brieven:

— *mij gebiedende van harten aan UE.
die N Godt genadelijk bezorge.*

zo ook in den 175, 179, 183, 203, 207, 209, 211, 213, 225, en in den 227sten in het naschrift:

Ik beken, gaarne, deeze oneetpaarigheit in geen voegelijken plooi te kunnen brengen. Het Manlijke Geslacht neemt wel, in deeze voorbeelden, de twijfeling in den perfoon wech, maar ook tevens alle de netheid.

heid van het spraakkonstige, dat is, van den spraakkonstigen Regel, dien Hij zich had voorgesteld, naamelijk: om onveranderlijk de Voornaamwoordekens met het Geslacht des Naamwoords te doen overeenkoomen. Doch hiervan in 't vervolg (*). De Leezer, dunkt mij, wacht reeds naar het zaaklijke van het onderwerp.

Hoe keurig men omtrent dit woordje te werk gaat, gelijk wij gezien hebben; en hoe deftig en heusch men het achte te wezen, het is echter onvolkomen, of liever gebrekkijk, ten opzigte van het Aanwijzende Voornaamwoordje U.

Gij weet, Leezer, en hebt uit voorbeelden gezien, dat het wordeken UE. de derde Perfoon is; bijgevolg, hoe kan een Voornaamwoord van den tweeden perfoon gebruikt worden, daar de derde gemeend wordt? immers onmogelijk. Dit heeft echter hier plaats: want het woordje U is en blijft een *Perfoonlijk Voornaamwoord* van den tweeden perfoone, des eenvoudigen tijds.

Is

(*) Bladz. 33.

VERHANDELING. 13

Is 't niet zonderling, dat zo veele bekwaame Mannen dit verwaarloosd hebben; daar zij in andere gevallen, den tweeden persoon aanspreekende, alle eenpaarig zeyden, en schreeven, *uw vader*, *uwe moeder*, gelijk het behoort te zijn, en ook in dit geval vereischt wordt?

Wat verschil is 'er tusfchen te fchrijven, *uwe moeder*, en *uwe edelheid*? is het niet enkel, dat het eene Naamwoord een persoon, en het andere maar eene hoedanigheid uitdrukt; en echter beide de derde persoon zijn; dewijl *edelheid*, fchoon geen wezenlijken persoon verbeeldende, volgens de regelen der Spraakkonfte, zo wel als *moeder*, geacht wordt te zijn de persoon daarvan gefproken wordt? Gevolglijk moet men het Bezittende of Bijvoeglijke steewoordje UWE, in plaats van de enkele U, bij de E. zetten, op deeze wijze: UWE E.; en de gebreklijkheid van ons UE. aldus verhelpen.

Dit is geen nieuw, gelijk verfcheiden Schrijvers hiervan tot getuigen kunnen zijn. Ondertusfchen is het jammer, dat het Hooft van alle onze oude Schrijveren dit niet heeft

heeft betracht. Evenwel na dat ik lang in zijne Werken vergeefs had gezocht, vond ik in zijnen 20sten Brief (naamelijk in de nieuwe uitgaave) deeze schrijfwijze waargenomen, die ik den Leezer hier zal mededeelen:

Hebben voor goet aangezien UWE E. aan te schrijven, dat dezelve de zaake van 't begaan Exces van den voornoemden Henrik jegens de Heeren Commisfariſen, in Martio aldaar op de verpachtinge geweest zijnde, met den zelven wel zal mogen bij compositie ofte anders afmaaken, mits UWE E. lette, dat d' Autoriteit daarinne ————— werde be- waart, ———.

Schoon men, behalve deeze twee, geen zes dergelijke voorbeelden daarenboven uit alle zijne Brieven kan bijbrengen, zijn deeze mij echter hier genoeg tot bewijs; dewijl zij niet duister te kennen geeven, dat de Heer HOOET wel beter wist, schoon hij in eene fleur kwaalijk schreeve.

De Heer JOOST VAN DEN VONDEL, schoon geen brieven van hem voor handen zijn, is daarin veel naauwkeuriger geweest, gelijk
ons

VERHANDELING. 15

ons zijne Opdragten daarvan veele blijken geeven; en in die van de Treurspelen ADAM IN BALLINGSCHAP, en in NOAH, te zien zijn: mitsgaders in die van JOSEPH IN DOTHAN, daar hij aldus schrijft:

De Heet Profesfor Kasper van Baerle, die UWE E. als een rapier van Filosofie dagelijks voegelijk op de zijde hangt, ——— . ondertusfchen wenschen wij, ——— te blijven UWE E. ootmoedigste dienaar.

zo ook in die van JOSEPH IN EGYPTEN:

————— fichtelijker zal dan mijn onverzierde Hippolytus, op 's gewijde tooneel tredende, UWE E. en anderen laten oordelen, ———.

en verder,

————— waervan eeuwigh getuigenis zal geven hij, die eeuwigh wenscht te blijven UWE E. dienstwillige ———.

in SALOMON:

UWE E. onder de kunstbeminners gerekent, zal met den zijnen, ———, dit gelieven t'ontfangen ——— tot een blijck, dat ik blijve UWE E. enz.

in

in HERKULES IN TRACHIN:

*Ondertusfchen wensche ik — te blijven,
UWE E. ootmoedige Dienaar.*

UWE E. dit overwegende, zal hier —.

in de AMSTERDAMSCH E HEKUBA:

*Wij offeren hier UWE E. de Amsterdamsche
Hekuba, — dat wij UWE E. die in 't
bijzonder heiligen, en opdragen, geschied tot
danckbaerheid van de Psalmen, die UWE E.
ons toegezonden heeft, —. of wij hier
alle eigenschappen onzer moederlijke tale, vol-
gens het afscheid der dichteren, wel hebben
waergenomen: daervan zal UWE E. kunnen
oordeelen: —.*

in ELEKTRA:

*— en wenschen te blijven, —: UWE
E. allerminste dienaar.*

in den LEEUWENDALER:

*Het welck wy UWE E. opdragen, —.
het welck UWE E. in zyn doorluchtigh Agent-
schap toegewenscht wort van UWE E. dienst-
schuldigen —.*

en in de Opdragt der HELDEN GODES vindt
men dit vijfmaalen:

wat

VERHANDELING. 17.

wat dit gezeyd is kan een yder licht vaten die den rued gebruikt en de hulpe genoten heeft van UWE E. ———.

Zo dat wy overwegende de ontfangen diensten en weldaden ons licht aen UWE E. zolden vergrypen, ———.

Het welck my oock veroorzaeckt deze myn Helden Godes UWE E. op te dragen: waer toe myn zangeresse gantsch geneyght is, overmids UWE E. de dichtkunst met een lieflyck gemoed omhelst, ———: zoo dat UWE E. zeer gevoegelyck evenaert met de voortreffelyke Erotimus.

Meer Schrijvers hier bijtebrengen, acht ik overbodig te zijn, en oordeel, dat uit deeze voorbeelden overvloedig blijkt, dat ook deeze Dichter de gebreklykheid van ons UE. in zynen tijde volkomen heeft begrepen.

Maar ondertusfchen mag ik niet overslaan te erinneren, dat ook die zelfde verkeerde schrijfwijze in het *Meervoudige Getal* plaats heeft. De Leezer volge mij nog een oogeblik, en ik denk, dat hij zich dier moeite niet zal beklagen.

B

Ge-

Gelijk ik met opzigt van het Eenvoudige Gezal heb gezegd, dat de minste weeten, wat zij schrijven, zo is het ook omtrent het *Meervoudige* gesteld. Men schrijft zonder zich zelve te verstaan, deeze merken: U. U. E. E., welke men aan meer dan een persoon toeëigent. (*). Ik beken ronduit niet

(*) Zo is het ook gelegen met H. H. H. H. M. M., en L. L. H. H. P. P., om te betekenen *HUNNE HOOGMOGENDHEDEN, en LEURS HAUTES PUISSANCES*, dat Dezelfde Hooggeëerbiedigde Perfoonen uitdrukt, welke schrijfwijze men in de Couranten of Loopmaasren, en andere geschriften, menigvaldiglijk aantreft.

Zulk eene gansch onnoodige verdubbeling vindt men ook gemeentlijk in het Maandwerk, genoemd: *DE BOEKZAAL DER GELEERDE WERELD*, alwaar steeds twee D. D. gebruikt worden, indien 'er van meer dan een Predikant gesproken wordt, willende zeggen, *Domini, Domini, Heeren, Heeren*.

Mitsgaders de E. E. *Proponenten*, voor de *Eerwaardige Proponenten* enz., al het welke voor niet hooger, dan een onkundig gebruik, dient gehouden te worden. Ook komt het mij voor, dat ik niet breedvoziger over deeze zaak behoeve te zijn, aangezien de verstandige Leezer ligt gaarne met mij zal zeggen, dat die verdubbeling van letteren een pleonasmus, eene overtolligheid, is.

Be-

niet te weten, wat deeze letters te kennen geeven. Zeer gaarne wil ik het van zulke Schrijveren leeren. Doch tot nog toe houd ik mij verzekerd, zo men hun daarover vraagde, dat zij, genomen eenige redenen, echter niet eene, die voldoende ware, zouden kunnen inbrengen.

Anderen gebruiken maar eene U, en schrijven aldus U E E. Deeze doen, mijns bedunkens, beter dan de eerste, dewijl men daaruit klaarder begrip van woorden kan verkrijgen. Die wijze vindt men ook in de meergenoemde Brieven gehouden, waarvan de 2de en de 58te hier tot bewijzen verstreken.

2. Brief.

— zo is derhalve myn vriendelyke begeerte, en ook ernstelyk verzoek, dat U E E. de keur en bevestiging der bevelhebberen over de Schutterye gelieven zal uitstellen.

Beter handelt de Schrijver van het Nieuw Nederlandsch Spelleboek, voor de Werfelyke Kindeten van Nasau Wellburg, daar hij in dat Werkje (bladz. 91) over sommige yskortingen schrijvende, onder anderen meldt, H. H. M., HUNNE HOPPENDEWIT.

— ende alzo — verwacht ik, dat U E E. my hier inne zullen zyn ten gevalle, —.

Hiermede — beveel ik U E E. aan Gode Almagtig —.

in den 58sten Brief komt dit meermaalen voor:

— heeft my te kennen gegeven, hoe dat U E E. hem molestie doen in 't innen van de vechtboete, derwelker d'eene helfte zyne, en d'ander helfte U E E. zoude competeeren. — tot prejuditie niet alleen van U E E. eigen Privilegie, maar ook —.

Heb U E E. daaromme by deezen wel willen aanschryven, dat U E E. den Schout wyder geen empeschement en willen doen, —. oft zoo U E E. eenige redenen ter contrarie weeten te allegueeren —.

Uit deeze schrijfwijze konnen wij meer begrips van woorden maaken, en ten minste daaruit leezen, UWE ERENTFESTE EDELHEDEN, waarom ik haar ook beter dan de eerste noem; maar zij is evenwel gebreklijk: want gelijk gezien is, dat het Bezittende Steêwoordje UWE in het Eenvoudige moet gebruikt worden, zo dient men het ook hier in

in het *Meervoudige Getal* niet te vergeeten.

Op eenige plaatsen treffen wij dit ook alzo in die Brieven aan, doch zeer ongelijk. De Heer Hooft is daarin even zo oneenpaarig, als ten opzichte van het Eenvoudige. Ja zomtijds heeft hij, in eenen en denzelfden Brief, die beide schrijfwijzen gebruikt, waarvan de 11de hier tot een staal wordt bijgebracht:

Zoo is haarlieder meeninge te imploreeren de assistentie van UWE E E. in een gemeene zaake, ———.

dit is gelijk het behoort te zijn; maar daarop volgt aanstonds,

——— aan de welke ik ——— U E E. in alle reuerentie verzoek, ———.

en dan weder,

Gebiede my hier mede, ——— uit alle vermogen aan UWE E E. ——— enz.

Dit, mag men zeggen, is eene lettervrucht van den Heere Hooft, waarin Hooft waarlijk niet is te vinden. Deeze schrijfwijze noemen zommige Spraakkonstenaars eenen kijkenden stijl.

Dit acht ik genóeg over de onvolkomenheid van ons wordeken UE. gezegd te zijn. Laat ons nog een stap verder gaan, om hen, die al te sterk daaraan gewend zijn, van het kwaade gebruik te zoeken te overreeden.

Het komt mij voor, dat dit woordje niet alleenlijk gebrekkig, of onvolledig, maar, zomtjids *bespottelijk*, ja zelfs *spottend* is, door het ongepaste gebruik, dat wij over het algemeen daarvan maaken.

Ik meen bewezen te hebben, dat de letter E. in het woordje UE. eene verkorting is, en te kennen geeft, EDELHEID, welke een naam is, die op zich zelve vrij meer zegt, dan *aanzienlijkheid* of dergelijke woorden. Daarenboven eene benaaming, die aan niemand dan zulken gegeven wordt, die boven anderen verheven zijn, of in aanzien uitmunten, en van eene Oppermagt eenig teken ontvangen hebben, dat hen van anderen in Dapperheid, of Geleerdheid, of Konst onderscheidt. Niettemin zij is ook eigen aan zulke, die in eene groote Hoedamigheid gesteld zijn, of eene uitmuntende Waardigheid bekleeden.

Dee.

Deeze benaaming, met zo veel uitnemendheid, een eernaam van zodanige uitmuntende en groote Personaadjen zijnde, kan den gemeenen Man niet wel voegen. Het zeggen van den geestigen Franschen Dichter BOILEAU zoude men hientos mischien betrekkelijk kunnen maaken. Aldus zegt dat schertfende en edele vernuft:

Je ne puis rien nommer si ce n'est par son nom :

J'appelle un chat, un chat, & Rollet un fripon.

Schoon wij anderszins alle zaaken met haare rechte naamen willen benoemen, moest, dunkt mij, deeze oplettendheid vooral niet in deezen gevalle verwaarloosd worden, om niet, door eene laffe eerbewijzing, onverschillig, elk, wie het zij, tot eenen Edelman te maaken, dat nu nog daaglijks, door het gebruik deezes woordekens, met monde en penne, geschiedt.

Indien men een eenvoudig flecht mensch met den naame van ZIJNE HOOGHEID, of dergelijke, aansprake, zoutde zo een en wij zelve die behandeling immers voor boerten opneemen?

Als wij nu beoordeelen, wat onderscheid er tuschen den naam EDELHEID of ZIJNE HOOGHEID is, moeten wij immers zeggen, hier ter zaake niets anders, dan dat de eerste aan eenen *Edelman*, die zoveel minder, en de tweede aan eenen *Vorst*, die zoveel meerder is, past.

Zo men nu in eene gevolgtrekking tot het mindere zoude spreken, mogten wij ligt met even veel recht zeggen, dat zo veel minder iemand dan een *Edelman* is, hem ook zoveel minder de naam van Edelheid toekomt.

Mij dunkt, het is aanmerkelijk, dat dit wordeken zo lang een tijd, en zelf tot heden toe, is in gebruik gebleeven, bij meest alle Schrijvers en beschaafde Lieden, die anderszins eene zuivere taal behartigen. De verkeerde verbeelding, (als ik mij aldus eens moge uitdrukken) die men zich vormt, dat onze woordjes U en GIJ te boersch zijn, en niet genoeg eerbiedigheid aan den persoon, dien men aanspreekt, bewijzen, mogen wij ongetwijffeld voor de oorzaak deezer schrijfwijze houden. Ik zeg,
met

VERHANDELING. 25

met reden, die *verkeerde* verbeelding: want ik kan niet zien waarin de onheuschheid dier woordjes bestaat. Ik houd hen in tegendeel voor welvoegelijk, ja zelfs voor heusch.

De Franschen, die in den dagelijkschen omgang zich van den tweeden persoon des Eenvoudigen Getals bedienen, omtrent hunne minderen of huisgenooten, gebruiken dien ook tegen iemand, welken zij met kleenachtinge willen behandelen; waarvan de Voornaamwoordjes TU en TE zijn; en deeze spreek- of schrijfwijze wordt door hen TUTOYER genoemd. Deeze wijze van behandeling geschiedt omtrent de eerste gezags-halve of uit gemeenzaamheid, en omtrent den laatsten uit wrevel en kwaadaardigheid. Maar zo is de onze, naamelijk U en GIJ, niet.

De Leezer zal mij wel willen toestemmen, dat dit JOWEN van de Franschen (gelijk ik meen, dat het woord TUTOYER moet vertaald worden.) zo veel van ons U en GIJ, verschilt, als *lompheid* van *beleefdheid*, en dat het volkomen met ons JIJ en JOU overeenkooft.

Onze Voornaamwoordjes U en GIJ zijn niet alleenlijk heufcher dan de franfche tu en TE, maar eigenlijk beleefd, en stemmen daarenboven ganschlijk met het franfche *vous avez*, en *vous êtes* overeen.

Het is immers bekend, dat onze gemelde Woordjes de eigenlijke en rechte van den Tweeden Perfoon des Eenvoudigen Getals niet zijn. Zij behooren tot den Tweeden Perfoon van het Meervoudige Getal. De echte Voornaamwoorden des Tweeden Perfoons van het Eenvoudige zijn DU en DIJ, gelijk onze oude nette gefchriften aanwijzen, en in welke de Tweede Perfoon van het Meervoud altijd door GIJ en U onderscheiden is.

Toen ik dit Gefchrift, zo verre als het hier is, gefchreeven hadde, gaf de Heer CHRISTIAAN GROENEVELD, die alle Taal- en Dichtkundige Schrijvers zo volkomen, geloof ik, als iemand kent, mij de Berijming der Pfalmen van den Heere PHILIPS VAN MARNIX ter lezing, om dat daarin ook over dit onderwerp met alle nauwkeurigheid gehandeld wordt.

De

VERHANDELING. 27

De Heer VAN ALDEGONDE ſchrijft in zijne Voorrede opzetlijk over dit ſtuk, en brengt tot bewijzen van het zelve bij, de Vlaamſche Overzetting van Boëthius, oude Gebedenboekskens, s. Franciscus Wyngaert, Eſopus Fabelen en andere Werken. Laat mij toe, Leezer, dat ik de woorden van dien geleerden en alzinsroemwaardigen Man hier inlaſſe, dewijl zij mij hier zeer gepast ſchijnen voortkoomen.

„ wij hebben (zegt de Heer van
 „ Marnix) een weynich afgetreden van de wiſe
 „ van ſpreken/ die nu heden ten dage meêſt ge-
 „ bruyckelick is in deſe Nederlanden/ als dat wi
 „ hebben willen het oudetſcheyt houden tuſſchen
 „ de wiſe van ſpreken die men tot eenen perſoon
 „ alleen gebruyckt / ende tuſſchen de gene die men
 „ hebtuyckt tot velen: ſtellende in de plaetſe van
 „ deſe ſyntaemen [ghy] ende [U] welcke hebden
 „ daeghs in deſe landen meêſtendeel ghebruyckelick
 „ ſijn aſſien eenen perſoon alleen aenſpreckit/
 „ deſe [du] ende [dy] ende ſuyghende de naebol-
 „ gende woorden/ die men daer by voerht / nae
 „ den aert des eenwordigen ghetals / ende ſeygen-
 „ de aſſien het wilt te kennen geben: Ich doe/
 „ du doet / hy doet / wi doen / ghy doet / hi
 „ doen. Item wi hebt / wi geeft / wi laetht /
 „ wi ſpreckht / wi ſeyt / wi gaet / wi ſtaet /
 „ ende

„ ende tot velen / ghy doet / ghy geeft / ghy laet /
 „ oft laetet / ghy spreekt / ghy segt / ghy gaet /
 „ ghy staet. Item: als men eenen alleen wat
 „ bebeelt ofte bidbet / doe du / geef du / laete du /
 „ spreek of spreekte / seg oft segge / gae / stae /
 „ etc. Overmidts het hemmelick is dat de letter
 „ T. die men daer by voegt / een teerken is / het
 „ getal van velen bediende: want dat is den
 „ ouden aert / wyse / ende ghebruyck / die onse
 „ boozbaders van menige eeuwen herwaerts ha-
 „ ren kinderen hebben naergelaten. Ende hoe wel
 „ het metter tijt / also doo; een seer quade ge-
 „ woonte / van smeekende plumpstrijckinge / in
 „ gebzoken is / dat men wanneer d'een d'ander
 „ aenspreekt / dit onderschept geheel achterlaet :
 „ ende in stede van het ghetal van eenen / seer
 „ onbeguamelick ende oneygentlick gebruyck / het
 „ getal van velen. Nochtan is sulcks in het
 „ schrijven ende boeck-drucken daer dese smeekin-
 „ ge also geene plaetse grijpen en mach / menige
 „ tijden ende eeuwen altijd ongeschendt ende on-
 „ verandert gebleven / als dat men in alle geschre-
 „ bene ofte gedruckte boeken het onderschept van
 „ den getale altyds gehouden heeft. Aae over der-
 „ tich soo veertich jaeren herwaerts in alle de
 „ boecken daermen de kinderen upt plach te lee-
 „ ren lesen / en gebruyckte men anders niet dan
 „ du en salst ofte salt niet stelen / du en salst niet
 „ dooden / du en salst geen overspel doen / ofte
 „ stele niet / doode niet / en doe gheen overspel /
 „ ende diergelijke: ghelijc men by de oude Vlaem-
 „ sche

V E R H A N D E L I N G. 29.

„ sſche overſettinge van Boetius, ende in vele ge-
 „ bede Boerckens / jaer oock in boecken van Fa-
 „ bulen / ſilochten ende leugen boecken / als S.
 „ Franciscus Wijngaert, Esopus Fabulen, ende
 „ andere ſaken merckelick ſien kan Ende alle de
 „ Bijbelſ die men ober veertich ofte vyftich jaer-
 „ ren gedrukt heeft / ſo wel in Brabant ende
 „ Vlaenderen / als in Holland ende Vrieſlant / hou-
 „ den noch deſelbe wiſſe van ſpreken ontverbreke-
 „ lick: alſo den Bijbel van Liesvelt tot Antwer-
 „ pen gedrukt in 't jaer 1532. ende die van Ja-
 „ cob Jacobsſone ende Mauritius Yemants ſone
 „ tot Delft in Holland gedrukt in 't jaer 1477
 „ den thienſden Januarij / ende ontalliche andere
 „ copijen / ſo oude als nieuwe merckelicke getup-
 „ ghen.”

Dit ſchreef die oude Dichter in den jaare
 1580, zo dat 'er twee honderd jaaren ver-
 loopen zijn, federt dat dit kwaade gebruik,
 gelijk deeze Heer het noemt, bij ons is in-
 gevoerd en algemeen aangenomen.

Ik twijffel niet, of elk Leezer overtuigd
 zij, dat de Tweede Perſoon des Eenvoudi-
 gen Getals eertijds door DU en DY wierde
 uitgedrukt. Anderszins zoude men het Ge-
 nootschap der Kamere in Liefde bloeiende
 kunnen laaten ſpreken, welke dit in zijne
 zaak-

zaaklijke en leerzaame **TWEEspraak** der Nederduitſche Letterkunſte ten duidelijſte geleerd heeft, en dat door den Rederijk-konſtenaar **KOK**, in zijn Ontwerp der Nederduitſche Letterkonſt (*) gevolgd is: Waarmede men de **LXVI WAARNEEMING OP DE HOLLANDSCHE TAAL** van den Heere **HOOFT** zoude mogen vergelijken.

De woordjes **GIJ** en **U** zijn dan geen echte tekenen van den Tweeden Perſoon des Eenvoudigen, maar eigenlijk en alleenlijk des *Meervoudigen Getals*, en zijn hierdoor gelijk aan onze aangehaalde Franſche woordjes, *vous avez*, en *vous êtes*. Daarom oordeel ik ook dat zij beleefd zijn, en denk, als wij iemand met dezelve aanspreken, dat wij hem even zo heuſchlijk behandelen, als de Franſchen met hun *comment vous portez vous*, en andere zegwijzen, doen Om dit korter en klaarder te zeggen. Als men tegen een mensch **GIJ** en **U** gebruikt, wordt hij zo wel in het Meervoudige, als van de Franſchen, door *vous*, aangeſproken.

Nu

(*) Gedrukt te Amſterdam. 1649.

Nu kunnen wij, dunkt mij, zien, dat men zich verkeerdlijk verbeeldt, dat onze Voornaamwoorden U en GIJ boersch zijn; en tevens, dat men hen ten onrechte, als 't ware, verbannen, en het mismaakte of ongedaane UE. in zwang gebragt heeft.

De Heer VAN MARNIX schreef in zijnen tijde, dat men door eene kwaade gewoonte van pluymstrijkinge het onderscheid der Getalen wechliet, dat is: dat men zich van de woordjes GIJ en U, in beide de Getalen bediende. Doch, waar heeft dit heden plaats? Men schrijft onveranderlijk UE. in alle gevallen, en ten allen tijden. 't Is, als ik mijn bedunken zeggen moge, eene onnozele schrijfwijze, dewijl het, door zijne onvolkomen gestalte van een woord den stijl van eenen Schrijver verminkt en verlamt (*). En niettemin hoort men dit woorden

(*) Hiertoe behooren ook veelligt de titels van WELĒERWAARDIGE, HOOGĒERWAARDIGE en HOOGGĒLEERDE, die den stijl, door de menigvuldige herhaalingen derzelve, zo stroef en stootende maken, dat men dergelijk schrijven niet dan met den uitersten wederzin, ten minsten met weinig behaagen, kan leezen.

ken in eenen Brief of foortgelijk geschrift dikwerf, tot walgens toe, herhaalen. Het is, om zo te spreken, algemeen bij onzen Landaard in den monde en de penne als bestorven. En ik voorzie, dat men zich node daarvan zal kunnen ontwennen. Wie weet, of ook niet veele bij hun gewoone gebruik zullen willen blijven, schoon hun het verkeerde daarvan op het duideljkste wierde voorgesteld; dewijl zij misfchien door eene laatdunkende ftofheid oordeelen, dat daaraan weinig gelegen zij, hoe men zich uitdrukke, het zij zo oneigen en vreemd als het voorvalle, indien men maar verstaan wordt. Men zal ligt best doen deezen Liedén volkomen hunnen zin te laaten volgen, om hen niet tot de moeilijkheid te brengen van deeze of dergelijke aanmerkingen onnoodige vitterijen te noemen. Konde ik hen echter door de verwenfching over de verachtters
der

Indien ik niet begreep, dat de verstandige Leezer mijne afkeuring billijkte, zoude ik het huiverige en verveelende van die fchrijfwijze, door voorbeelden, nader trachten aan te toonen, ten einde men van de menigvuldige herhaalingen dier titelen eens afzage, en ons Perfoonlijk voornaamwoord GIJ die ftede zomtijds, of als bij beurtverwifeling, liete bekleeden.

VERHANDELING. 33

der Taale, door den grooten TEN KATE; uitgesprooken; eenigszins vervaaren; en; daardoor, tot geschikter gedachten brengen; ik zoude ook al eens de vrijheid neemen hun deezen gepasten vloek voor te houden: DAT HIJ STOM ZIJ, DIE DE SPRAAK GERING SCHAT.

De onderzoeking van dit woordeken heeft mij ongevoeliglijk in eene andere zaake ingeleid, die ik hier niet kan voorbij gaan. Deeze is van de *Betrekkelijke Voornaamwoordjes*, in 't Vrouwlijke Geslacht; te stellen, het zij men van eenen Man of eene Vrouw spreekt; indien het Naamwoord Vrouwlijk is. Ik meen, schoon veele over dit onderwerp geschreeven hebben, niet ondienstig te zijn, het volgende hier te plaatsen, op dat de kennis van dat noodzaaklijke onderscheid algemeener moge verkrègen worden.

Ik zeide hiervoor, dat de Manlijke Voornaamwoorden, die de Heer Hoort, in de aangehaalde plaatsen, gebruikte, alle de netheid van het spraakkonstige wechnamen (*),
ge

(*) Bladz. 14.

gelijk in deeze plaatse, uit den vijfden Brief,

„ *my gebiedende van harten aan UE. die N*

„ *Godt bezorge.*”

alwaar moest staan,

„ *my gebiedende van harten aan UWE. Ed.*

„ *DIE Godt bezorge.*”

naamelijk: het Betrekkelijke Voornaamwoord behoort daar ter stede in het Vrouwlijke Geslacht te zijn, te weten **DIE** en niet *die N*, volgens zijne schrijfwijze, die hem zeer eigen, en volstrekt zijne zinnelijkheid was, gelijk uit de bijgebragte voorbeelden te zien is. En waren die niet voldoende, de Opdragt zijner Nederlandfche Historien, aan den Prinse Frederik Henrik van Oranje, geeft alleen daarvan genoeg blijken.

Deeze keurigheid is ook van ouds in de Latijnsche en Fransche Taalen als een Regel vastgesteld, en ons ook door den Heer **MOONEN** in zijne *Spraakkonste* (*) voorge-
draagen.

Zo zuiver als deeze Regel is, en zo nauw-
keu-

(*) *Nederd. Spraekk.* 2 druk, bladz. 263 en 264.

keurlijk die bij de Dichters wordt waargenomen, zo veel berisping is hij van anderen onderhevig. Gemeenlijk zegt men, dat hij twijfeling in den' zin baarf, könnende doordien' niet onderscheiden worden, of men' van' eenen' Man of eene Vrouwe spreekte.

Men kan de waarheid van die tegenwerpinge niet ontkennen. Ik heb ook nog onlangs een bewijs daarvan gezien, toen mijn Vriend, de Heer CHRISTIAAN GROENEVELD, eenige letters aan mij schreeve, en, zich van de algemeene gewoonte bedienende, onder anderen deeze uitdrukking gebruikte:

„ Uwe Ed. maake 'er zulk een gebruik van,
„ als 't HAAR goeddunkt.”

dat, ten strengsten genomen, zo, gelijk het hier is, moet wezen: doch anderen dit leezende, verwonderden zich over dit HAAR, en vroegen mij, wat daarmede bedoeld werd.

Om alle twijffelachtigheid, door voortgelyke schrijfwijzen ontstaande, voor te koo-

men, zullen wij daarin eenen anderen voet dienen te houden.

Vooraf, denk ik, is men verplicht den Regel des Heeren HUYDECOPERS, dien Hij ten deezzen opzigte voordraagt, in acht te neemen. Dezelve luidt aldus (*):

— de geslachten der woorden zijn alleen te kennen uit het lidwoord, de of den; en niet altijd uit het volgende betrekkelijke Voornaamwoord, die of dien, enz. Noch ook uit volgende benaamingen, van Vader of Moeder, Zoon of Dochter, enz.

Hiermede leert die voornaame Schrijver, die tot onvergoedbaare schade der Vaderlandsche Taal- en Dichtkunde is overleeden, dat men de *Betrekkelijke* Woordekens niet altijd in het zelfde Geslacht des Naamwoords moet stellen; maar dat men zomtijds op de Kunne des persoons, en niet op die van het Naamwoord, moet zien, om geen duisterheid in de gedachten te verwekken. Hierom mag men niet met den

Hee-

(*) Proeve van Taal- en Dichtkunde, bladz. 88.

VERHANDELING. 37

Heere HOOFT in zijne Nederlandsche Historien (*) schrijven:

„ Dit zestienjaarigh boermeyken, over-
„ treffende, in eedelaardigheid en moedt,
„ ZIJN' soort en ouderdoom, verbeet ZIJN
„ wee, en klaagd' het meer ZIJNER ziele, dan
„ ZIJN' oogen.”

men moet schrijven,

HAAR soort; verbeet HAAR wee; klaagde het
meer HAARER ziele, dan HAARE oogen.

Daaruit volgt ook, dat hij ten onrechte
in de Opdragt dier Historien schreef,

„ uw' Hoogheit ziet hier wel een' bus van
„ dierbaare diamanten, maar slechtelyk ge-
„ sleepen, en niet gekast naar de konst.

„ waarover ik schroomen zoude 't werk
„ onder HAAR' ooghen te laten verschynen;
„ waare een deel van dien, buiten myn' ken-
„ nis, zoo verre niet geraakt, en zeer ge-
„ naadelyk bejeeghent geweest: hebbende uw'
„ Hoogheit zich gewaardicht, my, met eigen
„ monde, te verklaaren, dat ZIJ 't bondigh
„ vond: ———.”

Hier

(*) Bladz. 608.

C 3

Hier moest staan,

*waarover ik schroomen zoude 't werk onder
ZIJNE oogen te laten verschynen. en: heb-
bende uw' Hoogheit zich gewaardigd, my,
———— te verklaaren, dat HIJ 't bon-
dig vond.*

want wie zal kunnen opmaaken, of dee-
ze Opdragt aan eenen Vorst of eene Vor-
stinne geschreeven zij, (gelijk men met
veel recht mag tegenwerpen) zonder dat
hij het begin daarvan inzie. 't Is bekend,
dat zij aan den Prinse Frederik Henrik ge-
daan is, en daarom moest men het Manlij-
ke Geslacht daar bezigen, om alle dubbel-
zinnigheid, die daaruit zoude kunnen ont-
staan, te vermijden.

Ik besluit nu, dat de Heer Hooft in
den 5den Brief zeer wel DIEN gebruikte; en
dat onze laatste aangehaalde plaats, *Uwe
Ed. maake enz.*, aldus moet geschreeven wor-
den: *Uwe Ed. maake 'er zulk een gebruik van,
als 't HEM goeddunkt (*).*

VON-

(*) Op deezen voet zoude men ook hebben te
schrijven, HUNNE HOOGMOGENDHEDEN, HUNNE EDELE
GROOT-

VERHANDELING. 39

VONDEL, die onze Taal ganschlijk doorzag, en billijk de Linceus derzelve wordt geheeten, herhaalde liever verscheiden maa- len dat woordeken UWE E., dan het Vrouwlijke Geslacht daarop te laten volgen, waardoor hij van elk niet zoude hebben kunnen verstaan worden.

Wij hebben een uitvoerig bericht over deze schrijfwijze der Vrouwlijke Naamwoorden, die aan beide de Kunne eigen zijn, bij den Schrijver van de Idea Grammatica, bij de Taalkundige bekend voor den Heer ADRIAAN VERWER, aan het einde van zijnen Brief, ter verdediging van dat werk, aan den Hoogleeraar ADRIAAN RELAND, in den jaare 1709, geschreeven, mitsgaders bij den Heer LAMBERT TEN KATE, in het eerste deel van zijne Spraakverhandelingen, bladz. 474 en 475, 488 en 489: en ook voornaamelijk bij den Hooggeleerden Heer ADRIAAN KLUIT, in zijne Aantekeningen op de Nieuwe Uitgaaf van des

GROOTMOGENDHEDEN, HUNNE EDELE MOGENDHEDEN, HUNNE EDELE GROOTACHTBAARHEDEN enz., en niet HAARE.

des Heeren HOOGSTRATENS Geslachtlijst, van
blad, 251 tot 264 ingeslooten.

De twijffeling, die 'er ontstaan konde,
door de *Betrekkelijke* Voornaamwoordjes in
het zelfde Geslacht des Naamwoords te stel-
len, is ten deezen opzigte wechgenomen;
maar hoe veele andere zegwijzen zullen
zommigen uitheemsch voorkoomen, alwaar
men van Vrouwlijke Naamwoorden als van
eene Vrouw spreekt?

't Is immers naar den algemeenen en be-
kenden Regel, bij MOONEN te vinden, en
hiervoor aangewezen, ontwyffelbaar waar,
dat men met DE DECKER moet zeggen (*),

*De geldelooze deugt mag zomtjds bij geval
En na veel zweets en pijns bij 't sobere getal
Van HARE kenneren wat ijdel lofs gewinnen:
Maar, enz.*

*Als luck of geld verloopt, al houd de deugde
stant,
Zoo stort de vrientschap strax op HAREN neus in
't zand.*

Die

(*) Volgens zijne Rijmoeff. in zijnen Lof der Geld-
zucht, blad. 88, 95 en 96.

VERHANDELING. 41

Die zijn welsprekenheid VOOGDES *der dingen*
noemt,

Ja HAER *den titel derf van* *Goddelycke* *geven;*

En in zynen Goeden Vrijdag (*) schrijft
hij:

Zwicht, wereldswijsheid, zwijgt, ghij suffer,
ghij zottin:

daar geen *suffer* en *zot*, maar *suffer* en *zot-*
tin, staat, om dat het woord *wereldswijs-*
heid van het Vrouwlijke Geslacht is.

Laat mij hierbij nog een voorbeeld uit
der Staaten Bijbel voegen, of ook minge-
oeffenden daardoor tot meerder oplettend-
heid mogten gebragt worden (†):

„ *want* SIJ (naamelijk de Magt, gelijk uit
„ het voorgaande vaars blijkt,) *is* *Godts*
„ *DIENARESSE, u te goede. Maer indien gij*
„ *quaet doet, so vreest: want* SIJ *en draeght*
„ *het sweert niet te vergeefs. Want* SIJ *is*
„ *Godts DIENARESSE, een WREECKSTER tot*
„ *straffe den genen die quaet doet.*”

Hier wordt de Kunne van het Naamwoord
Magt ten duidelijken waargenomen, gelijk
de

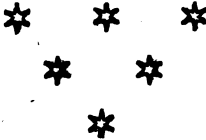
(*) Bladz. 247.

(†) Rom. 13. vs. 4.

42 EERSTE VERHANDELING.

de woordjes, *zij*, *dienaresse*, *wreekster* enz.,
aanwijzen.

Ik hoop, dat de Taalkundige Leezer mij
de opgaaf van zulke bekende zaken, als
deeze zijn, zal ten goede houden, en daarbij
gelieven te gedenken, *dat 'er geen Taal is,*
waarin men de Geslachten der Naamwoorden
in het spreken meer verwaarloost, dan in de
Opzce.

TWEE-

T W E E D E

VERHANDELING.

T W E E D E
VERHANDELING.

VERDEDIGING

VOOR DE SPELLING MET DE LETTER T,
IN PLAATSE VAN DE D.

Dewijl men sedert eenige jaaren herwaart de woorden, die in de Buiging de letter D hebben, ook in het Eenvoudige Getal met dezelve heeft geslooten; heb ik mij voorgenomen eens oplettende te onderzoeken, welke reden de Schrijvers en Voorstaanders deezer spellinge daartoe denken te hebben, naardien anderszins deeze letter een lettergreep of woord wel kan beginnen, maar niet sluiten, om dat zij, bij de Taalkundigen voor eene zachte T gehouden, de stuiting der voorgaande Klinkeren niet kan tegenstaan; en gevolglijk zoude deeze schrijfwijze zo wel met onze natuurlijke *Uitspraak*, als het gebruik van de *Oudheid*, strijden.

De

De letter *D*, zeg ik, kan de stuiting der klinkeren niet uithouden, om dat zij te zacht is, het gene men in de woorden, *rad*, *bed*, *lid*, *gebod* en *mud*, kan zien. Het oog ziet hier eene *D*, maar ons oor hoort die niet. De trilling, die de uitspraak deezer woorden in het oor verwekt, is daartoe te scherp, en dezelfde, die de woorden *rat*, *wet*, *git*, *bot* en *put* verwekken. De eerste voorbeelden, in welke de vijf onderscheiden klinkers (gelijk ook in de laatste) voorkoomen, hebben in de Buiging, *raden*, *bedden*, *leden*, *geboden*, *mudden*, en de anderen, *ratten*, *wetren*, *gittern*, *booten* en *putten*. De Heeren *NYLOË*, *MOONEN*, *POERAAT* en anderen stemmen volkomen met mij in; maar de Heeren *SEWEL*, *VAN BELLE* en onze hooggeschatte *HUYDECOPER* ontkennen het.

SEWEL (*) maakt zich sterk met de woorden *lands welbaaren*, en *landsmán*, zeggende, dat men daarin meer van de *D*, dan van de *T*, hoort. Hoe zeer ik den Heer *SEWEL* acht, ik geloof evenwel, dat hij hierin zijn

ge-

(*) Ik volg hier den 4 druk zijner *Spraakkonst*. Zie bladz. 14, 15, 16, 17.

gehoor niet wel heeft geraadpleegd: want men hoort geen van die beide letteren; waarom zommige zelfs schrijven, *'slans welvaars*, en *larranen*, gelijk hij zelf bijbrengt. En dit gebrek, dunkt mij, hebbe men aan onze uitspraak te wijten, en het niet als eene voorspraak te gebruiken, om de D voor eene sluitletter te doen aanzien. Het zelfde heeft immers plaats in *grootsch*, *voorts*, *schaats*, welke men gemeenlijk uitspreekt, *groos*, *voors*, *schaas*, waarbij echter de T altijd wordt geschreeven.

Het woord *gild-os*, door dien zelfden Heer bijgebracht, heeft zeker geen klank van T: gaarne stem ik dit toe, maar niet dat dit woord daarom met D moet sluiten. Ik veronderstel, dat wij den uitgang hiervan, volgens onzen ouden tongslag, nog in de zachte E hebben, dat is: dat men spreekt *gildeos*. Dat deeze uitgang ons van ouds eigen was, is den Taalkennaren genoeg bekend, en zulks bewyst de Heer VERWER, in zijnen bekenden geleerden Brief, ten bondigste. En de Heer TEN KATE schrijft ook in zijne GESLACHT-TOETSE: *Gilde*, *Gild* (*). Dergelij-

ke

(*) Aanl. tot de Kennis onzer Spraake, 1 d. bl. 426.

ke Koppelingen heeft men in onze Taale meer, als: *blinde-man*, *gaauwe-dief*, die men famentrekt tot *blindeman*, *gaauwedief*, waarvan de Heer Hooft in de XXIXste WAARNEMING OP DE HOLLANDSCHE TAAL iets vermeldt.

Het laatste woord, dat die Spraakkonste naar tot verdediging zijner spellinge bijbrengt, is *Hollandia*. Dat schijnt hem zo krachtig te wezen, dat hij 't gewonnen meent te hebben. Hiermede dunkt hem klaarlijk getoond te worden, dat men *land*, en op dien voet die woorden met D mag schrijven. Dit heeft den Heere HUYDECOPER ook zodanig behaagd, dat hij die woorden heeft overgenomen, en zich die eigen gemaakt.

Ondertusfchen, dunkt mij, mag men vrijlijk hiertegen zeggen, dat dit eene tegenwerping is, die van zelve vervalst. Laat mij des Heeren SEWELS eigen woorden hier inlasfchen, op dat men daarvan oordeele. Zij luiden aldus:

„ Wijders indien onze Voorvaders geoordeeld hadden, dat laet beter gefchreeven was dan land, waarom zouden zij toch ons
„ Hot

„ Holland in 't latijn genoemd hebben Hollan-
 „ dia, en waarom niet Hollantia, zo wel als
 „ Brabantia? ”

Eer ik deeze vraag beantwoorde, zoude ik den Heer SEWEL wel dienen te vraagen, wie die Voorvaders zijn, en, of die zonder feilen geschreeven hebben?

Ik weet veele van die Voorvaderen, die de T in de woorden *lant* enz. beter dan D gekeurd hebben. Om maar eenen van die alle te noemen, de Kanonik DE HEUTER heeft dit in zijne *Nederduitse Ortographie* (*) duidelijk gezegd. Ik zwijg nu van de *Spreekonst* van PETRUS MONTANUS, VAN DELFT (†).

Maar zulke zal onze Schrijver niet bedoeld hebben. Ik vertrouw echter, dat hoe sterk die Schrijvers ook voor de T geweest zijn, zij nooit anders dan die Voorvaders geschreeven hebben, dat is: Hollandia: want men mag niet anders; doch dit zal nader blijken. De Heer SEWEL meent juist die, welke

(*) Bij Plantijn in den jaare 1581 gedrukt.

(†) In het jaar 1635 uitgegeven.

ke *Hollandia* en *Brabantia*, en niet *Brabantia* zeiden. Maar de vraag is: Hebben die onfeilbaar geweest? Waarom heeft de Heer SEWEL, zo lang een tijd voor ons, de spelling van AE, benevens veele andere dingen dier Voorvaderen, durven afkeuren? En waarom heeft de Heer HUYDECOPER den moed gehad, om zo veele feilen van de vraagbaak onzer Taale, den Heere JOOST VAN DEN VONDEL, aan te toonen?

Mij dunkt, de Heer SEWEL moest volgens zijne oplettendheid gezien hebben, dat de D in het woord *Hollandia* eene lettergreep begint, dat wat anders is dan sluiten; en dit zullen de Voorvaders (om zijn woord te gebruiken) niet gedaan hebben, om dat men *land* schrijft; maar om dat de D insgelijks de lettergreep in het afgeleide Naamwoord, *Holland*, begint. Doch dit voldoet niet genoeg. Waarom schreeven zij dan ook niet *Brabantia*, dewijl de volknaam van dat landschap is, *Brabant*? Zo moesten zij gedaan hebben, zeg ik; dan hadden zij eenpaarig geweest, en niet, gelijk nu, gefeild. Want konde men aantoonen, dat zij dienden te zeggen: *Brabantia*, men kan ook geschriften

VERHANDELING. 51

ten bijbrengen, daar men *BrabanD*, en niet *BrabanT* gespeld vindt.

De Heer VAN BELLE, die eene Spraak-
konst in rijm heeft geschreeven, volgt dee-
zen Schrijver, hoofdzakelijk, die ik daarom
voorbijgaa.

De Heer HUYDECOPER ontkent ook waar
te zijn (*), dat men aan het einde der
woorden *God*, *fnood*, *verkeerd*, de T hoort.
Zijne Welëd. zegt daarbij:

„ die *God* (Deus) uitspreken als *Got*
„ (een volknaam) en nood (gevaar) als
„ noot (een boomvrucht) kunnen met
„ het zelfde recht beweeren, dat men
„ moet schrijven, ik *hep*, voor ik *heb*:
„ want daar is geen minder onderscheid
„ tusfchen *God* en *Got*, als 'er is tusfchen
„ *heb* en *hep*.”

Dit laatste stem ik dien Heer volkomen
toe. De uitspraak van *heb* is *hep*. Maar
onveranderlijk heeft men de B die stede ver-
gunt. Doch staat men hierop stijf, men
schrij-

(*) In zijne *Proeve van Taal- en Dichtkunde*, bl. 31.

schrijve *hep*, ik zal dan ook volgen. Schoon ik den regel van den Heere WACHTERUS, *de spelling der woorden hangt van hunnen oorsprong af, goedkeure en aankleeve*, ik laat mij deezzen echter niet gaarne ontheemen: *Men schrijft best, zo als men spreekt; en men spreekt best, zo als men schrijft: maakt men onderscheid in het schrijven, men moet het ook maaken in 't spreken.*

Ik kan het mij niet begrijpen, dat die groote Man de T, in de voorige woorden te hooren, ontkent: want ik meen den klank van die letter daarin duidelijk te bemerken: ja zodanig, dat, als ik die woorden uitspreeke, het geluid der T mij zo helder in de ooren klinkt, als mijne oogen haar hier geschreeven zien: *Got, snoot, verkeert.*

Als men dit geluid beproeft, denk ik, houdt men gemeenlijk de D te veel in 't gezigt, waardoor het oordeel buiten staat wordt gesteld, om over het gehoor ten juiste te vonnissen. Men gaa eens alleenlijk met het oor te raade, en neeme twee spreekwijzen, daar in de eene het woord
God,

God, (het volmaaktste Goed) en in de andere het woord *Got* (een Gotlander) voorkomt: ik vlei mij, dat men eenpaariglijk zal zeggen: het eerste wordt uitgesproken, gelijk het laatste, en het laatste gelijk het eerste woord. Want het is zo klaar te bemerken, als het wangeluid, dat men verwekken zoude, door te schrijven, *staaD*, *vraaD*, *spiD*, *geschuD*, in plaats van *staaT*, *vraaT*, *spiT*, *geschuT*. Ware de D zo zacht niet, als uit deeze woorden middagklar blijkt, en ook door Hem zelven toegestemd wordt (*), dan hadde men gelijk.

Indien de Leezer hiermede over het woord GOD nog niet voldaan mogte zijn, stelle hij het op deeze navolgende wijze ter toetse zijns gehoors, die hem gewislijk met mij zal doen besluiten, dat men duidelijk de scherphheid der letter T in de uitspraak bezigt.

Men keere dit woord eens om, aldus: *doG*, en spreeké het nu uit, terwijl op de zachtheid der D vooral moet gelet worden, en dan keere men het weder om, gelijk hier,

(*) Proeve van Taal- en Dichtkunde, bl. 32 en 33.

hier, *GoD*; en oordeele dan onpartijdiglijk, of de *D* daar niet te zacht is, om aan onze uitspraak te beantwoorden? Hier stoor ik mij niet aan het gezegde van den Heere HUYDECOPER (*): want het is waar, dat ons Tongëigen de *T*, in de voorige woorden, en in dit gebruikt, dan vervalt ook die laatste tegenwerping, door zijne bijbrenging van het gezegde, 't *har D* onder de *zoolen*, te weeten het *harde*, het *vaste land*.

Zonder te zeggen, dat de Heer VAN DEN VONDEL allerwegen (†) in zijne Werken blijken geeft, dat hem de spelling met de *D* niet goed voorkwame, meld ik hier enkel, drt Hij het woord *God* zullende schrijven, door zijn voorschrift veronderstelt, dat de *D* daar aan de uitspraak niet kan beantwoorden. Hij schrijft in zijne BESPIEGELINGEN VAN GODT EN GODTSDIENST (§),

„ *De*

(*) Bladz. 634.

(†) Tot bewijs, dat mijn gezegde van *allerwegen* niet te ruim zij, geef ik hier ook een voorbeeld, uit zijne Besp. 5 b. bl. 214,

„ ————— *want Gods de Vader leeT*

„ *Dat zijn beminde Zoon, tot 's menschen beil, dus wreeT*

„ *Aen 't Kruis misbandelT werT:*”

(§) Bladz. 2.

- „ De Duitsch is dan gewoon den rijksten schat
 „ der schatten,
 „ Als andre volken, in vier letteren te vatten,
 „ En GodT te noemen 't geen ooit teken noch
 „ geluiT
 „ Voluit heeft afgebeelT.”

Is men tot nog toe niet ten vollen overreed van de zachtheid deezer letter, men brenge zich dan de woorden *doorgaans*, *volgens*, *weetens*, *willens*, en dergelijke, te binnen, waarin om de Afleiding eene D wordt vereischt, en dat men schreeve: *doorgaanDs*, *volgenDs*, *weetenDs* en *willenDs*; maar die men bijna van niemand zo geschreeven vindt: en waarom niet? om dat daarin zo min een toon of geluid van D is, als in *en en*.

Ik zeg, dat bijna niemand zo schrijft; etlijke deden het eertijds, onder anderen de Heer Hooft, en ook deeze onze beroemde Schrijver. Ik vind in zijn Werk op veele plaatfen *doorgaanDs*, doch ook verscheiden maalen *doorgaans*, zonder D, het gene een klaar bewijs is, dat hij niet vast in 't gebruiken dier spellinge ware. Ook zoude men hieruit niet duister kunnen opmaaken, dat

hij wel duidelijk naar de uitspraak is te werk gegaan, en die letter daar als eenen doeniet heeft aangezien, en daarom schreeve *doorgaans*; maar *doorgaanDs*, als hij dit zo wel niet in het oog had, door het diepe navorschen der oorsprongen en afleidingen.

Wil men nog een dergelijk bewijs hebben, dat de D, volgens onze uitspraak, geen sluitletter kan zijn? De Werkwoorden *worden*, *vinden*, *mijden* en andere hebben zonder twijfel de D in den eersten persoon van den Tegenwoordigen Tijd; doch wordt niet uitgesproken. Men zegt immers: *ik wor*, *ik vin*, *ik mij*, en niet *ik worD*, *ik vinD*, *ik mijD*. Is dit geen aandringend bewijs, dat onze tongslag niet geschikt is, om op de zachte D te sluiten? Werpt men mij hier tegen, dat men moest zeggen, *ik worde*, *vindt*, *mijde*, ik stem dit slechts toe, dewijl hier de plaats niet is, om daarvan te handelen; en zal een ander bewijs opgeeven, dat naar mijne meening niet minder is.

Het woord *rontom* schrijft men *rondom*, om dat het Bijvoeglijke Naamwoord *rond*, naar die spelling, in D sluit; maar is dat
wel

V E R H A N D E L I N G. 57

wel de uitspraak? Is dat schrijven, zo als men spreekt, en zo spreken als men schrijft? 't Is immers ontwijfelbaar waar, dat men spreekt *ron-tom*, of liever *ront-om*, gelijk men spellen moet?

Ik denk, dat de Leezer zelf thans genoegzaam overreed is, dat de D geen sluitletter, ter oorzaake haarer zachtheid, kan zijn. Dit zal nog nader blijken; die Schrijvers zelve moeten dit nog bevestigen, hoe groote tegenstaanders zij ook zijn: is het niet volstrekt, het zij ingewikkeld.

Na dat de Heer SEWEL deeze letter heeft verdedigd, als eene, die de kracht bezit om eene silb te sluiten, laat hy zich ontvallen:

„ het woord *SmidT* schijnt mij toe beter
 „ dus gespeld, om de welluydentheyd, dan
 „ of men schreeve *SmiD*, schoon 't meer-
 „ voudig is *smiden*.”

Is hier geen welluidendheid in *smid*, en moet men daarom de D met de T versterken? Ligt dan daarin niet opgeflooten, dat zij hier den klank van den voorgaanden korten klinker (i) niet kan tegenstaan? Is dit

D 5

waar

T W E E D E

waar in dit woord, dan heeft het ook ontegenzeggelijk plaats in *lid*, *stad*, *God*, en vervolgens in *graad*, *land*, *nood*, en dergelijke: en zo worden wij het beide eens.

De Heer HUYDECOPER ontkend hebbende, dat de T aan het einde van die woorden, welke hiervoor aangehaald zijn, gehoord wordt, verandert, iets laager, van taal, en spreekt daar toegeevende, zeggende:

„Doch al sprak men zo, wat gevolg, dat een
„bedorven uitspraak ook de schrijfwijz beder-
„ven moet?”

Zoude men niet mogen denken, dat Hem zijn gehoor overtuigde, toen hij dit schreeve? Althans ik geloof, dat Hij zich nooit tegen de spelling van T zoude verzet hebben, ware het niet om eenige zwaarigheden, die hij daardoor in de Buiging zag, over te komen. Om die reden laat hij hier ook volgen, of een bedorven uitspraak ook de schrijfwijz bederven moet? En dat dit daarom is zal nader blijken. Hadde deeze Heer op de spelling gezien van *Brief*, *Hof*, *Huis*, *Glas*, en dergelijke, Hij zoude zich mischien voor die uitdrukking gewacht hebben; dewijl die spel-

VERHANDELING. 59

spelling met F en S dan ook de schrijfwijze bederft: want wie kan ontkennen, dat dit in de zaak het zelfde is?

Schoon ik meene genoeg getoond te hebben, dat de spelling van D, volgens onze uitspraak, niet bestaanbaar is, ik moet evenwel daar iets bijvoegen, dat, zo mij voorkomt, in staat zoude kunnen zijn, om dit geschil voor altoos af te doen, door nader aan te toonen, hoe onmogelijk het is, om die spelling te bezigen.

„*Tder letter,*” zegt de Heer POERAAT, (geen der minsten onder de Taalkenners)
„*is grootsch op zijne natuur en aarteigen*
„*klank, als ware zij naar de Wis Konst ver-*
„*zonnen. Deze pronkt met krachtige deftig-*
„*heit, en geeue met zachte zoetelocienheit.*”

Dit is ten klaarsten te zien aan de *b* en *p*, *d* en *t*, *f* en *v*, *g* en *ch*, *s* en *z*. Laat mij toe eenige voorbeelden op te geeven, waaruit de tweederlei onderscheiden aard dier letteren blijkt:

Bad, Pad; Duin, Tuin; Vel, Fel; Dog,
Doch; Zadel, Sabel.

De

De D is in den aard, gelijk ook de B, de V, de G, en de Z, zacht, dat uit het voorbeeld *Duin*, en deeze, *Dam*, *Delf*, *Ding*, *Dolk* en *Dun* te zien is. Wil men nog klaarder, spreek deeze woorden eens uit: *DuiT*, *DoeT*, *DaT*, waarin immers de molligheid der D en de hardheid der T duidelijk te vinden zijn.

Deeze D is dan, volgens den Heer POERAAT, ook grootsch op zijn geluid, en verliest dat niet gaarne. Dit wil men haar echter ontnemen, of nu zacht, dan hard, doen zijn, en haar twee geluiden, dat zo ongerijmd als onwaar is, toeschrijven. Men kan niet eenen medeklinker noemen, die tweederlei klanken heeft. Waarom zal men die dan aan de D toekennen? Of is die een uitzonderling? Men schrijve op deezen voet de V en Z die tweederlei kracht ook toe. Hoe zacht zij zijn, men kan echter schrijven *lov*, *hev*, *baaz*, *vreez*, enz. Hier hebben die letters eenen anderen klank aangenomen: hier zijn zij scherp. Gelooven wij dit niet, het moet echter, volgens die verdedigers, zo wezen. Want zo aanstonds spelt men met alle zachtheid *daar*, *deel*, en aanstonds ook weder, *daaD*, *dooD*, *draaD*.

Nu

VERHANDELING. 61

Nu blijft 'er buiten de *Uitspraak* of den klank, waarmede ik mij heb zoeken te verdedigen, nog iets te beschouwen, dat bij veele mischien veel nadruks heeft, en in staat schijnt, om met den klank niet alleen in den evenaar te staan, maar hem in de schaal der Taalkunde over te haalen. Ik doel op de *Oudheid* dier spellinge: dat men voor 200 jaaren en meer die bezigde, en toen niet schroomde om de D voor eene sluitletter te gebruiken. Is dit zo, gelijk het is, het verdient zekerlijk opmerking.

De alomberoemde geleerde Heer HUYDECOPER beroept zich voornaamelijk op eenen Schrijver, die heden omtrent drie honderd jaaren oud is, en slaat verscheiden plaatsen te boek, waarin die spelling te zien is. Ik haal die kortheidhalve hier niet aan, maar verzoek den Leezer haar in het Werk zelf naar te zien (*). Die overoude Schrijver is de ongenoemde Vlaamsche Vertaaler van Boëthius, gedrukt in den jaare 1485. Door deeze getuigenissen gesterkt, stapt de Heer HUYDECOPER hiervan af, en zegt:

„ dat

(*) *Proeve van Taal- en Dichtkunde*, bladz. 35 en 36.

„ dat men ondertusfchen ziet dat niet a
 „ nieuw is, wat men nieuw noemt.”

Uit de plaatsen, die onze aanzienlijke Schrijver aanhaakt, is zekerlijk die spelling te zien; maar 't is tevens ook waar, dat ik de mijne met dat zelfde werk kan bevestigen. Gelieft het de Leezer te zien, hier zijn eenige voorbeelden, die mij daarin aantsfonds voorkomen. (Dewijl de bladen van dat Boek niet met getalleteren getekend zijn, zal ik die, zo als zij volgen, hier opgeeven, met bijtekening van 1ste of 2de colom, op dat de Leezers, die dit Werk bezitten, hen, des lust hebbende, zouden kunnen nazien.)

1 boek, 14 blad, 3 colom.

eist dat wij in dzee deis leuens met zware tepeeste beftormeT zijn, ——. wat zoo bij gheene leetoghe beweghet es — maer alleene vut oucruloeyende dolinghe otreghelic en bij waerften worT gheleedt.

———, 15 blad, 2 colom.

ghelikelic staet in 't fuere in 't zoet. En onverwinlic draeght den moeT

1 boek,

VERHANDELING. 63

1 boek, 16 blad, 1 en 2 colom.

Maer wien begheerte of duchT becoren,
Dat hij zijn vwomheit heist vloreu,
Die laet den scilT ende rumet t velT.
BereedT den keytiuen tsine ghewelT.

——, 18 blad, 3 colom.

Du ende GoD die dij in der wijser herten
ghesaeYT heist.

3 boek, 42 blad, 1 colom.

na meinschelike quaeTheiT heuet t ghooT
dz vā naturen einvuldich es en̄ simple ver-
scheide.

——, 48 blad, 1 colom.

Dus hebsde weereid vut eewigh vreught
ghevormeT schone na dijn ghelijke.

4 boek, 2 blad, 1 colom.

Maer dat selue es d aller meeste cause van
onsen weyne nae dat die regierere van alle
dijnghe goeT es, hoe einige queTheiT
alsheils ghewesen mach, —— want quadie
regnerende ende bloeiende deughT ne derft
niet alleine van loone, maer werT ooc on-
der de quade weten ghetorden. ende in de
stede van zonde ghequelT.

Met

Met deeze voorbeelden, uit een en het zelfde Werk ontleend, staaf ik op het voetspoor des Heeren HUYDECOPERS ook mijne spelling. Aan het einde deezes Boeks staat dit opschrift,

„ Boecius de consolatione philosophie te
 „ trooste leeringhe ende confoorte aller
 „ meinschen. Gheprendt te Ghend bij mij
 „ Arend de Keyfere, den derden dach in
 „ Mey — In 't jaer ons Heeren duust vier-
 „ honderT vive ende tachtentich (*).

Ik zoude, dunkt mij, hiermede kunnen volstaan, maar om te toonen, dat men zich in

(*) Thans, onder het afschrijven deezer bladeren, verneem ik, dat de Welēdele Heer ADRIAAN KLUIT, alomberoemde Hoogleeraar te Leiden, ook ganschlijk de spelling van D berispt, volgens zijn Vertoog over de Tegenwoordige Spelling der Nederduitsche Taale, te vinden in de Werken van de *Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde* te Leiden, derde deel, 1777, op bladz. 18 en 19; doch vooral op bladz. 31, 32 en 33, alwaar Zijne Welēd., op bladz. 31, zich aldus sterk uitdrukt:

„ — Zoo klaar de oude taalgesteldheid is met
 „ V, F: Z, S: G, CH: zoo klaar is het ook gele-
 „ gen met de D en T, voor zalken ten minsten, die
 „ niet willens dwalen willen.”

V E R H A N D E L I N G. 65

in deezen gevalle op de Oudheid niet kan beroepen, zal ik nu nog ouder gefchrift voor den dag brengen.

In eenen aalouden Keulſchen Bijbel, be-
rustende op onze Stadsboekerij, vind ik
doorgaans het woord *God* met de T gefpeld,
gelijk ik zal aanwijzen. Hoe oud dit Boek
is, kan niet wel verzekerd worden, ſchoon
het jaargetal van 1423 daarachter ſtaat. Of
hij door iemand gefchreeven, gelijk zommi-
ge meenen, of te Keulen tuſſchen den jaare
1440 en 1450 gedrukt is, en door baatzucht
van eenen Boekverkooper dit jaargetal daar-
voor gefeld zij, om het voor een hand-
ſchrift te laten doorgaan, gelijk anderen
willen, zulks is nog niet uitgeweezen. Ten
minſten is het zeker, dat hij in dit jaar niet
gedrukt is, dewijl toen nog aan geen Druk-
konſt gedacht wierde. Evenwel is het mij
genoeg, dat 'er geen twijffel overblijft, of
hij is ouder dan de voorgemelde Vlaam-
ſche Schrijver.

Laat ons dezelfs ſpelling inzien. Dit ont-
moet ik bij het opſlaan deezes Boeks:

Dat derde Capittell— wo de ſlanghe Euen

E

be-

bedroch ende Eua adam ende verdreeff se goT uyt den paradijse ende vermaledijede dije erde dor er werck.

Ende dije slanghe was lijftijger aller leuendijger creatueren der erden de goT de here hadde ghemaket de ——— warumme hefft uw goT verbaeden dat ghij niet en eten van einen ijghelijcke holte des paradijses? dar sin in dem sonder van der vrocht der holtere dije dar is in den mijddel des paradijses hefft uns goT gebaden dat wij dar van niet eten oft rueren vp dat wij niet en steruen En de slange spraeck to den wive geinre wijs en wert gij sterue des dodes want goT dije weet an welken dage gij eten van eine uwe ogen werden vpedan —

Dit korte uittreksel zij den Leezer genoeg. Elk ziet in deezen, of de Heer HUYDECOPER recht hebbe, om zijn stelsel van spelling op de grondlegging der Oudheid te bouwen? Hier koemt ons het woord GOD, met T gespeld, voor, het gene dien grooten Schrijver onmogelijk schijnt te kunnen geschieden. De Leezer vergunne mij nu de woorden des voorgemelden Heeren te mogen overneemen en daarmede het verschil te sluiten:

VERHANDELING. 67

„*ondertuschen ziet men dat niet al nieuw is,*
„*wat men nieuw noemt.*”

Met reden zal de Leezer zich verwonderen, dat ik tegen eene spelling inleg, die mij nogthans aankleeft, gelijk in dit gansche papier te zien is. De oorzaak daarvan is, dat ik in den jaare 1770 de spelling van den Heere MOONEN, als de zuiverste (gelijk ik ook nog doe) beschouwende, volkomen aannam, en toen dit geschrift vervaardigde. Doch sedert ben ik van schrijfwijze verandert, om twee redenen:

Ten eersten om de zwaarigheden, die in de Buiging der Naamwoorden door de spelling van dien Heere ontstaan, over te komen, gelijk wij die zouden aantreffen, in *put, smit, stat, en gat, slot, vat*. Daar wij het Meervoudige Getal met *en* maaken, zoude een onkundige, die Naamwoorden buigende, dan schrijven, *paten, smiten, staten, gaten, sloten, vaten*, naardien hij uit zich zelve niet konde weeten, dat de drie eerste woorden eene D in de buiging moeten hebben, te weeten: *paden, sineden, sleden*.

Nog zoude hij door die zelfde spelling in de Gelyknaamige Naamwoorden voornaamelijk in de war geraaken, welke zijn,

Loot, (bergstof) *Loot*, (uitspruitfel) *Want*, (een muur) en *Want*, (handschoen.) *Want Loot*, bergstof, en *Want*, een muur, hebben in het Meervoudige *Looden* en *Wanden*, en de twee andere, *Looten* en *Wanten*.

Men heeft tot nog toe geen regelen kunnen vinden, die ons deeze onderscheiden Buiging aanweezen, en daarom heeft men zich, ter vermindering van mislagen, voorgesteld, alle de Zelfstandige en Bijvoeglijke Naamwoorden, die in de Buiging eene D aannamen, even het zelfde in het Enkelvoudige te doen uitgaan, ter onderscheiding van de andere, die in de Buiging de T aannemen. En deeze ontbreking van regelen, vertrouw ik, dat de waare en eenigste reden is, waarom men van de welluidendheid is afgegaan. Het schort ook den Heere HUYDECOPER enkel aan dat gemis, het gene ik meen hiervoor reeds te hebben doen blijken.

Ten anderen ben ik tot die spelling des te greetiger overgegaan, om dat zij zo al-

ge-

VERHANDELING. 69

gemeen en eenpaarig bij ons is geworden, als men ooit zoude hebben durven denken. Terwijl ik ondertusfchen geen tijd noch vlijt befpaarde, om de noodige en onbekendè Regelen voor dit gedeelte der Taale te ontdekken. En ik flaagde daarin ook vrij wel, waarvan de Leezer de ftaalen, wier goed voordoen fterke proeven hebben uitgeftaan, misfchien ook gezien heeft. Ik doel op den gevonden Regel der GELIJKNAAMIGE NAAMWOORDEN (*).

Na dat ik deeze ontdekking van Regel gedaan hadde, dacht ik te moeten voortvaaren, om bij het gevondene meer te zoeken, en eene goede Regelmaat van dit gedeelte onzer Spelkunde voor den dag te brengen. Ik maakte ten dien einde TWEE LYSTEN van alle de Zelfftandige en Bijvoeglijke Naamwoorden en Lijdende Deelwoorden, die in de Buiging eene D, en TWEE LYSTEN van alle de Zelfftandige en Bijvoeglijke Naamwoorden en Lijdende Deelwoorden, welke eene T in de Buiging hebben, (Alle deeze Deel.

(*) Achter mijne Verhandeling over de Scheidbaare en Onfcheidbaare Voorzetsels, bladz. 45, 46, 47 en 48.

Deelwoorden, let wel, Leezer, want allen onzen Spraakkonstenaaren schijnt ook deeze navolgende opmerking onbekend geweest, *alle* deeze Deelwoorden zijn van GELIJKVLOEIENDE WERKWOORDEN. De Deelwoorden der ONGELIJKVLOEIENDE gaan niet in D of T, maar *altemaal* in EN uit, welke gevolgljik hier niet tot ons onderwerp behooren, en die ik daarenboven, in het Vijfde Vertoog van mijne Rhapsodia, ONBUIGZAAM heb genoemd, en hen tot nog toe als zodanig aanmerk.) Hoe veel moeite mij het vervaardigen dier Lijsten kostte, geef ik den Leezer te bedenken. Ondertusfchen heb ik geen anderen Regel, in wederwil eener onvermoeide vlijt, mogen ontdekken.

Doch op dat de Taalkundige mij in den arbeid eens zoude verpoozen, en den grooten of algemeenen Regel uit de asfchen der vergetelheid, zo 'er deeze nog zijn, zoeken op te delven, dat ik hem toewensch, of dat hij medegetuigenis moge geeven, dat dien nimmer zal gevonden worden, gelijk ik veronderstel, laat ik de gemelde VIER LYSTEN hier volgen: waarin men nu zien kan, om in de fchrijfwijze zich zelven altijd gelijk te zijn,

VERHANDELING. 71

zijn, welke Naamwoorden, volgens de tegenwoordige algemeen aangenomen spelling, met D of T moeten gebruikt worden, waarbij verscheidenen mistasten, gelijk in *haard*, *oord*, en *loosaard*, om maar eenige te noemen, niet zelden geschiedt.

Ik moet niet vergeeten te melden, dat ik van de Zelfstandige Naamrollen alle de Samengezette of Koppelwoorden, en te gelijk van de Bijvoeglijke eenige Duizenden Deelwoorden heb doorgeschrabt, om dat daarmede te veel papiers zoude beflagen worden, en den Landgenoot voor deeze ontbreking eenen gemaklijken weg openstaat, op welken hij de onderscheiden Buiging dier Deelwoorden kan vinden. Naamelijk, men moet den Onvolmaakten Voorleeden Tijd der Toonende Wijze voor zich neemen, heeft die eene D, dan heeft ook het Deelwoord die letter, treft men daar de T aan, zo moet ook het Deelwoord in T uitgaan, en in de Buiging (als een Bijvoeglijk Naamwoord gebruikt wordende) die letter behouden. Bij voorbeeld:

hooren, bloeden, redden hebben in dien Tijd,
ik hoorde, ik bloedde, ik redde,

E 4

en

en maaken in het Deelwoord, *gehoord, ge-
bloed, gered*, en vervolgens zegt men in de
Buiging, *de gehoorde zaak, de gebloede wond,
de geredde drenkeling*:

en wenschen, praaten, schatten in den Onv.
Tijd hebbende,

ik wenschte, ik praatte, ik schatte,

worden in het Deelwoord geschreeven, *ge-
wenscht, gepraat, geschat*, en gevolglijk in
de Buiging, *de gewenschte zomer, de ge-
praate reden, de geschatte kleinoodien*. Merk
eens op, Leezer, welke eene goede Regel-
maat wij ook in deezen gevalle hebben.

Hiertegen bezondigen zich nothans vee-
le, en, dat vreemd luidt, ook Taalkundige,
schrijvende in de Buiging,

de gebloedde wonde, de gepraatte reden,

het eerste met twee DD en het tweede voor-
beeld met twee TT, in plaatse van met een
D en een T,

de gebloede wonde, de gepraate reden.

Om onze goede Regelmaat, die wij hier
hebben, te helpen in acht neemen, gelieve
men op te merken, dat die verdubbeling
van

VERHANDELING. 73

van D en T, in de Buiging van het Deelwoord, alleenlijk plaats grijpt, als het Werkwoord eene dubbele DD of TT in de Onbepaalde Wijze heeft, gelijk in de Twee opgegeeven voorbeelden,

de gereDDe drenkeling,
de geschaTTe kleinooden,

Zulke Lijsten moeten wij ook volstrekt nog hebben,

1. Van de Zelfstandige en Bijvoeglijke Naamwoorden, die in F eindigen, maar haar in de Buiging in V verwisfelen, gelijk:

Dief, Hof, Kloof; en Braaf, Doof,
Gaaf,
Dieven, Hoven, Klooven; en Braave, Doove,
Gaave;

2. mitsgaders van de Zelfstandige en Bijvoeglijke Naamwoorden, die ook in F uitgaan, maar die letter in de Buiging verdubbelen, als:

Bef, Straf, Kof; en Laf, Dof, Suf,
Beffen, Straffen, Koffen; en Laffe, Doffe, Suffe;

3. van de Zelfstandige en Bijvoeglijke Naamwoorden, die in S uitgaan, en haar in de Buiging in Z verwisfelen, gelijk:

E 5

Doos,

74 TWEEDE VERHANDELING.

*Doos, Glas, Huis; en Dwaas, Loos,
Wijs,
Dooren, Glazen, Huizen; en Dwaaze, Looze,
Wijze;*

4. eindelijk van de Zelfftandige en Bijvoeglijke Naamwoorden, die ook in S uitgaan, doch haar in de Buiging verdubbelen, gelijk:
*Das, Les, Kous; en Bars, Gewis, Los,
Dasfen, Lesfen, Kousfen; en Barsfe, Gewisfe, Losfe,*

Ik zeg, dat wij zulke Lijsten volstrekt moeten hebben, om dat men geen Regel ooit zal kunnen vinden, die ons de verschillende Buigingen van die Naamwoorden leert, en daardoor van eene goede Regelaar in deeze deelen der Spelkunde zullen moeten verftoken blijven.

• VIER

VIER LYSTEN

VAN ALLE DE ZELFSTANDIGE EN VAN ALLE
DE BIJVOEGLIJKE NAAMWOORDEN, EN LIJ-
DENDE DEELWOORDEN, DIE DE LETTER D
IN HUNNE BUIGINGE VEREISCHEN, MITS-
GADERS VAN ALLE DE ZELFSTANDIGE,
EN VAN ALLE DE BIJVOEGLIJKE NAAM-
WOORDEN, EN LIJDENDE DEELWOORDEN,
WELKE DE LETTER T IN HUNNE BUI-
GINGE HEBBEN.

•

L I J S T

VAN ALLE DE

ZELFSTANDIGE NAAMWOORDEN,

DIE IN HUNNE BUIGINGE EENE D HEBBEN.

In deze Lijst heb ik ruim 200 woorden, die met de letter D uitgaan, en de Heer (*) TEN KATE heeft 'er maar 79 opgegeeven; doch ook daarbij gemeld, dat het getal van dergelijke uitgaande woorden grooter ware.

Behalve deze opgegeevenen zal men 'er nog eenige aantreffen, die met een * starretje zijn getekend, waarmede ik wil te kennen geeven, dat zij tot mijn getal niet behooren, en evenwel, zo mij voorkwam, niet van de Lijst dienden gelaaten te worden.

A.

Aambeeld.

(Bastård.

Aanbeeld.

Affcheid.

Aard, *aarde*.

*Affstand.

Aard, *Inborst*. Zie Ambeeld.

Ar-

(*) Verhevene Deel der Nederduitsche Spraake, 1 d, bl. 390 en 391.

Arbeid.

Arend, *een vogel.*

Arend, *mans naam.*

Armoed, *Armoede.*

Avond.

B.

Baard.

Bad.

Band.

*Barend, *mans naam.*

Zie Bastaard.

*Bastaard of

*Basterd. Ik kan hier

niet voorbij aan te

merken, dat onze

meeste hedendaag-

fche Dichters en

goedeSchrijvers met

de spelling van dit

en dergelijk uitgaan-

de Naamwoorden

grootliks in de war

zijn: zommige doen

hen met D of T on-

verschilliglijk, ande-

ren altijd met T ein-

digen. Ook schrij-

ven zij, *ontaarTe,*

techtigdaarTe. Beter,

dunkt mij, schreef

de Maaker van ze-

ker Dichtstuk, dat

hij den titel geeft, *de*

ontaarDe Vader enz.

Laat ons de eigen-

fchap van dit woord

eens nagaan, of

men daaruit leeren

mogte, hoe men mag

en moet schrijven.

Wij hebben, zo

veel ik heb kunnen

onderzoeken, drie

foorten in deze

woorden te onder-

scheiden,

de I. is gemaakt van

ZELFSTANDIGE

Naamwoorden, als:

Bast-aard,

Land-aard,

Spanj-aard.

de

VERHANDELING. 79

de 2. van BIJVOEG-
LIJKE,

Blood-aard

Gierig-aard

Lui-aard.

de 3. van WERK-
WOORDEN,

Geeuw-aard

Blaff-aard. Blafferd

Grijns-aard.

Nu komt het daar op aan te kunnen bepaalen, of dit *aard* in D of T moet sluiten, en of men schrijven moge *aarDen*, *ontaarDen*, *veraarDen*, *aarDigen* *aarDigheid*, dan *aarTen*, *ontaarTen*, *veraarTen*, *aarTig* en *aarTigheid*?

Ik oordeel, dat wij de letter D moeten bezigen, om dat

onze oude beste Schrijvers van geen onderscheid in spelling van *aard*, *aarde*, en *aard*, inborst, geweeten hebben, schoon zij zulks in andere woorden maakten.

De Heer HUYDE-
COPER, bij wien ik daarover dacht te recht te geraaken, helpt mij een weinig in zijne PROE-
VE VAN TAAL- en
DICHTKUNDE (*),
daar hij, over het woord *riisaard* handelende, van geen onderscheiden spelling spreekt, maar dat woord, met *Geer-
aard*, *Gierigaard*,
Vroomaard, *Goed-
aard*, *Eelaard* en
Dron-

(*) Bladz. 592.

Dronkaard in D eindigt.

De Heer VAN HOOGSTRATEN schrijft ook, *aarden*, *aardende*, *aardig*, *ontaard*, *ontaarden*, doch men vindt ook bij hem, in zijn Nederduitsche en Latijnsche Woordenboek *aart*, eigenschap van iets, *aart*, inborst, *aart*, foort, en *gierigaart*, het gene moet aangezien worden, als of hy *aard* en *gierigaard* met D gespeld hadde, dewijl hij, om der uitspraak wil, geen D tot sluitletter gebruikte, gelijk wij nu om de Buiging doen.

De Heer HALMA is ook volkomen

met mij eens, schrijvende *aard*, *aart*, natuurlijke inborst, *aarden*, *aardig*, *aardigheid*, *ontaarden*, *veraarden*, *gierigaard*. En dat meer is, op *aart* wijst hij ons naar *aard*.

De Spraakkonstenaar SEWEL schrijft ook in zijne Geslachtlijst *Aardt*.

Daarenboven word ik in mijne spelling geferkt, door de Kamer in Liefde Bloeiende, welke in den aanvang haarer Letterkonstige Tweespraak zegt, *basterd*, *van bast en aard*, *die niet na het pit maar na de bast aard*, alwaar eerst het Zelfstandige Naamwoord *aard*,

en

en daarna het Werkwoord *aarden* ook beide met Dgespeld wordt.

En keert men zich tot vroeger Taalkenners, zij zullen met ons overeenkomen. Ihimers KILIAAN, die groote Taalkenner, schrijft ook in zijn Etymologicum, *aerd*. *Indoles, natura, ingenium, genius. Aerden nae den Vadet. Patrisfare, enz. Aerdigh, ingeniosus. Aerdigheydt. Venuftas, elegantia, &c. Ghierighaerd. Homo avarus. Ontaerden. Degenerare. Ontaerdende. Degener. Veraerden. Naturam mutare.* Ook zoude ik nog van hem kun-

nen bijbrengen *Leonard, Volckard*, en meer andere woorden, indien deeze niet genoeg waren.

Maar ik moest onze twee oude Hoofddichters niet vergeeten. Ook deeze beide Taalgezaghebbers maaken geen onderscheid in de spellinge van *uard, aarde, en aatd, inborst.*

In de XVI WAARNEMING OP DE HOLLANDSCHE TAAL van den Heere HOÖFT treft men *aard* tweemaal aan, luidende, „ een man voort- „ vaerende van „ *aerdt*, liever een „ man voortvae- „ rend van *aerdt*.”

En de Heer VAN
F DEN

DEN VONDEL schrijft
in zijne Bespiegelingen
van God en
Godsdienst,

1 b. bl. 46,

Geen *gelykaerdigheid*
heeft ergens mee
te strijden.

Deeze *eoenaerdigheid*
grijpt plaets
in Godt alleen:

bl. 50,

De waenwijs, toen
bedrog, en baet-en
staetzucht quam
Ter weerelt, en het
volk van simpel-
heit *veraerde*,

bl. 52,

————— : maer
Godt blijft onbe-
wogen,

En wil *veraerden*
noch verandering
gedogen

In zijn natuur;

bl. 54,

Eene *evenaerdigheid*
in deugden:

3 b. bl. 100,

De duurzaamheit
van't goud behout
nochtans haer
waerde,

En wijst op d'eeu-
wigheit van Godt,
die nooit *veraerde*,
Maer Schepper blijft
van 't gout. —.

Poëzij, 2 d. bl. 260.

Zij leert 'er naer
Godts strenge Rid-
ders *aerden*,

1 d. bl. 562.

Hij helpt de vroomen
in staet, en keert
veraerde heeren.

Op deezen voor-
gang dier Taalkun-
digen besluit ik, dat
Bastaar T, *Gierig-
aarT*, *ontaarTe*, en
alle

alle andere woorden
deezzer soort, voor
Taalfeilen in onze
hedendaagsche Ge-
schriften dienen aan-
gezien te worden;
en dat men voortaan
behoore te schrijven
Bastaard, *Gierig-
aard*, *aarDen*, *aar-
Dig*, *aarDigheid*,
ontaarDen, *veraar-
Den*, enz.

Laat mij hierbij
nog deeze voegen,
van Zelfstandige
Naamwoorden,
Engelhard. *Engel-
aard*.
Everd. *Ever-* of
Zwyn-aard.
Hommerd.
Kropperd.
Leenderd. *Leeuw-
aard*.
Volkerd. *Volk-aard*.

Of zo dit laatste
van het Werk-
woord *volgen* af-
stamt, dan zoude
het moeten zijn
volg-aard, en be-
tekenen, een in-
schikkelijk, een
volgzaam mensch.
De Heer TEN (*)
KATE verklaart
het door *Volk-
raad*. *Raad des
Volks*.

van Bijvoeglijke,
Bleekerd.
Dooverd. *Doof-aard*.
Grysaard.
Linkerd.
Lomperd. *Lompaard*.
Oudaard.
Platterd.
Plomperd.
Reinard. *Rein-aard*.
Rykerd. *Ryk-aard*.
Scheelaard.

Taai-

(*) Verh. Spr. 2 d. 1 pr. bl. 320,
F 2

- Taaiaard.* *Taa-* Blad van eenen boom.
aard. Vrek. Blad van een boek.
 van Werkwoor- *Blaffer, zie Bastaard-
 den, *Bleeker, een soort van
Dronkaard. *Wijn.* Zie Bastaard.
Druiperd. Blind, boegsprietzeil.
Klinkerd. Blind, een luik.
Knijperd. Bloed.
Krimperd. *Bloodaard, zie Bast-
Stinkerd. aard.
 Bod.
 *Bogaard, zie Boom-
 gaard.
 Bond, zie Verbond.
 *Boomgaard.
 Boord, rand.
 Boord van een Schip.
De Heer FRANS BUR-
MAN heeft eene fraaie
aanmerking over Bak-
boord en Stuurboord
 1. deel, bl. 8.
 Bind, zie Bint, op de Bord.
andere Lijst van Braband.
Zelfstandige Naam- Brand.
woordern. Brod.
 Blad van eene tafel. Brood.
 Bruid.

VERHANDELING: 85

Bruid.

Duizend.

Dwingeland, *zie ook*

C.

Heiland.

Chocolaad, Chocolaa-
de.

E.

Cieraad. Dit en derge-
lijke woorden, an-
derszins met C ge-
speld, zijn op de let-
ter S te vinden.

*Eenblad, *zeker kruid.*

Eed.

*Eelaard, *zie Bastaard.*

Eend of End.

Eenvoud.

Eerbied.

D.

*Eergraad, *of eertrap.*

Eiland.

Eind, Einde.

Eland, *een wild dier.*

End of Eend.

End of Einde.

Daad.

Dageraad.

*Dagvaard.

Deugd.

*Donderbaard, *zeker*
gewas.

*Engelhard, *zie Bast-*
aard.

Dood.

*Dooverd, *zie Bastaard.*

Esmaraud.

Draad.

*Euveldaad.

*Dronkaard, *zie Bast-*
aard.

*Euvelmoed.

*Everd, *zie Bastaard.*

*Druiperd, *zie Bast-*
aard.

G.

*Duimkruid, *geld.*

Gaard, Gaarde;

F 3

Gard.

Gard.	God.
Gebed.	Goed.
Gebied.	*Goedaard, <i>zie</i> Bast-
Gebod.	aard.
Gebraad.	Goud.
Gebroed.	Graad, <i>trap, hoogte.</i>
Geduld.	Griend, <i>Rijsbosch.</i>
*Geeraard, <i>zie</i> Bastaard.	*Grijnsaard, <i>zie</i> Bast-
Geertruid, <i>Vrouwe-</i>	aard.
<i>naam.</i>	*Grijsaard, <i>zie</i> Bast-
*Geeuwaard, <i>zie</i> Bast-	aard.
aard.	Grond.
Geld.	H.
Gelid.	
Geluid.	Haard, <i>haardstede.</i>
Gemoed.	Hand.
*Gerrid of Gerrit, <i>mans</i>	Heiland, <i>onvruchtbaar</i>
<i>naam. Ik geloof, dat</i>	<i>land.</i>
<i>dit kooft van Geerd,</i>	Heiland, <i>Heeler, Ge-</i>
<i>en dit weder van Ge-</i>	<i>neezér, Verlosser. Dit</i>
<i>waard. Zie</i> Bastaard.	<i>woord is oorspronkelijk</i>
Gewaad.	<i>van Heelen, oulings</i>
Geweld.	<i>Heilen; gelijk Dwin-</i>
*Gierigaard, <i>zie</i> Bast-	<i>geland van het Werk-</i>
aard.	<i>woord dwingen en Of-</i>
Gild.	<i>ferand van Offeren.</i>
Gloed.	Held.
	*Helm-

♦Helmbaard. *Hier moet* Hembd of Hemd.

ik den Leezzer naar Hoed. De Heer BUR-
den Heer FRANS BUR- MAN heft eene fraaie
MAN wijzen, op dat *Verhandeling over de*
men zoude mogen oor- Hoeden. Aanm. 2 d.
deelen, of de Taal- bl. 317.

kenner KILIAAN zo *Hommerd, zie Bast-
verachtens waardig aard.

is, als deeze Heer zich Hond.

heeft durven uitdruk- Honderd,

ken. Zie zijne Aan- Hoofd.

merking op de Neder- Huid.

duitsche TAAL, 2 *Huisraad.

deel, bl. 57.

Ondertusfchen moet

men zich hierover niet

te zeer verwonderen:

want deeze Heer ge-

bruikte deeze onhebbe-

lijkheid meermaalen,

gelijk gezien is, om-

trent een onzer be-

roemde Hoogleeraa-

ren, maar die toen

nog tot die hooge

waardigheid niet ge-

klommen ware.

I.

Ingeland, iemand, die
eenen polder, of land-
freek, onder zeker ge-
bied, bezit.

Ingewand.

Inhoud.

*Infschuld, het gene een
ander ons fchuldig is.

J.

Jeugd.

F 4

Jood.

- Jood. Kruid.
 K. Kwaad.
 *Kwinkerd, *scheeluard*
Zie Bastaard.
 Kameraad.
 Kind. L.
 Klad.
 Kleed. Land.
 Kleinood of *Landaard, *zie* Bastaard.
 Kleinood. Leed, *droefheid.*
 *Klinkerd, *soort van* *Leenderd, *zie* Bast-
baksteen. Zie Bast- aard.
 aard. Lid.
 *Knijperd, *zie* Bastaard Lied.
 Koord. *Linkerd, *zie* Bastaard.
 *Koperrood, *bergstof,* Lombard.
die in de Kopermijnen *Lomperd, *zie* Bastaard,
gevonden wordt. Lood.
 *Kortegaard, *basterd* *Loosaard, *zie* Bastaard.
woord, afkomstig van *Luiaard, *zie* Bastaard.
het Fransche Corps Luipäard, *zie* Bastaard.
de Garde, heet in
goed Nederduitsch, M.
 Wachthuis. Maagd.
 *Krimperd, *zie* Bast- Maand.
 aard. Madrid, *een stad.*
 *Kropperd, *zie* Bast- Mand.
 aard. Meervoud.
 Meid.

VERHANDELING. 89

Meid.	Okshoofd.
*Meinēed.	Onderhoud.
Moed.	Onderscheid.
Mond.	Ondeugd.
Moord.	*Onraad.
Mostaard, Mosterd.	Onthoud.
Moud, een trog, of bak,	Oord, gewest. Zie Oort,
<i>is onderscheiden van</i>	<i>een vierde deel, op de</i>
<i>Mout, gedroogde gerst.</i>	<i>andere Lijst van Zelf-</i>
Kiliaan zegt hier-	<i>standige Naamwoor-</i>
<i>van, Alveus, lignum</i>	<i>den.</i>
<i>excavatum ad con-</i>	Oorkond of Oirkond.
<i>dienda salsamenta.</i>	*Ootmoed.
<i>Zie ook het 3de deel</i>	*Opftand.
<i>van Meyers Woorden-</i>	*Oudaard, zie Bastaard.
<i>fchat.</i>	*Overdaad.
Mud.	*Overhand, de boven-
	<i>kans.</i>
N.	*Oxhoofd, zie Oks-
	<i>hoofd.</i>
Naad.	
Naald.	
Nijd.	P.
Nood.	
Noord.	Paard.
	Pad, een weg.
O.	Pad, een dier.
Ochtend.	Pand.
	F 5
	*Plat-

- *Platterd, *zie* Bast-
aard. *Aanmerk. 1 d. bl. 59,
en 2 d. bl. 231.*
- *Plomperd, *zie* Bast-
aard. *Rampaard, *een houten
werktuig, waarop te
scheep het geschut ge-
legd wordt. Zie ook*
- Pod. *werktuig, waarop te
scheep het geschut ge-
legd wordt. Zie ook*
- Pond, *gewigt.*
- Ponjaard.
- *Proviand, *onduitsch* Roopaard.
woord, Leeflogt. Rand.
- R. Reinoud.
- *Reinard, *zie* Bastaard.
- *Rijkaard, *zie* Bastaard.
- Raad. *Zie* Raat *op de* *Rijswaard, *of* Twijg-
andere Zelfstandige waard, *beplante gron-*
Lijst. *den, met willige en*
- Raboud, *deugniet. Dit* andere boomen, *tus-*
is zeer bekend in de schen eenen dijk en ri-
spreekwijze, een wil- vier gelegen.
- de Raboud. *De Heer* Rind, *zie* Rund.
- TUINMAN *en andere* *Roermond, *stad van*
leiden dit woord af Gelderland.
- van den Vrieschen Ko- Rond.
- ning Radboud. *De* Rood.
- HeerFRANSBURMAN *Roopaard. *De Heer*
reken het af te stam- Winschooten *leert ons,*
men van het Fran- dat men uit onkunde
sche woord Ribaud. *zegt, Roopaard. Zie*
hem

- hem op het woord Smaad.
 Ram, en ons hiervoor Smaragd.
 op Rampaard. Smid.
 Rind, ruddier. Sold, Soldy.
 Ruwaard. De Heer Spand.
 HOOFT verklaart dit *Spanjaard, zie Bast-
 door Rustwaarder. aard.
 Mengelw. bl. 372. De Spind, Spinde, Spijs-
 Heer BURMAN leidt kamer.
 dit woord af van het Spoed.
 Fransche Regard. Zie Spond, het stopfel van
 zijne Aanm. 2 d. bl. een vat.
 120 en 133. Stad.
 Stand.
 S. Standaard.
 *Stilstand.
 Salaad of Salade. *Stinker, zie Bastaard.
 Schaard, of Schaar, klee- Stond.
 ne breuk. Strand.
 *Scheelaard, zie Bast- Strijd.
 aard. *Struikwaard, zie Rijs-
 Scheld, Schelde, een waard.
 stroom van Neder-
 land. T.
 Schild.
 Schuld. *Taaiaard, Vrek. Zo
 Sieraad. verklaart het ook KI-
 LIAAN.

LIAAN.	Taeyard.	<i>en eigenlijk het Tegenwoordige Deelwoora van het oude Werkwoord Vijden, haaten, ik vijd, ik veed; geveeden. Het Zelfstandige Naamwoord, waarvan dit Werkwoord gemaakt is, hebben wij nog behouden, naamelijk: Veede, het gene van goede Schrijveren ook gebezigd wordt.</i>
	<i>Homo tenax, avarus.</i>	
	Zie Bastaard.	
Tad.		
Tand.		
Tijd.		
Tod.		
*Toevloed.		
Tred.		
	U.	
	Uchtend of Ochtend.	
	V.	Vloed.
		Vod.
Vaard, gebruikelijk in	*Volkerd,	zie Bastard.
Dagvaard.		
*Vagabond, onduitsch	Vond.	
woord.	Voogd.	
Veld,	*Voorraad.	
Verband.	Voud, de schuinte eens	
Verbod.	beitels, die de scherpte	
Verbond.	uitmaakt.	
*Verraad.	Vreugd.	
Verstand.	Vriend of	
Vijand, is afkomstig,	Vrind.	
		*Vroom.

- *Yroomaard, *zie* Bast- *Wolferd, *zie* Bastaard.
 aard. Wond.
- Vyand, *zie* Vijand. Woord, *een naam of*
zaak, bestaande uit
 W. *een of meer lettergree-*
pen.
- Waard, *bedijkt land* pen.
aan eene rivier. Woord, *het mannetje*
- Waard, *een herbergier.* *van een eendvogel.*
- Wad, *ook Wadde, Wad-* Woud.
te, ondiepte. *Wreedaard, *zie* Bast
- Wald, *zie* Woud. aard.
- Wand, *touwwerk van*
een Schip. Z.
- Wand, *een muur.* *Zie* Zaad, *graan.* *Zie* Zaat
 Want *op de Lijst van* *op de andere Zelfstan-*
Zelfstandige Naam- *dige Lijst.*
woorden. Zand.
- Wareld, Wereld. Zind, *oudtijds* Sind *en*
 Wed, *zwem- of drink-* Gefind; *nu altijd* Ge-
plaats voor de paar- zin. *Kiliaan schrijft*
den enz. find, *ghesind.* Fa-
 Weed, Weede, *eene* milia. *Zie ook de Bij-*
plant. *tekening des Heeren*
- Wereld, Wareld. VAN HASSELT, *op dit*
 Wild, *Wildgedierte.* *woord, in den nieuw*
 Wind. *uitgegeeven Kiliaan.*
- Woerd, *zie* Woord. Zold, *Zoldy, zie* Sold.
 Zond,

Zond, *eene engte, tus-* *Zundvloed, *zie Zond-*
schen de Noord- en vloed.

Oostzee.

Zwaard, *zie* Zwad.

*Zondvloed. *Zond be-* Zwaard.

tekende oudtijds Zee, Zwad, Zwade, een re-
gelijk ook Kiliaan en gel afgemaaid gras.

anderen leeren:

Zweed; *Volknaam.*

Zuid.

Zwoord.

Let wel. Alle de Naamwoorden, die in HED uitgaan, heb ik wechgelaaten, dewijl zij alle in hunne Buiging HEDEN hebben.

Alle deeze Zelfftandige Naamwoorden maaken het Meervoudige Getal in EN, behalve deeze 9, welke de letter D aldaar verdubbelen.

Bed.

Bedden.

Klad,

Kladden.

Mud.

Mudden.

Pad, *een dier.*

Padden.

Pad, *een weg, volgt de*
algemeene Buiging,
hebbende, Paden.

Pod.

Podden.

Tad.

VERHANDELING. 95

Tad, <i>een morsfig wijf.</i>	Tadden.
Tod, <i>vod.</i>	Todden.
Vod.	Vodden.
Wed.	Wedden.

De 8 volgende maaken het Meervoudige
zeer verschillende van de algemeene Buiging.

Berd.	Berders.
Blad.	Bladers, <i>in laagen stijl ook wel Bla- den.</i>
Gemoed.	Gemoederen. <i>Ook Gemoeden, gelijk VONDEL, Poëzij, 2 d. bl. 266, Met welk een wijsheit wistge oneffene ge- moeden, Gelijk te strijken.</i>
Kind.	Kinders.
Kleed.	Kleeders.
Let wel. Dekkleed heeft Dekkleeden.	
Lied.	Liederen.
Rad.	Raders.
Verraad.	Verraadingen, Ver- raaderijen. En

96 TWEEDE VERHANDELING.

En deeze 4, zijn onregelmatig in de Buiging.

Gelid.

Lid.

Smid.

Stad.

Geleden.

Leden.

Smeden.

Steden.

L I J S T

L I J S T

VAN ALLE DE

BIJVOEGLIJKE NAAMWOORDEN,
EN LIJDENDE DEELWOORDEN,

DIE IN HUNNE BOIGINGE EENE D HEBBEN.

Deze Lijst is niet alleenlijk volkomen; maar te gelijk de Eerste en Eenigste van Bijvoeglijke Naamwoorden; zijnde deeze opgaaf van alle onze Spraakkonstenaaren (voor zo veel mij bewust is) niet enkel gedeeltelijk, maar geheel overgeflaagen: Bij den Heer TEN KATE vindt men wel een Lijstje van de Zelfstandige (welker getal hiervoor door mij is opgegeeven; maar niet eene van deeze soort.

De Lijdende Deelwoorden hierin voorkomende zijn met een * flarretje getekend, om hen van de anderen sterker te onderscheiden.

*Aanvaard, *deelwoord* . . . AanGEvaard, *gelijk van Aanvaarden, niet* . . . de Heer Francois Hal-

G ma

ma in zijn *Woordenboek* schrijft,

„ Hij heeft die zaak
 „ van *GEvaart*,
 „ Il s'est chargé de
 „ cette affaire.”

Of de *Leezer* denken mogte, mischien heeft die *Woordboekschrijver* en anderen gelijk, zal ik berichten, dat de *Klemtoon* altijd valt op het *Scheidbaare*, niet op het *Onscheidbaare*, *Voorzetsel*, het gene ik sedert de *Uitgaaf* mijner *VERHANDELING OVER DE VOORZETSELS* heb opgemerkt, en dat ook de *Heer TEN KATE* aanwijst.

Op dat men mij duidelijk verstaan moge, zal ik hier het gezegde door een voor-

beeld zoeken op te helderen.

*Vóór*zeggen, iets voorspreken, en *Voor*zeggen, voorstellen, verschillen zeer veel in betekening. Op het eerste *Vóór*zeggen valt de *Klemtoon* op het *Voorzetsel* *vóór*, en, op het tweede *voor*zeggen, op het *Werkwoord*.

Zo nu de *Werkwoorden* met een *Scheidbaar Voorzetsel*, in het *Lijdende Deelwoord*, het *Woordleed* *GEaanneemen*, en zo de *Werkwoorden* met een *Onscheidbaar Voorzetsel* dat *Woordleed* je (in het *participium passivum*) niet gedoogen, volgens uitwijzens

VERHANDELING. 99

zuis mijner boveng- *Begaafd.
melde VERHANDE- *Behaird.
LINGE, dan moet h t *Behuisd.
Lijdende Deelwoord *Bejaard.
van Aanvaarden niet *Beleefd, *heusch.*
zijn AanGEvaard, *Beleefd, *deelwoord van*
maar Aanvaard, *beleeven.*
haardemaal de Klem *Bevoegd.
toon niet op het Voor *Bevréesd.
zeisfel, maar op het *Bijgenaamd. *De Heer*
Werkwoord, valt. *Hooft schreef, Gebij-*
Immets het is de een- *naamd.*
paarige tongval der Blijd.
Nederlanderen te zeg. Blind.
gen, Aanváarden, of Blond, geelachtig.
Anváarden, niet áán- Blood, *bijchroomd.* *Bij*
vaarden. *verkorting zegt men*
wel Bloed, met een
kapje boven de d.

B.

*Bebloed.
 *Beboezemd.
 *Bedaagd.
 *Bedaard, *gelaten, ze-*
 dig.
 *Bedaard, *Deelwoord*
 van Bedaaren.

Boud, *stout, roekeloos,*
eigenlijk geen Bijvoeg-
lijk, maar een Bij-
woord, en in de zeg-
wijze, Boud spree-
ken, genoeg bij ons
bekend. Ook heeft men
het in bad-lood g,
 G 2 *senoon*

schoon van gedaante leerd. Zie ook Door-
veranderd, behouden. leerd.

Bal-daadig, (*let wel, *Doorgemengd, aan-*
niet bald-) is hiervan houdende gemengd.
onderscheiden. Want Zie ook Doormengd.

*ous boud, bald zegt *Doorgepriemd, aan-*
roekeloos, en bal, houdende gepriemd.
kwaad, boos. Zie Zie ook Doorpriemd.
*den-Heer HUYDECO- *Doorleerd.*

*hier hierover in zijne *Doormengd, onderen-*
Proeve, bladz. 21. gemengd.

*Hieruit kan men op- *Doorpriemd, door-*
maaken, dat de Heer boord.

HALMA in zijn Woor- Dubbeld, *eigenlijk Dub-*
denboek, dit boud, bel.

verkeerdlijk met T E.
Schrijft, alwaar hij

zegt; bout spreken, Enkeld, liever Enkel.
stout spreken, parler
hardiment. G.

Breed.

*Geëard van Aarden,
naar iemand gelijken.

D.

Zie Bastaard, op de
 Lijst der Zelfstandige
 Naamwoorden.

*Doorgeleerd, van
 Doorleeren, aanhou-
 dende leeren.

*Geëard, voorzien van
 aderen.

*Doorgeleerd, zeer ge-

*Ge

V E R H A N D E L I N G. 101

- *Gebaard van Baaren. zo gelegen is, als met
Oudtijds, ik beer, ik baar, (doodbaar)
bar, geboren. paal, straat, waar-
*Gebaard, die veel voor onze Stadsge-
baards heeft. ten van de beide Ei-
*Geboeld van Boelen. landen meest altijd
VONDEL zegt, Poë- zeggen, beer, peel,
zij, I d. bl. 783, street. En ik word
Het vleesch, wien't in mijne meeninge door
zienelijk behaegt, KILIAAN gesterkt,
Te weegh brengt dat welke in zijn Woor-
d'onnozle Maegt denboek niet heeft
Den Hemel zijn ver- breeuwen, maar en-
zoek afflaet, kel: brauwen i. Kal-
En met de weerelt faten.
boelen gaet. *Gebreeuwd, zie Ge-
*Gebraauwd van Braau- braauwd.
wen, de nauden van *Gebrouwd. Zie van
een Schip met werk dit iets naders in mij-
toestoppen. Hiervoor ne Verhandeling over
wordt gemeenlijk ge- de Werkwoorden.
zegd, brœuwen, ge- *Gegaggeld van gagge-
breeuwd. Zo heeft len, het geluid der
het ook de Heer HAL- Ganzen.
MA, en zelfs WIN- *Gegoed.
SCHOOTEN. Ik denk, *Gehard, hard gemaakt.
dat het met dit woord. Zie ook Gehart op de

andere Bijvoeglijke Lijst. *schrijven, Ik heb die rekening ten eersten*

*Gehoerd. *Gekweeten. Zie den*

*Gehoereerd. *Zie lie- Heer HUYDECOPER*
ver Gehoord. hierover, in zijne

*Gekaard, van Kaar- *Proeve, bl. 449.*
den, Wol kaarden. *Geleerd, *veel weetende.*

*Gekamd, als: een ge- *Geleerd van *leeren.*

kamde Haan. *Geletterd.

*Gekamd, van *kammen.* *Gemaald, *geschilderd.*

*Gekofferd. *Dit vindt Zie mijne Verhande-*
men bij VONDEL ge- ling over de Werk-
bruikt in zijne Poëzij, woorden.

1 d. bl. 326, *Gemeld van *melden,*
Hervoert het Delf- iets noemen.

sche Wet-orakel, *Gepoederd, *gepoeierd*
dat van poederen, poeie-

Gekoffert, - als een ren.

kostelijken schat. *Geredend van *redenen,*

*Gekwiteerd, *Basterd redenkavelen.*

*woord. Bevrijd, vrij- *Geredeneerd. Zie Ge-*
gekend. Voor Gekwi- redend.

*teerd moet men in *Gereed, vaardig, bij*
goed Hollandsch zeg- de hand zijn.

*gen, Gekweeten. En *Gereed van redden*
gevolglijk zoude men klaarmaaken.

*surven zeggen en *Gerekend, opgesteld.*

*Ge.

- *Gerekend, *ander de asch bedekt.* in orde gebragt.
- *Geschaard, *vol schaa- ren.* of iets anders met een binnenslof benaaid.
- *Geschaard, *in benden verdeeld.* *Gevoederd, *vee van eten en drinken voor- zien hebbende.*
- *Gespeld *van spellen.* *Gevoerd, *zie Gevoe- derd.*
- *Gespeld *van spelden,* iets met een speld vast steeken. *Gevoerd *van voeten, overbrengen.*
- *Gesteld, *gegoed.* *Gewaardeerd, *geschat.*
- *Gesteld *van stellen.* Gezind, *geneigd. Dit words nooit alleenlijk gebruik, maar neemt een Bijvoeglijk woord voor zich, dat de ge- zindheid of geneigd- heid omschrijft, als: Eensgezind, Doops- gezind, Vrouwen- gezind. Zie ook van dit woord op de Lijst van de Zelfstandige Naamwoorden, die in de letter T sindi- gen.*
- *Getaxeed, *onduitsch woord. Zie Gewaar- deerd, en Geschat, in de andere Bijvoeglijke Lijst.*
- *Getrotseerd. *Zie lie- ver in de volgende Bij- voeglijke Lijst Ge- trotst.*
- *Gevederd.
- *Geveerd, *zie Geve- derd.*
- *Gevleid, *getteskoosd. Zie ook Gevlijd.*
- *Gevlijd, *of geschikt,*

Gezond. **Kind.**

Gezwind. **Kond, dit wordt bij**

Glad. **doen gevoegd, aldus:**

Goed, **kond doen, aanzeg-**
gen, schijnende uit

H.

dien hoofde, eer een

Hard. **Bijwoord, dan Bij-**

*Herkleed, zie ook O- **voeglijk te zijn.**

vergekleed. **Koud.**

Kwaad.

L.

*Ingeland. Zie ook op **Luid.**

de **Lijst der Zelfstan-**
dige Woorden.

M.

*Ingoed, zegt ze veel, **Mededoogend.**

als: zeer goed. **Ki-**

lian hield het daar- **Mild.**

voor reeds ten zijnen **N.**

tijde: zeggende in zijn **Noord.**

Etymologicum. In.

adjectivis propositum. O.

expositur per valde:

ut in-arg, in-goed, ***Onbeweegd.**

in-groen, in-quaed, ***Ondergelegd, onder-**

in-soet: **gesmeeten.**

***On-**

V E R H A N D E L I N G. 105

- *Onderlegd , Onderleid , *iets onderzomen met bedachtzaamheid.* *Ongewijld , *niet in orde geschikt.*
- *Onderlegd , Onderleid , *voorzien zijn van kleederen enz.* *Ontaard van Ontaarden. *Zie Bastaard op de Lijst des Zelfstandige Naamwoorden.*
- *Ondertekend , Onderfchreeven , *niet ondergetekend.* *Ontlood , *eenig lood van een raam of dak afneemen.* *Zie ook*
- *Ongelood , *niet in lood gezet.* *Zie Ongeloot op de andere Bijvoeglijke Lijst.* *Onverkleed . *Zie ook Overgekleed.*
- *Ongetadeld. *Dit vindt men bij VONDEL ,* *Opgevijsd , *opgeveegd.* *Zie Opgevijld.*
- *Ongetadeld. *Dit vindt men bij VONDEL ,* *Opgevijsd , *met een vijl aan het einde der Voorrede van de Warande der Dieren,* Oud.
- maer van den onverstandigen kan noch APPELLIS beeld , noch HOMER rijmen , *niet ongelastert noch ongetadelt blijven.* *Overgekleed ; *herkleed.* *Zie ook Overkleed.*
- *Ongeveild , *niet geliefkoosd.* *Overgelegd , *herlegt.* *Zie Overlegd en Onderlegd.*
- *Ongeveild , *niet geliefkoosd.* *Overgeschaafd , *hergeschaafd , niet gelijk*

de *Floor* HALMA O-Rond.

verschaaft : want Rood.

over is hier een scheid-
baar Voorzetfel.

S.

*Overkleed van Over-
kleeden, zich met een
kleed, over andere
kleederen heen, bedek-
ken. Zie ook Over-
gekleed.

Schurfd.

Snood.

U.

*Overlegd, overpeinsd.
Zie Overgelegd en
ook Onderlegd.

*Uitgefijld, schoonge-
maakt. Zie ook Uit-
geveild en Uitge-
vijld.

*Overlood, iess met
lood beleggen hebben.
Zie ook Ongelood.

*Uitgeveild, te koop ge-
bragt.

*Overschnaafd, verbe-
terd. Zie ook Over-
geschnaafd.

*Uitgevijld, met een vijl
uitgehoofd.

V.

R.

Rad.

*Rechtgeaard. Zie Bast-
aard, op de *Lijst der*
Zelfstandige Naam-
woorden.

*Verhard van *Veraar-*
den. Zie *Bastaard*
op de *Lijst der Zelf-*
standige Naamwoor-
den.

Reed.

*Verkleed. Zie ook
Herkleed, en *Over-*
gekleed.

*Ver-

VERHANDELING. 107

- *Verlood. *Zie ook On.* *Wederbaard van we-
- gelood. *derbaaren, het gemoed*
 - *Vermeesterd, veroverd. *hervormen.*
 - *Vermeesterd, geld aan *Wedergebaard, op
den Heulmester be- *nieuw gebaard. Zie*
taald. *ook Wederbaard.*
 - *Verfpaad van *Verspaad* *Wederlegd of
den, uitsellen. **Wedergeleid, op nieuw*
 - *Verfpaad, *Herfpiet.* *gelegd. Zie ook We-*
 - *Verweerd, ongedaan. *derlegd.*
 - *Verweerd, *verdedigd.* *Wedergezegd, *herzegd.*
 - *Verwijfd. *Zie ook Wederzegd.*
 - *Verwoed. *Wederlegd, *tegenge-*
 - *Verzierd, *Verdicht.* *sproken. Zie ook We-*
 - *Voljaard. *dergelegd.*
 - *Volleerd. *Wederzegd, *weder-*
 - *Voorgezegd, *iets ge-* *sproken. Zie Weder-*
zegd hebben, *eer het* *gezegd.*
 - wierde nagezegd.* *Welgesteld, *gegoed.*
 - *Voortgezegd. *Wijd.*
 - *Voorzegd, *Voorfpeid.* *Wild, woest.*
 - Zie ook Voorgezegd.* *Wreed.*
 - Vreemd.
 - Vroed.
- Z.
- *Zamengegaard, *zie Bast-*
gaard, *op de Lijst der*
Zelfbandige Naam-
woorden.
- Hier-

W.

Waard, *lieft*

Waard, *waardig.*

Hiertoe behooren ook nog de *Werkende Deelwoorden* (*Participia activa*) van alle onze *Werkwoorden*, waarvan hier maar een enkel geplaatst is. Zij hebben en behouden de letter *D*, in de *Buiging*, als zij als *Bijvoeglijke Naamwoorden* gebezigd worden, gelijk:

Werkende is het *Werklijke Deelwoord* van het *Werkwoord Werken*, en als een *Bijvoeglijk Naamwoord* gebruikt wordende, zegt men,

(In het *Eenvoudige Getal*.)

De werkenDe Ambachtsman is vergenoegd.

Een werkenD mensch is vrolijk.

(In het *Meervoudige Getal*.)

De WerkenDe Ambachtsmannen zijn vergenoegd.

WerkenDe Menschen zijn vrolijk.

Zo is het ook gesteld met de *Werkende Deelwoorden der Werkwoorden*, die eene *T* tot eene *W*rtelletter hebben. Zij hebben, schoon niet in het *Tweede* of *Lijdende Deelwoord*, altijd in het *Werklijke* ook de *D*, en laten zich gelijkelijk verbuigen, bij voorbeeld:

Let

Let wel. Dit volgende heeft maar eene T tot wortelletter.

(In het Eenvoudige Getal.)

De praaten De Man verkwist veel tijds.

Een praaten D Man verkwist veel tijds.

(In het Meervoudige Getal.)

De praaten De Mannen verkwisten veel tijds.

Praaten De Mannen verkwisten veel tijds.

Dit laatste voorbeeld heeft twee TT tot wortelletters.

(In het Eenvoudige Getal.)

De zitten De Man wordt niet moede.

Een zitten D Man wordt moede van het gemak.

(In het Meervoudige Getal.)

De zitten De Mannen worden niet moede.

Zitten De Mannen worden moede van het gemak.

Alle deeze beschreeven Bijvoeglijke Naamwoorden en Lijdende Deelwoorden neemen eene enkele e in de Buiging aan, behalve deeze navolgende, welke de letter D aldaar verdubbelen:

(Bij-

116 TWEEDE VERHANDELING.

(Bijvoeglijke.)

Glad.

Gládde.

Rad.

Radjé.

(Deelwoorden.)

Geklad:

Gekladde:

Gered.

Geredde.

Gefchud.

Gefchudde:

Verbed.

Verbedde:

Verbrod.

Verbrodde.

Gewed.

Gewedde.

LIJST

L I J S T

VAN ALLE DE

ZELFSTANDIGE NAAMWOORDEN,

DIE IN HUNNE BUIGINGE DE LETTER
T HEBBEN.

Behalve de woorden, die in deeze Lijste met een * starretje zijn gemerkt, bedraagt mijn opgegeeven getal 559, en dat van den Heere (**) TEN KATE maar 185.

A.

Aagt, eener Vrouwe * Aanreëht, of Aanrechtsnaam, eigenlijk Aga- tafel.

tha.

*Aart, inborst, soort,

Aagt, een appel.

geneigdheid. Zie Aard

Aalst, een Stad in Vlaanderen.

op de Eerste Zelfstandige Lijst.

Aalst of Alst, hever Abt.

Alsem.

Acht, zorg, opzigt.

*Aandacht.

Acht, telwoord.

Af.

(**) Verhevene Deel der Nederduitsche Sprake, 1 deel, bl. 390 en 391.

- Aflaat. Beest.
 Afuit, Affuit, *roepaard*. Bekomst.
 Agaat. *Belet.
 Albast. *JACO WILLEM*. *Bent. *zo noemt men*
 Alft, *zekere flach van een Genootfchap van*
Viach. Schilderen te Rome.
 Alst, *liever Alfem*. Ik denk, dat dit woord
 Ambacht. behoort op de Eerfte
 Ambt. Lijst, als afkomstig
 *Amiant. van Bende. Zie ook
 Angst. den Heer FRANS BUR
 Ast, *Smids, Smidswin. MAN, *Kant.* 1. d. bl.
 kel. 281. 2. d. bl. 211. 2. d. bl.
 Averuit, *eene foort van* *Berecht.
bittere Plant. Bergemot.
 Berst, *barst.*
 *Beschot, *affchutfel.*
 Befchuit, *afkomende*
 van het Fransche Bis-
 *Bankrot. cuit. Tweebak.
 Barst. *Beschut.
 Bast. Best, *oude Vrouw.*
 Bayert, *zie Beiert.* Bet, *Vrouwe naam, in*
 Bedevaart *stede van Elizabeth.*
 Beerebijt, *een huis, bui-* Beurt.
ten de Utrechtfche Bevenaart, *Bevernel,*
 *Poort *dezer Stad.* Kruid.
 Beiert.

*Beiert.	Boot, een <i>Vaarttuig</i> , in
*Bezit.	het <i>Meervoudige Ge-</i>
Biecht.	<i>tal</i> Boots, gelijk ik
Biest, eerste melk, na	reeds in mijn <i>Aan-</i>
dat eene koe gekalfd	<i>hangsel</i> over de <i>Naam-</i>
heeft.	<i>woorden</i> , achter de
Biet, zie Beet.	<i>Verhandeling</i> over de
Bijt, wak, een gat in	<i>Voorzetsels</i> , gezegd
het ijs.	heb, <i>bladz. 47.</i>
*Bijvoet, <i>St. Jans</i>	<i>Bornscheit</i> , eene <i>Abtdij</i> ,
<i>Kruid.</i>	<i>dig</i> bij <i>Aken.</i>
*Bijzit.	Borst.
Bint, woord der <i>Bouw-</i>	Bot, <i>Platvisch.</i>
<i>kunde.</i>	Bot, <i>scheut.</i>
*Biljet.	Bot van de <i>Boomen.</i>
Bit, <i>geb</i> der <i>Paar-</i>	Bot, <i>Geldersch</i> woord,
<i>der.</i>	<i>Been.</i>
*Blet, blad van eene	Bout.
<i>tafel.</i> Zie op de eer-	*Brazalet.
<i>ste Lijst.</i>	Brit, <i>Engelschman.</i>
Bocht.	Bronst, <i>jagtigheid</i> der
Boert.	<i>wilde Beesten.</i>
Boet.	Bruiloft.
*Bonnet.	*Bruinet.
Bont.	*Buffet.
*Booswicht.	Buit.
Boot, <i>Jurweel.</i>	Bult.
	H
	Burcht.

*Burcht is Burg, een Dorst.

Kasteel.

Dragt.

But, een soort van see-Drecht. *Kishaan* zegt, *nen kan.*

Buurt.

Oppidum forum aut municipium mercatu celebre. *Dat is: een stad, markt of bevoorrechte stad door koophandel vermaard.*

C.

*Cabinet.

*Cadet.

*Capot, overkleed.

*Caraat, zeker gewigt.

*Caviaart, zekere kost in *Moscovien.*

*Cement, *tieras.*

*Civet.

*Dreigement, *deze uitgang ment is een basterd. Beter schrijft men Dreiging, Be-dreiging.*

Drift.

Droget, *soort van stoffe.*

Drogist.

Drosfaart.

Drost.

Ducaat, Dukaat.

Duist, *soort van Boekweit.*

*Duimelot, *eene oude benaaming; die men den kleenen Kinderen aan den duim laat ge-*

D.

Damast.

Diamant.

Diemet.

Dicht, *een dichtstuk.*

Dienst.

Diest.

*Doeniet.

Doft, *roeibank.*

VERHANDELING. 115

geeven: waarbij de Dut.

Moeders dit aardige

deuntje verzonnen

E.

hebben, en die Wicht-

jes leeren zingen; Echt.

Duimelot; slikke-Eelt.

pot, Lange pink, Eest, plaats, daar de

gouden ring, Kleine Brouwers het mout

ding. droogen.

Dit koddig zanget-Elft.

je vindt men vermeld, Elst.

in de LEESLESJES Engelzoet, zeker kruld.

VOOR KINDEREN Ent, griffel.

VAN DRIE JAAREN. Ernst.

Te Deventer, bij Lu. Erwt, Ert; of Ertet.

cas Leemhorst, 1780.

Een Boekje, dat niet

F.

alleenlijk lief en mooi

mag genoemd worden, *Faizant.

maar ook zeer ge- *Falkonnet, een klech

schikt en gepast Veldstuk.

schijnt, om zulke Faut, fout.

jonge schepseltjes al Feest.

lachende en speelende Feit, daad.

met leeren bezig te Fiel.

houden.

Fijt, zie Vijt.

Duit:

*Floret, garen of lint

H 2

van

- van grove zijde ge- Gedicht, een vaars.
 sponnen. Gedrocht.
 *Floret, een schermde- Geervliet, een stad.
 gen. Geest.
 Fluit. Geët, jaagerswoord, de
 *Foliant. plaats daar een hert
 *Foret. Zie Fret. weidt.
 *Fort; eene sterkte. *Gefluit.
 Fout, Faut. Gehucht.
 *Fregat. Geit.
 Fret, een soort van *Gekout, het gepraat.
 boortje. *Gekrijt, gehuil.
 Fret, zeker dier. Gelaat, wezen.
 *Frisket, drukkersraam. Gelt, gelte, het man-
 Fruit. netje van Stoock of
 Baars.
 G. Gemagt. Kiliaan schrijft
 Garnaat of Garnaal, Ghemacht. Virilia.
 zekere kleene Kreeft. Zie de Aant. des Hee-
 Garst. ren VAN HASSELT,
 Gast, een genoodigde. op dit woord, in den
 Gast, een Karel, een onlangs uitgegeeven
 Werkknecht. Kiliaan.
 Gat. Gemeenebest.
 *Gebit. *Gemuit.
 *Geblaat, het geluid der *Genacht, wordt voor
 Schaapen. goeden nacht gebruikt.
 *Ge-

*Genant. *Ik schrijf lie- Gent, het mannetje van ver Genan, zonder de Gans.*

T, om dat de Heer Gent, *een Stad in Vlaan- VAN DEN VONDEL deren.*

het zo altijd gebruikt *Gepraat. heeft. Gerecht.

In zijne Poëzij, 2 d. *Gerit, *gerij.* bl. 186. *Gernaat, *zie Garnaat.*

Om de snoepvogels Gerst, Garst.

te zien uit de krie- *Gerucht. kebomen, Geschiedt.

Gelijk zijn *Genan* in *Gescht.

d'oudeHoven van Geslacht, *afkomst.*

Romen, *Gesmijt.

bl. 354, *Gespot,

—, vergunt dat Gest of Gist.

Koning, *Geut, *zie Goot.*

Ontvouw voor *Gevaart, *eigenlijk Ge-*

Haarlem zijn Ge- *vaarte, een zwaar* nan. *gestel.*

bl. 376, *Gevecht.

Die wenscht dat Ag· Gevest.

nes, haer *Genan*, Gewest.

Genet, een *Spaansch* *Gewigt.

Paard. Gewricht.

Genoot, *medgezel.* Gewrocht.

*Genot, Gezant.

Gezeet, kleeding.

Gezigt.

Gezindte. *Het is genoeg bekend, dat dit woord eigenlijk eene genegenheid tot iets, eenen aanhang of navolging betekent, en dat in den ruimen zin elk onderscheiden gevoelen van het Christendom daardoor benoemd wordt, in plaats van met het Latijnsche woord Secte.*

Het behoort eigenlijk niet hier op de Lijst, dewijl het in de zachte e eindigt; maar om dat ik geen andere gelegenheid heb, neem ik deeze, die mij gepast genoeg schijnt, waar, om te doen opmerken, dat geelen dit woord ver-

keerdlijk schrijven, latende de D uit de spellinge, aldus: Gezinte.

Dit woord, van een Bijvoeglijk tot een Zelfstandig Naamwoord gemaakt zijnde, moet haaren Bijvoeglijken sluitmedeklinker blijven behouden. De Lettergreep te, die bij ons de gelijke betekenis van den uitgang heid maakt, hervormt alle zulke in Zelfstandige, door zich daarachter te voegen, zonder echter eenige letter van hunnen Bijvoeglijken staat te verwisfelen of te verwerpen. Zo heeft men van groot, grootte, hoog, hoogte, wijd, wijde, laag, laag-

VERHANDELING. 119

laagte, breed, breedte, *verkorting van Marte*, blind, blindte. *garetha*.
 Gevolglijk moet men Grift, *greffel*,
 ook schrijven, de Ge-Groet.
 zindte, niet Gezinte, Groot, *in den wissel-*
gelijk men zo ook in en rekenstijl een halve
den daaglijkfchen stijl ftiwer. Groot is ook
zegt, de Gezondte. een Bijvoeglijk woord.

*Gezucht. *Zie op de volgende*

*Gezult. *Lijst.*

Gift, *vergif.* Grot.

Gift, *gaaf.* Grut.

'Gist of Gest.' Guit.

Git, *zekere schoone Gunst.*
zwarte bergstof.

H.

Goot.

Gort. Haast.

Graat, *been van den* Haat.

Visch. *Habijt.

Gracht. Haft, *of haf, zeker dag-*

Graft. *leevend diertje.*

Granaat. Hacht, *een dik stuk.*

*Granit, *oostersch mar-* Hacht, *een ongebonden.*
mer. mensch.

Grest, *griffel.* Handvest.

Griet, *zekere Visch.* Harst, *Oscharst, rug-*

Griet, *Vrouwenaam,* *stuk van den Os.*

H 4

*Hars,

- *Hars, zeker vettig *Heremijt.
 vocht, dat uit de pijn- *Herout, heraut,
 boomen zijpt, moet Herfst.
 zonder t geschreeven Hert, een wild dier.
 worden, en behoort Hiacint.
 uit dien hoofde hier Hoest.
 niet. Hoosvat.
- Hart, een deel van des Horst, een soort van hees-
 menschen lichaam. terbosch, kreupelbosch,
 Hecht of heft. oudtijds horscht. Zie
 Helft. KILIAAN en des Hee-
 ren VAN HASSELT'S
 Hellespont, eene engte der zee, nu de Dar-
 danellen genoemd. bijtekening op den
 zelven.
- Hemert, een kriek, ze- Hort, hurt.
 ker diertje, dat zich Hot, het *dikke van
 in de keukens en bak- melk.
 kerijen ophoudt, en Hottentot.
 een sterk geluid Hout.
 maakt. Houvast.
- Hemst, witte matuwe, Hulst, steekpalm.
 zeker kruid. Hulst, eene stad.
- Hengst. Huspot.
- Heraut, herout. Zie Hut.
 den Heer FRANS
 BURMAN Aanm. 2 d. I.
 bl. 228. Impost.

VERHANDELING 121

Inborst.	Kamelot.
Inkt.	Kant.
Inpost.	*Kapot.
*Instrument, <i>onduitsch</i>	*Karaat.
<i>woord, werktuig, ge-</i>	*Karkant.
<i>reedfchap.</i>	Karoot, <i>beet, zekere</i>
*Intrest, <i>Interes, on-</i>	<i>wortel,</i>
<i>duitsch woord, vrucht,</i>	Kast.
<i>inkomst.</i>	Kat.
Inzigt.	*Katteftaart, <i>zeker</i>
	<i>kruid.</i>
J.	Kazemat.
Jagt, <i>de jagttijd.</i>	Keest.
Jagt, <i>een vaartuig.</i>	Keet, <i>zoutkeet,</i>
Jicht.	Kievit.
Jucht.	Kist.
Jut.	Kit.
	Klagt.
	*Klant, <i>zie Kalant.</i>
K.	*Klimaat, <i>climaat, lucht-</i>
Kaart.	<i>gefteldheid.</i>
*Kaasmat, <i>Kaasvorm.</i>	Klinket.
*Kabinet.	Kloet.
*Kadet.	Klont.
Kajuit.	Kloot,
*Kalant.	*Klucht,
Kalot,	Kluit.
	H 5
	Knecht.

Knecht.	Kracht.
Knoest.	Krat.
Kroet.	Kreeft.
Knot. <i>Het huisje, waar-</i>	Krot.
<i>in het Lijnzaad be-</i>	Krent.
<i>slooten ligt. Zo staat</i>	Krijt.
<i>'er in den derden druk</i>	*Kromhout.
<i>van des Heeren Hal-</i>	Kroost.
<i>ma's Woordenboek.</i>	*Kroot. <i>Zie Karoot.</i>
*Koloriet.	Krot.
*Komeet.	Kruizemunt, <i>zeker</i>
*Kompost, <i>onduitsch</i>	<i>kruid.</i>
<i>woord, mengelspijs,</i>	*Kubit.
<i>mengeldrank.</i>	Kuit.
Komst.	Kunst.
Konfijt.	Kust.
Konst.	Kut, <i>laag woord. On-</i>
Koot.	<i>ze oude Taaldoor-</i>
Korent.	<i>gronder KILIAAN</i>
Kornet.	<i>schrijft Kute i. Put-</i>
Kornuit, <i>spitsbroeder,</i>	<i>teken. scrobiculus.</i>
<i>makker.</i>	<i>En daarop laat hij</i>
Korst.	<i>volgen Kuten. Nuci-</i>
Kost.	<i>bus in scrobiculum lu-</i>
Kot, <i>een slecht, vuil</i>	<i>dere. Wijders leest</i>
<i>vertrek.</i>	<i>men daar Kutte i.</i>
Kout, <i>praat.</i>	Kerte. <i>Crena & cum-</i>
	<i>aus</i>

mus enz. En op Ker- Lanterfant.

te geeft hij de zelfde Last.

verklaaring. Hieruit Lat.

*blijkt dan, dat dit *Latinist.*

*woord geen Engelsch *Lazaret.*

*maar Hollandsch, en *Ledemaat,*

te gelijk ook vrij ou- Leest.

*der is, dan wij in 't *Legaat.*

algemeen denken, Leist, leidfel, band, is

Kwaart, Zeemanswoord. onderscheiden van

Zie Winschooten, Lijst, een rand of

Kwant, boordfel, ook een

Kwart. naamrol. Echter ver-

Kwast. gisfen zich hierin vee-

Kwint, loosheid, streek. le, zelf Taalkundige,

Kwint, in de Zang- en schrijven het eene

kunde. voor het andere.

L.

Labberlot, straatschen-
der.

**Lampet.*

**Lancet.*

**Landzaat. Zie Zaat.*

**Langet.*

**Lanspefaat.*

*So vindt men het
ook in de WAAR-
SCHOUWINGE VAN
DEN WELÉDELEN
ACHTBAAREN GE-
RECHTE DEEZER
STAD, van den 28ten
Junij 1775 en 25
Junij 1778', tegen
het losloopen der-hon-
den,*

den, waarin het bo-Lont.

vengemelde woord met *Loosdrecht. Zie

ij, in plaats van met Drecht.

ei, gebruikt wordt, Loot, scheut, spruit.

„ zonder dezelve Lot, geval.

„ aan een LIJST Lot in de lotery.

„ of band vast te Lot, uitspruitsel.

„ houden.” Lucht.

Lemmet, het lemmet Luit.

van de kaars enz. *Luitenant, onduitsch

*Lemmer, van eenen woord. Stadhouders,

degen of mes, moet Plaatshouder eens

zonder t geschreeven Hoofdmans, of van

worden, en behoort den Gerechte.

gevolglijk hier niet op Lust.

de Lijst.

Levant, een gedeelte

M.

van de Middenland-

sche Zee.

*Maalslot, Knipslot.

Licht

Maastricht.

*Lijftogt.

Maart.

Lijnwaat.

Maat, makker, Meerv.

Lijst, rand, boordsel, Maats. Zie hiervoor

naamrol. Zie ook op Boot, vaartuig.

Leist.

Maat om te meeten.

Lint.

Magistraat.

List.

*Magneet.

Magt.

Magt.	Moet, in deze spreek-
Malloot, gekkin.	wijze, het is een
*Manifest, onduitsch	moet.
woord.	Moot.
*Margriet, Margaretha.	Most.
Markt.	Mot, zekere schiet-
Mast.	worm.
Mat.	Mot, afval van hout.
Meent, gemeente, een	Mot, mist, nevel.
stuk lands, waarop	Mot, hoer:
alle den inwoonderen	Mout, gedroogde Gerst.
eener plaats vrijstaat	Zie ook Moud op de
om hunne beesten te	eerste Lijst van Zelf-
doen weiden.	standige Naamwoor-
Meerkoet, een water-	den.
vogel.	Muit, Vogelkooi. Zie
Mest, drek.	ook de Heer FRANS
Mijt, een derde van de	BURMAN, Aanmerk.
waarde eens duit.	2 deel, bl. 88.
Mijt, een houtstapel.	Munt, de plaats daar
Mijt, een worm.	geld wordt geslaagen.
Milt.	Munt, munte, zeker
Minuut.	kruid.
Mist, nevel.	*Muskeljaat.
Mist, drek. Zie Mest.	*Musket.
*Moerendrecht. Zie	*Muzikant.
Drecht.	

N. Nacht.

N.	Onverlaat, <i>moedwillige</i> .
	Ooft.
Nacht.	Oogst.
Nat. Nat is ook een	Oort, een vierde gedeel-
<i>Bijvoeglijk Naam-</i>	<i>te. Hiervan is ons</i>
<i>woord.</i>	<i>Oortje, twee duiten.</i>
*Nazaat. Zie Zaat:	Zie Oord op de eerste
Neet.	Lijst.
Nest.	Opzet, <i>voornemen</i> .
Net, <i>vischnet enz.</i>	*Opzigt.
Neut. Zie Noot.	*Oreillet, <i>onduitsch</i>
Nicht.	<i>woord. Oorsierfel.</i>
Niet.	*Overlast, <i>verdriet,</i>
Noest, <i>kwast.</i>	<i>moete.</i>
Noot.	*Overfchot.
Nut.	
	P.
O.	
	*Paaschbest, <i>het beste</i>
*Oegst, Oogst.	<i>kleed.</i>
Olifant.	*Payment, <i>onduitsch</i>
*Onderzaat. Zie Zaat.	<i>woord. Kleen geld,</i>
Ongodist:	<i>pasgeld.</i>
Ontbijt:	*Pagadet.
Ontzet.	Pacht.
*Onvrucht, of <i>mis-</i>	Pakket, <i>liever Pak.</i>
<i>dragt:</i>	Pallet.
	*Pa-

VERHANDELING. 127

- *Papendrecht. *Zie woord. Lijder.*
 Drecht. Peet.
 Papist. Perkament·Pergament.
 *Parkement. *Zie Per.* Pest.
 kament. *Piet, *verkorting van*
 *Parket. *Pieter.*
 *Parlement. *Piewit, *anders Kie-*
 *Parquit, *eene soort van* wit.
kleen Papegaatje. *Piket, *onduitsch woord.*
 Part, *trek, list.* Pilot.
 Part, *onduitsch woord.* *Pimpernoot, *pistache.*
Aandeel. Pint.
 *Paspoort, *onduitsch* *Piquet, *onduitsch*
woord. Vrijgeleibrief. woord.
 Pasfaat. Pistolet.
 *Pasant, *onduitsch* Pit, *de Kern.*
woord. Een reizend Pit, *merg.*
arm mensch. Plaat, *een metaalen*
 *Pasfement, *onduitsch* blad.
woord. Boordsel. Plaat, *een afdruk:*
 *Patent, *onduitsch* Plaat, *eene Zandbank.*
woord. Open brief, Plakaat.
zegt de Heer Hooft, *Plancet, *onduitsch*
in zijne Nederland- woord.
sche Historien, bladz. *Planeet.
 1140. Plant.
 *Patient, *onduitsch* Plat.
 *Plat-

- *Platvoet. Renbode. *Neder-*
 Plecht, *Vestenis op een landsche Hist. bladz.*
huis. Schepenkennis. 601, en 1090.
- Plecht, *het voor- en ach-* Post, *stijl.*
terdek van een vaar- Post *van eene rekening.*
tuig. Post, *of Pors, zekere*
 Pleit, *geding.* *kleene welsmaakende*
 Pleit, *een plat, lang* Visch. *De Heer Hal-*
Schip. *ma heeft alleenlijk de*
 Pligt. *eerste, maar Kiliaan*
 Plint, *een vlak stuk in* *de beide spellingen.*
de Lijstwerken. Pot.
- Poëet. Praat.
- Pont, *een schuit.* Pracht.
- *Pontgast, *een die, in* Prat.
Oorlogstijden, op de Predikant.
schip- of sloopbrug- *Prelaat.
gen dient. Prent.
- Poort. *Prevoost, *Provoost,*
 Poot. *geweldige.*
- *Port, *briefvracht.* *Print. *Zie Prent.*
- *Pourtrait, *onduitsch* Profijt.
woord. Konterfeitsel, Proost.
afbeeldsel van ie. *Propheet.
mand. *Propoost, *rede, ge-*
 Post. *De Heer HOEFT* *sprek.*
vertaalt dit door *Protestant.
 *Pro-

*Provoost.	Rect.
Prut.	Regent.
Puist.	*Regiment.
Puit, <i>Veenboer.</i>	*Reinet.
Punt, <i>slip.</i>	*Remonstrant, <i>ouds.</i>
Punt, <i>sch. rpte.</i>	<i>woord.</i>
Put.	*Renegaat.
	*Renet.
Q.	*Request, Verzoek-
	schrift <i>en</i> Smeek-
*Quant.	schrift.
*Quart.	*Respijt, <i>onduitsch</i>
*Quint <i>in de Zangkun-</i>	<i>woord. Uitsel.</i>
<i>de.</i>	Rest.
*Quotient, <i>woord der</i>	Riet.
<i>Sijfkerkunde.</i>	Rijst.
Zie verder op de Kw.	Rinket.
	Rist.
R.	Rit.
	Roest.
*Raamt of Raam.	Roet.
Raat, <i>honigruut.</i>	Rot, <i>een dier. Zie Rat.</i>
*Rabat.	Rot, <i>eene bende.</i>
Raket.	Rot, <i>rottigheid.</i>
Rat, <i>rot, in den daag-</i>	Ruit, <i>wijnruit.</i>
<i>lijkschen spreektram.</i>	Ruit, <i>glasruit.</i>
Recht.	Ruit, <i>schurfdheid.</i>
	I Rust.

- Rust. *Scholfert, *watervogel.*
Mischien moet dit ge-
schreeven worden
 S. scholferD, *en zoude*
dan op de eerste Lijst
behooren te staan, on-
der het woord Bast-
 Saayet. aard.
 *Sacrament. Schoot, *ofscheut (coup).*
 *Salet. Schoot, *boezem.*
 *Sant, *Sanct, Saint,* *Schorft. *Zie Schurft.*
een heilige. Schort.
 *Savonnet, *onduitsch* Schoot, *boezem.*
woord. Zeepbal. *Schorft. *Zie Schurft.*
 Schacht. Schort.
 Schaft. Schot, *schutting.*
 Schat. Schot, *scheut, vaart,*
 Schavot. *voortgang.*
 Schavuit. Schot, *schatting, als,*
 *Scheepvaart. *in deeze spreekwijze,*
 Scheet. *shot en lot.*
 Scheut. *Schotbout, *ringbout.*
 Schicht. *Schotfchrift.
 *Schildwacht. Schout.
 *Schipvaart. *Zie* Schrift.
 Scheepvaart. Schroot.
 Schoft, *schouder.* Schuit.
 Schoft, *lomp mensch.* Schuifuit, *nachtvogel.*
 Schoft, *vierde deek van* Schurft, *schurfte.*
een dag werks. Schut, *geschut. Zie*
Win-

VERHANDELING. 131

*Winschooten van dit Smient, halve endvogel.
woord, die zich daar- Smert.
over fraai uitdrukt. Smet.*

Schut, *shot.* Smout.

*Schutgevaart, *schut-* Snert, *zegt men, is*
gevaarte. *Scheepskost, maar*

*Sekreet, *ond. woord.* *wat woord het is,*

*Sement, *tieras.* *weet ik niet.*

*Serjant, *ond. woord.* Snit. *Dit heb ik ner-*

*Serpent. *gens anders gevonden,*

*Servet, *ond. woord.* *dan bij Kiliaan, wel-*

Voorlaken, volgens ke het vertaald door

Dr. Meyer. Securicula. Het

*Signet. *schijnt dus een kleene*

Silt. *bijl te zijn, die veel*

*Sivet. *naar een zwaluwe-*

Sleet. *staart gelijk.*

Slet, *flons.* *Zie ook* Snoet.

Vleet. Snot.

Sloot. Snuit.

Slot. *Sodomiet.

Smagt, *de buik of rug* Soldaat.

eens Pekelharings. Zie Soort.

ook Kiliaan. Spat.

Smalt, *zekere blaauwe* Specht.

verw. *Speelnoot.

*Smart. *Zie Smert.* Speet, *een stokje.*

Spelt, spelte.	Stift, <i>punt.</i>
Spijt.	Stoet.
*Spinet, <i>een speeltuig.</i>	Stoot.
Spint, <i>zekere maat,</i>	Straat.
<i>het vierde deel van</i>	Stront.
<i>een schepel.</i>	Stroot of
Spint <i>van de boomen.</i>	Strot.
Spit, <i>spade.</i>	Stuit.
Spit, <i>braadspit.</i>	Stut.
Spleet.	*Substituit.
Splint, <i>geld.</i>	
Split.	T.
Sport.	
Spot.	Taart.
Spriet.	*Tagent, <i>Clavecim-</i>
Sproet.	<i>baalswoord.</i>
Sprot.	*Talent.
Spruit.	Tapijt.
Spuit.	*Tarbot.
Staart.	Tast.
Staat.	Teekt, <i>wondsluis.</i>
*Stamet, <i>zekere wollen</i>	Teelt. <i>In den derden</i>
<i>stof.</i>	<i>druk van des Heeren</i>
*Steenruit.	HALMA'S <i>Woorden-</i>
Stelt, <i>houten been.</i>	<i>boek staat TeelD. 't</i>
Sticht. } <i>bisdóm.</i>	<i>Is bij mij echter bui-</i>
Stift. }	<i>ten twijffel, dat dit</i>
	<i>woord</i>

VERHANDELING. 133

- woord in de Buiging Tint.
 de T heeft. *Toelast, een groot
 Dit leert ons ook wijneat.
 door zijn voorbeeld de *Toert, ond. woord,
 Linceus onzer Taa- een pastei.
 le; de Heer VANDEN Toct.
 VONDEL, als hij in *Toeverlaat.
 't Meervoudige zegt, *Tôezigt.
 in zijne BESPIEGE- Togt, reis.
 LINGEN, I. boek, Togt, wind.
 bl. 21; Toot, vrouwen hulstl.
 „ En 't water geven *Toppenant, dik
 „ elk, oock zon- sloopstouw.
 „ der tegenpor- *Torment, ond. woord.
 „ telèn, Pijning.
 „ Haer teelTen:” Trant.
 en in den derden Trawant.
 Naamwalle, bl. 17, Treeft.
 „ In 't scheppen, in Trompet.
 „ de teelTe.” Troost.
 Tucht.
 *Tekst. Tuit. Zie den Heer
 *Tempeest. FRANS BURMAN,
 *Temperament. Aanm. 2 d. bl. 470,
 Tent. alwaar men ook den
 Test. oorsprong van eene
 *Testament. Fontange, zeker kop-
 I 3 sel

- fel der Dames, zal vinden.* *Verlet.
 Vernuft.
 *Tweedragt. Verſchiet.
 Tweeſpalt. Verſchot.
 Twist. Verwant, *Maag, bloed-
 vriend.*
 U. *Verwijt.
 *Verzet.
 *Uitzet. Vest.
 Utrecht. Vet.
 V. Vijt, *zweer aan den top
 der vingeren.*
 Vilt.
 Vaalt, *een meſthoop, een vuilnisvat.* Violet, *een bloem.*
 Violet, *een kleur.*
 Vaart. Violist.
 Vacht. Vleet, *of roch.*
 Vangst. Vleet, *een ſoort van
 net.*
 Vat. Vleet, *een gereedschap*
 Veest. *tot de viſchvangst.*
 Vennoot, *makker, deelgenoot. Zie Dr. Meyer* Vleet, *een menigte.*
over dit woord op Veinout. Vleet, *ſet, ſlons. De
 Heer FRANSBURMAN
 heeft nog een ander*
 Vent. Vleet. *Hij zegt,*
 *Verdriet. *Vleet, ſoort van een
 ſchuit.*
 *Verlaat.

VERHANDELING. 135

schuit. Flette. Aanm.

W.

I d. bl. 141.

*Vlieboot, een kleene	Wacht, de waak of de
<i>fluit.</i>	<i>wacht hebben.</i>
Vliet, riviertje.	Wacht, waaker.
Vlijt.	Walfshot. Zaad van
*Vloekverwant.	<i>Waltischen.</i>
Vloot.	Want, handschoen.
Vlot, steiger.	Want, vischers netten.
Vlucht.	<i>Zie ook Wand op de</i>
Vocht.	<i>eerste Lijst.</i>
*Voedervat.	*Weernat, <i>gestold</i>
Voet.	<i>vleeschnat.</i>
*Voorbaat.	Weet, <i>konschap.</i>
*Voordacht.	*Weetniet.
*Voorzaat. <i>Zie Zaat.</i>	Weit.
Vorst, koude.	*Welvaart.
Vorst, <i>opperrichel der</i>	Wenst, <i>aanwenning.</i>
<i>dakpannen.</i>	West, <i>het Westen.</i>
Vorst, <i>Prins.</i>	Wet.
Vraat.	Wicht, <i>klen kind.</i>
Vracht.	Wicht, <i>een eiland in</i>
Vrat, <i>beter Wrat.</i>	<i>het noorderdeel van</i>
Vrijbuit, <i>roof.</i>	<i>het Kanaal, of de</i>
Vrucht.	<i>Brittannische zee.</i>
Vuist.	*Wighart, <i>steenent hart,</i>

<i>een onbarmhartig</i>	Zeet.
<i>mensch.</i>	Zet.
Wigt, gewigt,	Zicht, <i>zeisfen.</i>
*Wijnruit.	Zift.
Winket.	Zigt, <i>gezig.</i>
Winst.	Zigt, <i>woord van den</i>
Wit, <i>doel.</i>	<i>wisfelstijl.</i>
Worst.	Zit, <i>voor sitting.</i>
Wrat, vrat.	Zot.
	Zout.
Z.	*Zoutkeet, <i>eene plaats,</i>
	<i>waar men het zout</i>
Zaat, <i>sitter, plaats-</i>	<i>zuivert.</i>
<i>houder, is bekend in</i>	Zucht.
Landzaat, Nazaat, Zult.	
Onderzaat, <i>en Voor-</i>	Zweet.
zaat.	*Zwijndrecht. <i>Zie</i>
Zeelt.	Drecht.

Alle deze Zelfstandige Naamwoorden maaken het Meervoudige Getal met, en, daarbij te voegen, behalve deze navolgende, welke de letter T verdubbelen, als:

Balet,	Baletten.
Banket,	Banketten.
Bankrot,	Bankrotten.

Be-

VERHANDELING. 137

Belet.	Beletten.
Bezit.	Bezitten.
Bijzit.	Bijzitten.
Biljet.	Biljetten.
Bit.	Bitten.
Bonnet.	Bonnetten.
Borat.	Boratten.
Bot, <i>platwisch.</i>	Botten.
Bot, <i>van boomen.</i>	Botten.
Bot, <i>scheut.</i>	Botten.
Brit, <i>volksnaam.</i>	Britten.
But, <i>een kanniken.</i>	Butten.
Cabinet.	Cabinetten.
Cadet.	Cadetten.
Dut.	Dutten.
Floret, <i>lint.</i>	Floretten.
Floret, <i>een schermde- gen.</i>	Floretten.
Fregat.	Fregatten.
Fret, <i>een boor.</i>	Fretten.
Fret, <i>een dier.</i>	Fretten.
Gebit.	Gebitten.
Genet.	Genetten.
Genot.	Genotten.
Git.	Gitten.
Grot.	Grotten.
Grut.	Grutten.

Heilbot.	Heilbotten.
Hottentot.	Hottentotten.
Hut:	Hutten.
Jut.	Jutten.
Kabinet.	Kabinetten.
Kadet.	Kadetten.
Kalot.	Kalotten.
Kamelot.	Kamelotten.
Kapott.	Kapotten.
Kat.	Katten.
Kit.	Kitten.
Klinket.	Klinketten.
Knot, <i>het baasje, waar</i>	Knotten.
<i>in het Lijnzaad be-</i>	
<i>slooten is.</i>	
Kornet.	Kornetten.
Kot.	Kotten.
Krat.	Kratten.
Krot.	Krotten.
Kut, <i>laag woord. Zie</i>	Kutten.
<i>hieraan iets naders</i>	
<i>op de voorgaande</i>	
<i>Lijst.</i>	
Lancet.	Lancetten.
Langet.	Langetten.
Lat.	Latten.
Mat.	Matten.

Nat

VERHANDELING. 139

Nat heeft geen Meervoudig Getal.	
Net.	Netten.
Nut heeft geen Meervoudig Getal.	
Ontzet.	Ontzetten.
Opzet.	Opzetten.
Overfchot.	Overfchotten.
Pagadet.	Pagadetten.
Pakket.	Pakketten.
Pallet.	Palletten.
Parket.	Parketten.
Pistolet.	Pistoletten.
Pit.	Pitten.
Plat.	Platten.
Pot.	Potten.
Put.	Putten.
Rabat.	Rabatten.
Raket.	Raketten.
Rat, rot.	Ratten.
Reinet.	Reinetten.
Rinket.	Rinketten.
Rit.	Ritten.
Rot, eene bende, heeft zelden een Meervoudig Getal.	
Salet.	Saletten.
Schat.	Schatten.
Schavot.	Schavotten.
Schot, befchiating.	Schotten.
	Schot,

Schot, <i>een schood.</i>	Schöten.
Schut.	Schutten.
Servet.	Servetten.
Signet.	Signetten.
Slet.	Sletten.
Smet.	Smetten.
Snit. <i>Zie hiervoor in de Lijst, wat dit woord</i> <i>betekent.</i>	
Spat.	Spatten.
Spinet, <i>een spanspeel-</i> <i>tuig.</i>	Spinetten.
Spit, <i>of spade.</i>	Spitten.
Spit, <i>braadspit, heeft in het Meervoudige Ge-</i> <i>tal</i>	Speten.
Split.	Splicten.
Sprot.	Sproten.
Strot.	Strotten.
Stut.	Stutten.
Tarbot.	Tarbotten.
Trompet.	Trompetten.
Uitfchot.	Uitfchotten.
Uitzet.	Uitzetten.
Verlet.	Verletten.
Verfchot.	Verfchotten.
Verzet.	Verzetten.
Violet, <i>een bloem.</i>	Violetten.
Vlot.	Vlotten.
	Vrat,

V E R H A N D E L I N G, 141

Vrat, <i>beter</i> , Wrat.	Vratten.
Walfchot.	Walfchotten.
Wet.	Wetten.
Winket.	Winketten.
Wrat, <i>of</i> Vrat.	Wratten.
Zeerat, <i>zeerot</i> .	Zeeratten.
Zet.	Zetten.
Zit, <i>voor zitting geno-</i> <i>men.</i>	Zitten.
Zot.	Zotten.

En deeze Twee maaken het Meervoudige
Getal met S:

Boot, <i>vaartuig</i> .	Boots. <i>Zie den Heer</i> HOOFD, <i>Brieven</i> , 237, <i>bladz.</i> 196.
Maat, <i>makker</i> .	Maats. <i>Zie den Heer</i> MOONEN, <i>Spraak-</i> <i>konst</i> , 2de druk, <i>bl.</i> 105, en SEWEL, 4de druk, <i>bl.</i> 168.

Deeze Bijteke-
ning op die Twee
woorden heb ik
reeds gemaakt ach-
ter mijne VERHAN-

DE-

142 TWEEDE VERHANDELING.

DELING OVER DE
VOORZETSLS (*).

Sedert is mij *maets*
ook bij VONDEL
voorgekoomen, in
Virgilius Eneas, 3
Boek, bl. 218,

*Schat geen tijtver-
lies hier zoo koste-
lijck, hoewel de maets
u stijf aenporren, om
t'zeil te gaen, —*

(*) Bladz. 47.

L I J S T

L I J S T

VAN ALLE DE

BIJVOEGLIJKE NAAMWOORDEN EN LIJDENDE DEELWOORDEN,

DIE IN HUNNE BUIGINGE DE LETTER
T HEBBEN.

A.

*Afgeschroot, *kunst-woord, in het drijven gebruikelijk.* *Bemost, *met mos wasfen.*

*Berucht.

Beschoft, *die van goede zeden is.*

B.

Bedeest, *verzet, ontsteld.*

Beducht.

Bedut.

Behebt.

Beknopt.

*Bekocht.

*Belust.

Best, *de superlativus, of overschrijdende trap van het Bijvoeglijke Naamwoord goed.*

*Bevorkt, *gevorkt, gespleeten, als: een bevorkte klaauw.*

Bewust.

Bloot.

Bont.

- Bont.. *Doorwerkt, *doorgra-*
 Bot, *stomp.* ven, *uitgebeiteld.**
 Bot, *dom.* *Doorwrocht, *door-*
 Bout, *stout, behoort op werkt.*
de eerste Bijvoeglijke *Doorzocht, *onder-*
Lijst, want moet met zocht. Zie ook Door-
 D *gespeld worden, gezocht.*
gelijk daar te zien is. Driest, *koen, stout. Zie*
 *Bijgeweest, *Deelwoord ook op Verdriest.*
van Bijwezen of Bij-
zijn. E.

D. Echt, *zuiver, waar.*

Digt.

G.

- *Doorgekruist. *Zie lie-*
ver Doorkruist. *Gebloot *van blooten,*
 *Doorgespekt. *Zie vellen blooten.*
 Doorspekt. *Gebluscht *van blus-*
 *Doorgewerkt, *lang, schen.*
op den duur gewerkt. *Geblutst *van blutten,*
Zie ook Doorwerkt. kneuzen.
 *Doorgezocht, *lang- *Geboft van beffen,*
duurig gezocht. Zie verduuren: bij den
ook Doorzocht. Heer Hooft gebruikt.
 *Doorkruist. *Geborst, *groot van*
 *Doorspekt. *borsten.*

*Ge.

- *Gebridst van bridsen, harp zuiveren.
Laarzen, scheeps- *Gehart, moedig, dap-
woord, in stede van per. Zie Gehard op
geesfelen gebruikelijk. de voorige Bijvoeg-
 *Gedeuvikt, van vdeu- lijke Lijst.
vikken, hier zonder *Geheft moet zijn Ge-
kraan uit eene, tot heven. Zie ook Ont-
vappen. heft en Opgeheft.
 *Gedokt, de schepen in *Gekaart, met kaarten
een dok opgelegd. gespeeld. Zie ook Ge-
 *Gedokt van dokken, kaard.
geld schieten. *Gekloet van kloeten,
 *Gedorseht van dor- met eenen kloet eene
schén. schuit voortdurven.
 *Gedorst van dorsten. *Gelascht van laschen.
 *Gedorst van durven. *Gelast van lusten, be-
Zie liever Gedurfd veelen.
op de voorige Lijst. *Gelijst, in eene Lijste
 *Geducht. geset.
 *Gefrijt van frijien, *Gelist, met lisen ge-
roosten, braaden. maakt.
 *Gegest van gesten, *Gemelt, gerst tot mout
zieden, kooken. gemaakt. Zie Ge-
 *Gegist, bedacht, ver- meld op de voorige
moed. Lijst.
 *Geharpt van harpen, *Gemost van moeten,
het koorn door de liever moeten. Zie

- hiervan nader aan Heer Huydecoper hier-
 het einde des werks. over in zijne Proeve*
- *Gepast. van Taalkunde.*
- *Geploot van plooten, *Getrotst.
 de wol van de vach- *Gevaar van vaten;
 ten doen. in vaten gedaan.*
- *Gerecht van rechten. *Gevat.*
- *Gerecht, gerechtig, *Gevlaakt van vlaa-
 worde zelden ge- ken, Wolbereiders-
 bruikt, doch is in woord.
 deeze zegwijze be- *Gevlast van vlasfen,
 kend, de gerechte eene brandende be-
 helft. geerte tot iets hebben.*
- *Gereet van reeten, *Gevlast van vlasfen,
 het vlas of kennip iet dat van vlas ge-
 reeten. sponnen is.*
- *Geroest van roezen, *Gewascht, met wasch
 bij de roes verkoo- bestreeken.
 pen.*
- Gerust, stil, vreed- *Geweest van wezen of
 zaam. zijn, is onbuigzaam.
 Het oude Deelwoord*
- *Geschat. dezes Werkwoords*
- *Geschroot. Zie Afge- naamelijk: Gewee-
 schroot. zen, gebruike men nu*
- *Geslabbakt, verslapt. in de Buiging, als:*
- *Getrompet, liever. de gewezen Ko-*
- *Getrompt. Zie den ning, enz.*
- *Ge-

*Gewrocht, *gewerkt.* ten, die nog niet drag-

*Gezet van zetten, *stelt*
len. *zig zijn.*

*Gezet, *dik.* H.

*Gezet, *vastgesteld.*

*Gezout, *moet zijn* Ge- Heet.

zouten, gelijk ook de Hecht, sterk, gaaf.
Heer Ten Kate heeft.

Zie hiervan: breeder K.

aan het einde der Ver-
handeling over de Kant, dat fraai staat,
Werkwoorden. ook van den *wijf*

*Gezult van zulten, *in-* spreekende.
zouten. Kort.

*Gjt. *Let wel, dit moet* Kroest.

in de Buiging zijn
gitten, gelijk de stof- L.

lijke adjectiva ge-
schreeven worden. Zie Laat.

ook git op de Lijst der *Laatst, *de overschrij-*
Zelfstandige Naam- *dende trap van laat;*
woorden. laat, *laater, laatst.*

Groot. *Zie ook Groot* Lest, *laatst,*

op de Lijst der Zelf Licht, *helder.*

standige Naamvoor- Ligt, *dat niet zwaa-*
den. *is.*

Gust, als: *guste bees-*

K 2

M. Mar-

<

M.

Manhaft.

Mat, *moede.*

N.

Naakt.

Naast.

Nat.

Net, *zindelijk.*

Nut.

O.

*Omgevat, op eene andere wijze gevat. Zie Omvat.

*Omgezet, op eene andere wijze gezet.

*Omgezet, geld omgezet. Zie ook Omzet.

*Omvat, ergens mede bezet.

*Omzet of Omvat.

*Onbekracht. Zie ook Onbekrachtigd op de eerste *Bijvoeglijke Lijst.*

*Ongehart, *lafhartig.*
Zie ook Gehart.

*Ongelast. Zie op Gelast.

*Ongeloot, *niet door het lot getrokken.* Zie Ongelood op de eerste *Bijvoeglijke Lijst.*

*Ongemelt, *nog niet tot mout gemaakt.* Zie ook Gemelt.

*Ongewascht, *niet met wasch bestreeken.*

*Ontheft moet zijn Ontheven, *dewijl het een Ongelijkvloeiend Werkwoord is, en geboogen wordt, ik onthef, ik onthief, ontheven.*

*Onzacht; *beter dan*

*Onzaft.

*Opgedriescht van *Opdrieschen, de geesten der verstorvenen uit den afgrond opvolcken.*

*Op-

*Opgeheft, *moet zijn* Stout.

Opgeheven, *dewijl* Strikt.

het een Ongelijkvloei-
end Werkwoord is.

T.

Zie ook Geheft *en*

Ontheft.

Taneit, *bruin geel.*

*Opgekocht, *beter dan*

*T'zamengebragt. *Zie*

Opgekoft.

Samen.

Oprecht.

U.

P.

Uitgeheft *moet zijn* Uit-

Plat.

geheven. Zie Geheft,

Prat, *opgelozen.*

Ontheft *en* Opge-

heft.

R.

Recht.

V

S.

Vast.

*Samengebragt.

*Verdicht, *verzonnen.*

Slecht.

Zie *verzierd, verzon-*

*Snikheet. *Kiliaan ver-*
klaart het door slijk-

nen, op de voorige
Lijst.

heet: calidus & for-

*Verdigt, *digter ge-*

bilis. Zie hem ook op

maakt.

slijk.

*Verdriest *van Ver-*

*Spierwit, *zo wit als*

driesten, verflouten.

een spiervogel.

Dit goedellandsche

Stipt.

Werkwoord, nu in

K 3

on-

onbruik, vindt men *der Zelfstandige*
 zeer gepast gebezigd *Naamwoorden.*
 door de Redenrijku-Vet.

mer de Eglentieren in Violet, een kleur.

liefd bloeiende, in de *Volgemaakt van vol-
 Opdragt van haar maaken, een zak, kan,
 kort begryp des Re- of vat met iets vullen,
 denkavelings in Rjm, volmaaken.

aan den Heer Jan van *Volmaakt van vol-
 Houten, Secretaris maaken, voltooiën,
 der Stede Leiden. volkomen maaken.

Daar leest men, *Voorgezet, opgedischt.

„ U tot een kunst- *Voortgezet, bevor-

„ wercker te ver- derd, aangedreeven.

„ zoecken, bij den E.

„ Raad ende Hoghe

W.

„ Schole tot Ley-

„ den: die wij ons *Wederdoopt van we-

„ verdriest hebben, derdoopen, dit zegt

„ onze Ruyghbe- niet altijd herdoopen,

„ werp — toe te maar tegen den doop

„ schrijven.” zijn: want weder be-

„ Zie ook Driest. tekenet zomtijds tegen,

*Vermast, overlaaden. en op zene andere

*Versnot, jnotterig. plaats, her, of nog

*Verwant. Zie dit eens. Zo is weder-

woord ook op de Lijst spreekken, tegenspre-

ken,

V E R H A N D E L I N G. 151

ken, en wederfpreeken, nog eens fpreeken, wederzeggèn, tegenzeggen, en wederzeggen, nog eens zeggen, wederftaan, tegenftaan, en wederftaan, nog eens ftaan, enz.

Bij gevolg wordt aan iemand der Gemeente, die zich Mennoitisch noemt, verkeerdtijk den naam van Wederdooper gegeven. Want die Liederen herdoopen niet, noch zijn niet tegen, maar fterk voor den doop, verschillende alleenlijk met andere Christenen hierin, dat zij dien niet aan de kleene kinders bedienen.

Ik meen, dat dit hier genoeg is, om niet in de war te ge-

raaken met WederGEDoopt: want dit betekent herdoopt, nog eens gedoopt.

In het eerste is het Voorzefel weder Onfcheidbaar, en in het tweede woord Scheidbaar.

1. *Als men zeide, ik wederdoop, gave dit eigenlijk te kennen, ik doop op eene wijze, die van het gebruik van andere Gezindheden verschilt; of, ik doop tegen hunner Liederen doop, gelijk ik wederfpreek zeggen wil, ik fpreek deeze of die zaak tegen.*

2. *Ik doop weder betekent, ik herdoop, ik doop meer dan eens, gelijk, ik fpreek weder, zegt: ik fpreek nog eens. enz.*

- Laat mij hier nog* Wit.
bijdoen. Weder bete- Woest.
kent altijd tegen, als Wuft.
het een Onscheidbaar Z.
Voorzetsel is; en het Zacht, *niet*
zegt her, wanneer het Zaft.
Scheidbaar genoemd *Zamengebragt. Zie
wordt. Zie over deze Samen.
onderscheiding het slot Zat.
mijner Vierde Ver- Zilt, *zoutachtig.*
handeling. Zoet.
 *Wedergedoopt. Zie Zot.
 Wederdoopt. Zwart.

Alle deeze Bijvoeglijke Naamwoorden en
 Lijdende Deelwoorden nemen eene enkele
 e in de Buiging aan, behalve deeze navol-
 gende, welke de letter T verdubbelen:

(Bijvoeglijke.)

Bot.	Botte.
Gezet, <i>dik.</i>	Gezette.
Mat, <i>moede, loof.</i>	Matte.
Nat.	Natte.
Net.	Nette.
Nut.	Nutte.
Plat,	Platte.

Prat,

Prat, <i>trotsch.</i>	Pratte.
Vet.	Vette.
Violet.	Violette.
Wit.	Witte.
Zat.	Zatte.
Zot.	Zotte.

(Deelwoorden.)

Gebet <i>van betten, eene wond betten.</i>	Gebette.
Geblanket.	Geblankette.
Gebot, <i>uibotten.</i>	Gebotte.
Bedot.	Bedotte.
Gedut.	Gedutte.
Geknot.	Geknotte.
Gelet.	Gelette.
Afgemat.	Afgematte.
Gemot.	Gemotte.
Genat.	Genatte.
Genut.	Genutte.
Geplet.	Geplette.
Gepot.	Gepotte.
Geprat.	Gepratte.
Geput.	Geputte.
Geravot.	Geravotte.
Gerot.	Gerotte.
Geschat.	Geschatte.

K 5

Ge-

154 TWEEDE VERHANDELING.

Geschut.	Geschutte.
Gefmet.	Gefmette.
Befnot.	Befpote.
Gefpat.	Gefpatte.
Gefpit.	Gefpitte.
Gefpot.	Gefpote.
Geflut.	Geflutte.
Getrompet.	Getrompette.
Gevat.	Gevatte.
Verhit.	Verhitte.
Gevit.	Gevitte.
Gevlot.	Gevlotte.
Gewet, <i>aangezet</i> , <i>ge-</i> <i>scherpt.</i>	Gewette.
Gewit.	Gewitte.
Gezet.	Gezette.

D E R.

D E R D E

VERHANDELING.

D E R D E
VERHANDELING.

O V E R D E
B U I G I N G
D E R
ZELFSTANDIGE NAAMWOORDEN.

De Zelfstandige Manlijke Naamwoorden, neemen in den **TWEEDEN NAAMVAL** des Eenvoudigen getals eene **S** aan, gelijk uit dit voorbeeld van Naambuiging te zien is.

Voorbeeld der Buiging van een Zelfstandig Manlijk Naamwoord, in het Eenvoudige Getal:

1. De Koning.
2. Des KoningS.
3. Den Koning.
4. Den Koning.
5. O Koning.
6. Van den Koning.

Eenige woorden zijn hiervan uitgezonderd,
wel-

welke in dien TWEEDEN NAAMVAL niet in S; maar in EN uitgaan.

~~De wijdberoemde Spraakkonstenaar Moonen~~ brengt die woorden tot een Zestal, volgens de 90ste bladzijde zijns Werks, naamelijk:

*Mensch, Heer, Vorst, Graaf, Hertog;
Getuige.*

Alle Spraakkonstenaars na Hem hebben in dit getal berust: ten minsten door geen van alle, zelf niet door de Heeren VAN DER PALM, ZEYDELAAR en STIJL (*), welke onze laatste Spraakkonstschrijvers zijn, is het zelve vermeerderd:

Hierom meende ik den Taalkundigen geen ondiens te zullen doen, met mijne aanyulginge van dat getal bekend te maaken, nu ik daartoe eene bekwaame gelegenheid heb.

Ik heb des Heeren MOONENS Zestal tot een

(*) KLAAS STIJL, beknopte Aanleiding tot de Kennis der Spraakdeelen van de Nederduitsche Taal, uitgegeven door den Welëerwaardigen Heer LS. BOLMIA, Predikant, te Oostwold, in den Oldambte. 1776.

een Elftal gebragt, dat dit navolgende is:

1. *Getuige.*
2. *Graaf.*
3. *Hart.*
4. *Heer.*
5. *Hertog.*
6. *Mensch.*
7. *Paus.*
8. *Prins.*
9. *Profect.*
10. *Vorst.*
11. *Reus.*

Alle deeze Naamwoorden worden in den
TWEEDEN NAAMVAL aldus geboogen:

*Des GetuigEN, des GraafEN, des HartEN,
des HeerEN, des HertogEN, des MenschEN,
des PausEN, des PrinsEN, des ProfectEN,
des VorstEN, des ReuzEN.*

Dit laatste woord buigt de Heer VAN
DEN VONDEL insgelijks zo, zeggende in het
Eerste Bedrijf van zijnen Gijsbrecht (*):

*En zonder het ontzag des ReuzEN, sel gebeten,
Men had elckanderen terstond in 't hair gezeten,*
Ter-

(*). Bij mij, de Tweede Uitgaf zijner Treurspelen,
1 Bedr. 2 Toon. bl. 18.

Terwijl ik hier van den **TWEEDEN NAAMVALLE** handel, heb ik gelegenheid, om het kwaade gebruik van den **Vocativus**, als hij met een **Bijvoeglijk Naamwoord** vergezeld is, te mogen voordraagen, noodigende den **Leezer** om deze volgende weinig letteren daarover te lezen.

Veele, zelfs geleerde Lieden, gebruiken dien **Naamval** kwaalijk, en zeggen in het *Manlijke Geslacht*,

*o deugdzzaam Man, o menschlievend Vorst,
o edel grootachtbaar Heer.*

en laten het **Bijvoeglijke Naamwoord** ongeboogen.

Hierom heb ik den **Leezer** te verzoeken op te merken, dat het **Bijvoeglijke Naamwoord**, bij een **Zelfstandig Manlijk Naamwoord** in den vijfden **Naamvalle** gebezigd wordende, altijd in **E**, gelijk bij een **Vrouwlijk** en **Onzijdig Naamwoord** geschiedt, moet uit.

uitgaan, en met zijnen Eerften Naamval volkomen overeenstemmen, en dat men hebbe te ſchrijven,

*o deugdzaamE Man, o menschlievendE Regent,
o edele grootachtbaarE Heer,*

gelijk men in den Eerften Naamval zegt:

*de deugdzaamE Man, de menschlievendE
Regent, de edele grootachtbaarE Heer.*

Verſcheidenen ſpreken in het openbaar God ook verkeerdlijk aan, als zij bidden:

*o almagtig, eeuwige God, o genadig Vader,
o barmhartig God, o rechtvaardig Rechter,
en zo voorts,*

in plaatſe van

*o almagtigE, eeuwigeE God, o genadigE Vader,
o barmhartigE God, o rechtvaardigE Rechter.*

Als men het Hoogſte Goed met een Zelfſtandig Onzijdig Naamwoord aanſpreekt, dan moet zelfs deeze Naamverbuiging gebruikt worden:

*o drieëenigE Opperwezen, o aanbiddelijkE
Opperwezen, o ontfermendE Opperwezen,*

en deeze E aan het Bijvoeglijke Naamwoord

L

ge:

gehecht worden, om ook met zijnen Eerften Naamval gelijk te staan, welke is:

*Het drieëcnigE Opperwezen, Het aanbidde-
lijkE Opperwezen, Het ontfermendE Opper-
wezen.*

Om ijder Leezer deeze aanmerking gemak-
lijk te doen onthouden, zal ik het verhan-
delde beknoptlijk famentrekken, door een
Voorbeeld van de Buiging des Vijfden
Naamvals, in alle de Drie Geslachten, te
plaatsen.

Manlijk *o naarstigE Vader,*
Vrouwlijk *o naarstigE Moeder,*
Onzijdig. *o naarstigE Kind.*

Eenige Taalkundige twijfelen, of ik hier-
in wel gelijk hebbe, maar ik oordeel, dat
deeze Buiging op onze natuurlijke uitspraak
en het standvastige gebruik der oude beste
Schrijveren gegrond is.

De Heer Hooft leert ook duideljk deeze
Naambuiging. In zijne XXVIste WAARNEE-
MINGE OP DE HOLLANDSCHE TAAL schrijft hij:

„ ——. Daerom dunkt mij best de *Adjecti-*
„ *ven*, als zij zonder *Substantiven* staen, te de-
„ *cli-*

VERHANDELING. 163

„ *clineren* als oft 'er de substantiven bijstonden, aldus:

„ *Singulariter Masculinè.*

DE VROOME.

DES VROOMEN.

DEN VROOME.

DEN VROOMEN.

O VROOME.

DEN VROOME.”

Op dit voorbeeld dat het Bepaalende Geslachtwoord (*Articulus Definitivus*) DE bij zich heeft, laat hij dezelfde Naambuiging volgen met het Onbepaalende Geslachtwoord (*Articulus Indefinitivus*) EEN, en wederom, let wel, in het Manlijke Geslacht. Letterlijk schrijft Zijne Ed. daar,

„ *Singulariter Masculinè.*

EEN VROOM verstaet MAN, oft VROOME
verstaet LEEUW.

EENS VROOMEN.

EENEN VROOME.

EENEN VROOMEN.

O VROOME.

EENEN VROOMEN.”

Zijne Vrouwlijke Buigingen voeg ik hier-

bij niet, dewijl daarover geen bedenking valt, of men moet schrijven, *o vroomme vrouw*. Bij het Onzijdige Geslacht laat hij den Vocativus ook in E uitgaan, en schrijft, *o VROOME WIJF*, volgens de XXIX^{ste} WAARNEEMING.

In zijne XXX^{ste} WAARNEEMING zegt hij duidelijk het gene ik hiervoor gesteld heb, dat de Vijfde Naamval met den Eersten moet overeenkoomen, naamelijk, dat het Bijvoeglijke Naamwoord in deeze beide Naamvallen in E moet eindigen. Aldus leest men daar:

„ ——— Dit VROOME kan van den *Nominat*
 „ *tyf* en *Vocatyf* niet onderscheiden wor-
 „ den. Maekt het opschrift van eenen Brief:
 „ *honorifico Domino*, ERNTFESTE HEERE, dit
 „ ERNTFESTE kan zo wel voor *Vocatyf* als
 „ voor *Datyf* genomen worden.”

De LXXVIII^{ste} WAARNEEMING is van deezen inhoud:

„ *Declinatio substantivi & adjectivi.*

Sing. EEN GROOT MAN, EENS GROOTEN
 MANS, EENEN GROOTEN MANNE,
 EENEN GROOTEN MAN,

(*) O GROOTÈ MAN, EENEN GROOTEN
 MAN oft' MANNE.”

De

(*) De Leezer gelieve deezen Naamval te vergelijken,

VERHANDELING. 165

De Heer TEN KATE is daarvoor ook. Hij geeft eene Naambuiging met het Bepaalende Lidwoord en het Bezittelijke Voornaamwoord, en zegt in den Eersten Naamval (*):

„ DE GROOTE MAN, MIJN GROOTE MAN.”

en vervolgens aan den Vijfden Naamval komende, leert Hij:

„ *Voc:* Even als de *Nomin:* mits DE agterlatende.”

Gevolglijk moet men met hem zeggen, o GROOTE MAN.

Daarop laat hij de Buiging van het Onzijdige Naamwoord *Kind* volgen, en schrijft in den Eersten Naamval,

„ HET GROOTE KIND,”

en in het vervolg zegt hij weder;

„ *Voc:* als de *Nomin:* dog zonder HET.”

men moet dus ook zeggen, o GROOTE KIND,
De

ken, met mijne aanmerking over des Heeren MOONENS o jong *Kind* en o boorend *Kind*, in de volgende zesde Zinafdeeling, bladz. 167.

(* Verh. Deel der Nederd. Sp. 1 d. bl. 338.

De Heer SEWEL schrijft ook (*) in het Manlijke Geslacht,

„ O VROOME MAN, O GROENE BOOM.”
doch in het Onzijdige Geslacht verschilt hij.

De Heer MOONEN (†) leert ook in den Vijfden Naamval des Manlijken Geslachts,

VROOME MAN.

en ook in het Onzijdige Geslacht,

JONGE KIND.

en in zijn XXXIste Kapittel wederom in het Manlijke Geslacht,

O HOORENDE MAN.

en in het Onzijdige Geslacht, bladz. 238,

O HOORENDE KIND,

Men zoude kunnen zeggen, dat deeze laatste Heer ook schrijft, JONG KIND, en O HOOREND KIND, als in zijn Werk, bladz. 114 en 237 te zien is, doch dan buigt hij daar met het Onbepaalende Geslachtwoord EEN, en dan moet men in den eersten Naamval zeggen,

EEN

(*) Spraakkonst, 4de druk, bl. 227,

(†) Spraakkonst, Kap. 18.

(*) EEN JONG KIND, EEN HOOREND KIND, zonder E achter het Bijvoeglijke Naamwoord, en gevolgiijk ook in den Vijfden Naamval,

O JONG KIND, O HOOREND KIND, indien deeze bekend ware, gelijk de Schrijver meent.

Deeze bij mij hooggefchatte Heer heeft zich, als ik het zeggen moge, daar vergist. Immers kan bij het Onbepaalende Geflachtwoord EEN, EENE, EEN, geen Vocativus plaats hebben? Zo ras men iemand aanspreekt of roept, is onze zegwijze niet Onbepaaldlijk, maar Bepaaldlijk, en gevolgiijk een der zes deelen van de Declinatien die met de Articulis Definitivis gedeclineerd worden, als ik mij zo eens moge uitdrukken.

Dee-

(*) Ik zeg, dat het Bijvoeglijke dan zonder E moet eindigen, om dat zulks onze groote taalregel over het algemeen verëischt. Een andere of kleener regel toont dat zomtijds die verlenging mag en moet gebruikt worden in het Manlijke Geflacht, dewijl wij daardoor een tweederlei uitdrukking doen. Zo zegt, *een zoet vryer*, een die zoetlijk vryt, en *een zoetE vryer*, een jongetje, dat zoet en braaf is, welke keurige onderscheiding men bij den Heere TEN KATE zien kan, 1 Deel, bl. 369.

L 4

Deeze Schrijver, dit mag ik niet vergeeten te zeggen, leert ons ook zo min als de andere Taalkundige de *Meervoudige* Buiging van die Onbepalende Geslachtwoorden. Geen van alle schijnt daaraan gedacht te hebben. Men vindt bij hen wel, EEN *vroom man*, EENE *vroome vrouw*, EEN *vroom kind*, enz.; maar het Meervoudige Getal blijft achterwege, even als of wij het niet noodig hadden, noch gebruikten. De Taalkundige zal hierom niet onnoodig oordeelen, dat ik die Buiging in dit Vertoog opgeeven.

Ook is het zeer te verwonderen, dat onze Spraakkonstenaars zo spaarzaam in voorbeelden zijn van Zelfstandige en Bijvoeglijke Naamwoorden bij elkanderen. Ware dit zo niet, men zoude in de Buiging van de Onzijdige Naamwoorden ook eenpaariger zijn, en niet schrijven, *Het Godlijk Opperwezen*, *Het Allerheiligst Geloof*, *Dit volmaakt stuk*, *Dit heilig Wezen*, *Dit rijk Amsterdam*, *Dit voltooid werk*, *Dat zedig mensch*, *Dat schoon Alkmaar*, zonder het Bijvoeglijke in E te laten uitgaan.

De Heer MOONEN schijnt zelfs te veronder-

der.

derstellen, dat de Bijvoeglijke Naamwoorden, in deezen gevalle, niet altemaal in E moeten uitgaan. Want hij zegt, onder het Vijfde Taaldeel, in zijne Spraakkonste, Kapittel XXXI (*):

„ Doch in het Onzijdige Geslacht wordt
 „ achter het Geslachtwoord Het tot den
 „ uitgang in T de E wel aengenomen; als
 „ *Het Verwoeste Lant, Het Gesloopte Schip.*
 „ en met veranderinge der T in D, *Het*
 „ *Gezaeide Koren, Het Gemaeide Gras, Het*
 „ *Beminde Kint.*”

Ik geloof, dat het hier niet kwaalijk zal voegen het eene of andere Naamwoord in de Drie onderscheiden Geslachten, in de Zes Naamvallen, tot een Voorbeeld, te verbuigen, waardoor men gemaklijker over het verhandelde zoude kunnen oordeelen.

Ik verkies ten dèezen einde de woorden *Man, Vrouw* en *Kind*, en het Bijvoeglijke *groot*, dat ik in alle de drie Buigingen zal behouden, om dat de kennis daardoor gemaklijker ter bevattinge wordt, gelijk ik ook ten zelfden einde alle de voorige gegeven voorbeelden zal herhaalen.

De

(*) Spraakkunst, 2de druk, bl. 243.

De *Bepaalende Geslachtwoorden* zijn *De, De* en *Het*, en de *Onbepaalende Een, Eene* en *Een*.

I. Voorbeeld van een Zelfstandig en Bijvoeglijk **MANLIJK** Naamwoord, met het **BEPAALENDE** Geslachtwoord **DE**.

Eenvoudig.

Meervoudig.

1. <i>De groote Man.</i>	1. <i>De groote Mannen.</i>
2. <i>Des grooten Mans.</i>	2. <i>Der groote Mannen.</i>
3. <i>Den grooten Manne.</i>	3. <i>Den grooten Mannen.</i>
4. <i>Den grooten Man.</i>	4. <i>De groote Mannen.</i>
5. <i>O groote Man.</i>	5. <i>O groote Mannen.</i>
6. <i>Van den grooten Manne</i>	6. <i>Van de groote Mannen.</i>

Aldus ook in den Eersten Naamval,
de deugdzaame Man, de menschlievende Regent, de edele grootachtbaare Heer, de almachtige, de eeuwige God, de genadige Vader, de barmhartige Vader, de rechtvaardige Rechter, de naarstige Vader;

en in den Vijfden Naamval ook:

o deugdzaame Man, o menschlievende Regent, o edele grootachtbaare Heer, o almachtige, eeuwige God, o genadige Vader, o barmhartige Vader, o rechtvaardige Rechter, o naarstige Vader.

Voorbeeld met het **ONBEPAALENDE** Geslachtwoord **EEN**.

Eenvoudig.

Meervoudig.

1. <i>Een groot Man.</i>	1. <i>Groote Mannen.</i>
2. <i>Eens grooten Mans.</i>	2. <i>Van groote Mannen.</i>
3. <i>Eenen grooten Manne.</i>	3. <i>Aan groote Mannen.</i>
4. <i>Eenen grooten Man.</i>	4. <i>Groote Mannen.</i>
5. <i>Let wel. Ontbreekt</i>	5.
6. <i>Vaneenen grooten Manne</i>	6. <i>Van groote Mannen.</i>

II. Voor-

H. Voorbeeld van een Zelfstandig en Bijvoeglijk VROUWLIJK Naamwoord, met het BEPAALENDE Geslachtwoord DE.

Eenvoudig.

Meervoudig.

1. <i>De groote Vrouw.</i>	1. <i>De groote Vrouwen.</i>
2. <i>Der groote Vrouwe.</i>	2. <i>Der groote Vrouwen.</i>
3. <i>Aan de groote Vrouwe.</i>	3. <i>De groote Vrouwen.</i>
4. <i>De groote Vrouw.</i>	4. <i>De groote Vrouwen.</i>
5. <i>O groote Vrouw.</i>	5. <i>O groote Vrouwen.</i>
6. <i>Van de groote Vrouwe.</i>	6. <i>Van de groote Vrouwen.</i>

Zo ook in den Eersten, *de naarstige Moeder*, en in den Vijfden Naamval, *o naarstige Moeder*.

Voorbeeld met het ONBEPAALENDE Geslachtwoord EENE.

Eenvoudig.

Meervoudig.

1. <i>Eene groote Vrouw.</i>	1. <i>Groote Vrouwen.</i>
2. <i>Eener groote Vrouwe.</i>	2. <i>Van groote Vrouwen.</i>
3. <i>Eener (of aan eene) groote Vrouwe.</i>	3. <i>Aan groote Vrouwen.</i>
4. <i>Eene groote Vrouw.</i>	4. <i>Groote Vrouwen.</i>
5. . . . Ontbreekt.	5.
6. <i>Van eene groote Vrouwe.</i>	6. <i>Van groote Vrouwen.</i>

III. Voor-

III. Voorbeeld van een Zelfstandig en Bijvoeglijk ONZIJDIG Naamwoord, met het BEPAALENDE Geslachtwoord HET.

Eenvoudig.	Meervoudig.
1. <i>Het groote Kind.</i>	1. <i>De groote Kinders.</i>
2. <i>Des grooten Kinds.</i>	2. <i>Der groote Kinderen.</i>
3. <i>Den grooten Kinde.</i>	3. <i>Den grooten Kinderen.</i>
4. <i>Het groote Kind.</i>	4. <i>De groote Kinders.</i>
5. <i>O groote Kind.</i>	5. <i>O groote Kinders.</i>
6. <i>Van den grooten Kinde.</i>	6. <i>Van de groote Kinderen.</i>

Aldus ook in den Eersten Naamval:

Het drieënige Opperwezen, Het aanbiddelijke Opperwezen, Het ontfermende Opperwezen, Het naarstige Kind;

en in den Vijfden Naamval ook:

o drieënige Opperwezen, o aanbiddelijke Opperwezen, o ontfermende Opperwezen, o naarstige Kind.

Voorbeeld met het ONBEPAALENDE Geslachtwoord EEN.

Eenvoudig,	Meervoudig.
1. <i>Een groot Kind.</i>	1. <i>Groote Kinders.</i>
2. <i>Eens grooten Kinds.</i>	2. <i>Van groote Kinderen.</i>
3. <i>Eenen grooten Kinde.</i>	3. <i>Aan groote Kinderen.</i>
4. <i>Een groot Kind.</i>	4. <i>Groote Kinders.</i>
5. <i>Ontbreekt.</i>	5.
6. <i>Van eenen grooten Kinde.</i>	6. <i>Van groote Kinderen.</i>

Nu

VERHANDELING: 173

Nu verkrijg ik, als 't ware van zelve, gelegenheid tot de Buiging van de *Bezittende* Voornaamwoorden MIJN, MIJNE, MIJN; UW, UWE, UW, en ZIJN, ZIJNE, ZIJN; waarover ik voorhene verlangd heb mijne gedachte te mogen zeggen.

De Heer BALTHAZAR HUYDECOPER keurt de zegwijze, *mijn zoet E kind* (*), in den Heere TEN KATE af, oordeelende dat het Bijvoeglijke Naamwoord niet in E mag uitgaan, verwerpende, op dien gelegden grond steunende, eene menigte van plaatsen uit de Werken onzer beste Dichteren. Eerst een goed getal van onzen grooten VONDEL, daarna van MOONEN, ANTONIDES, HOOGVLIET, B. VOLLENHOVE, L. BAKE, FRANS VAN HOOGSTRATEN, DAVID VAN HOOGSTRATEN, JAN VAN HOOGSTRATEN, TEN KATE, en van de VERTAALERS VAN DEN BIJBEL, wenshende ten slotte, dat „deze overblijf, „fels der boersche oudheid” (aldus drukt zich Zijne Welëd. uit.) „geheel ten lande „mogen uitgedreeven worden.”

Men

(*) Proeve van Taal- en Dichtkunde, bl. 192 en 193, en Ten Kate, 1 d. bl. 365.

Men neeme het mij niet kwaalijk, als ik den Heer HUYDECOPER, wien ik zo hoog fchat als iemand kan denken, hier tegenfpreeke. Ik zal de reden van zijn ongelijk zoeken in te brengen, en daardoor trachten te zeggen, het gene de Heer TEN KATE wel veronderfteld, maar niet gezegd heeft.

De BEPAALENDE Geflachtwoorden, DE, DE, EN HET, gebruikt wordende, bedoelt men bepaaldlijk een perfoon of zaak in onze zegwijze, dat door de ONBEPAALENDE, EEN, EENE en EEN, niet gefchiedt.

Nu staat te beoordeelen, tot welke Naambuiging men de BEZITTENDE VOORNAAMWOORDEN te brengen hebbe? of tot de Eerfte, of tot de Tweede?

Men behoeft immers geen oogenblik te twifelen. Het fchijnt van zelve te fpreken, dat deeze Voornaamwoorden in de Buiging even zo moeten behandeld worden, als de Bepaalende Geflachtwoorden. Als men zegt, MIJN VADER, MIJNE MOEDER, MIJN KIND, fpreekt men immers zo be-

VERHANDELING. 175

bepaaldlijk als gedaan kan worden? Hadde de Heer TEN KATE bij zijne Naambuiging, MIJN ZOETE KIND, gezegd: *deezee Buiging behoort tot die der Bepaalende Geslachtwoorden*, vertrouw ik vastlijk, dat de Heer HUYDECOPER zich zo zeer niet zoude vergist hebben.

Laat mij nu de Buiging deezer Voornaamwoorden, met een Zelfstandig en Bijvoeglijk Naamwoord hier opgeeven. Ik zal enkel bij dit *zoete* Bijvoeglijke in de gansche buiginge blijven, in alle de Geslachten.

Voor

Voorbeeld van het Bezittende Voornaam-
woord

MIJN.

Manlijk
Eenvoudig.

1. *Mijn zoete Man.*
2. *Mijns zoeten Mans.*
3. *Mijnen zoeten Manne.*
4. *Mijnen zoeten Man.*
5. *O zoete Man.*
6. *Van mijnen zoeten Manne*

Manlijk
Meervoudig.

1. *Mijne zoete Mannen.*
2. *Mijner zoete Mannen.*
3. *Mijnen zoeten Mannen.*
4. *Mijne zoete Mannen.*
5. *O zoete Mannen.*
6. *Van mijne zoete Mannen.*

MIJNE.

Vrouwlijk
Eenvoudig.

1. *Mijne zoete Vrouw.*
2. *Mijner zoete Vrouwe.*
3. *Mijner zoete Vrouwe.*
4. *Mijne zoete Vrouw.*
5. *O zoete Vrouw.*
6. *Van mijne zoete Vrouwe.*

Vrouwlijk
Meervoudig.

1. *Mijne zoete Vrouwen.*
2. *Mijner zoete Vrouwen.*
3. *Mijne zoete Vrouwen.*
4. *Mijne zoete Vrouwen.*
5. *O zoete Vrouwen.*
6. *Van mijne zoete Vrouwen.*

MIJN.

Onzijdig
Eenvoudig.

1. *Mijn zoete Kind.*
2. *Mijns zoeten Kinds.*
3. *Mijnen zoeten Kinde.*
4. *Mijn zoete Kind.*
5. *O zoete Kind.*
6. *Van mijnen zoeten Kinde.*

Onzijdig
Meervoudig.

1. *Mijne zoete Kinders.*
2. *Mijner zoete Kinderen.*
3. *Mijnen zoeten Kinderen.*
4. *Mijne zoete Kinders.*
5. *O zoete Kinders.*
6. *Van mijne zoete Kinderen.*

Voor.

VERHANDELING. 179

Voorbeeld van het Bezittende Voornaamwoord

UW.

Manlijk Eenvoudig.

1. *Uw zoete Man.*
2. *Uws zoeten Mans.*
3. *Uwen zoeten Manne.*
4. *Uwen zoeten Man.*
5. *O zoete Man.*
6. *Van uwen zoeten Manne.*

Manlijk Meervoudig.

1. *Uwe zoete Mannen.*
2. *Uwer zoete Mannen.*
3. *Uwen zoeten Mannen.*
4. *Uwe zoete Mannen.*
5. *O zoete Mannen.*
6. *Van uwe zoete Mannen.*

UWE.

Vrouwlijk Eenvoudig.

1. *Uwe zoete Vrouw.*
2. *Uwer zoete Vrouwe.*
3. *Uwer zoete Vrouwe.*
4. *Uwe zoete Vrouw.*
5. *O zoete Vrouw.*
6. *Van uwe zoete Vrouwe.*

Vrouwlijk Meervoudig.

1. *Uwe zoete Vrouwen.*
2. *Uwer zoete Vrouwen.*
3. *Uwe zoete Vrouwen.*
4. *Uwe zoete Vrouwen.*
5. *O zoete Vrouwen.*
6. *Van uwe zoete Vrouwen.*

UW.

Onzijdig Eenvoudig.

1. *Uw zoete Kind.*
2. *Uws zoeten Kinds.*
3. *Uwen zoeten Kinde.*
4. *Uw zoete Kind.*
5. *O zoete Kind.*
6. *Van uwe zoeten Kinde.*

Onzijdig Meervoudig.

1. *Uwe zoete Kinders.*
2. *Uwer zoete Kinderen.*
3. *Uwen zoeten Kinderen.*
4. *Uwe zoete Kinders.*
5. *O zoete Kinders.*
6. *Van uwe zoete Kinderen.*

M

VOOR-

Voorbeeld van het Bezittende Voornaam-
woord

ZIJN.

Manlijk
Eenvoudig.

1. Zijn zoete Man.
2. Zijns zoeten Mans.
3. Zijnen zoeten Manne.
4. Zijnen zoeten Man.
5. O zoete Man.
6. Van zijnen zoeten Manne.

Manlijk
Meervoudig.

1. Zijne zoete Mannen.
2. Zijner zoete Mannen.
3. Zijnen zoeten Mannen.
4. Zijne zoete Mannen.
5. O zoete Mannen.
6. Van zijne zoete Mannen.

ZIJNE.

Vrouwlijk
Eenvoudig.

1. Zijne zoete Vrouw.
2. Zijner zoete Vrouwe.
3. Zijner zoete Vrouwe.
4. Zijne zoete Vrouw.
5. O zoete Vrouw.
6. Van zijne zoete Vrouwe.

Vrouwlijk
Meervoudig.

1. Zijne zoete Vrouwen.
2. Zijner zoete Vrouwen.
3. Zijne zoete Vrouwen.
4. Zijne zoete Vrouwen.
5. O zoete Vrouwen.
6. Van zijne zoete Vrouwen.

ZIJN.

Onzijdig
Eenvoudig.

1. Zijn zoete Kind.
2. Zijns zoeten Kinds.
3. Zijnen zoeten Kinde.
4. Zijn zoete Kind.
5. O zoete Kind.
6. Van zijnen zoeten Kinde.

Onzijdig
Meervoudig.

1. Zijne zoete Kinders.
2. Zijner zoete Kinderen.
3. Zijnen zoeten Kinderen.
4. Zijne zoete Kinders.
5. O zoete Kinders.
6. Van zijne zoete Kinderen.

Ik

VERHANDELING. 179

Ik meen, dat ook aldus moet geboogen worden *het Bezittende Vrouwlijke Voornaamwoord* HAAR, HAARE, HAAR.

Laat mij nu een ander *Zelfstandig en Bijvoeglijk Naamwoord* neemen.

HAAR.

Manlijk
Eenvoudig.

1. Haar braave Zoon.
2. Haars braaven Zoons.
3. Haaren braaven Zoone.
4. Haare braaven Zoon.
5. O braave Zoon.
6. Van haaren braaven Zoone

Manlijk
Meervoudig.

1. Haare braave Zoons.
2. Haarer braave Zoonen.
3. Haaren braaven Zoonen.
4. Haare braave Zoons.
5. O braave Zoons.
6. Van haare braave Zoonen.

HAARE.

Vrouwlijk
Eenvoudig.

1. Haare braave Dochter.
2. Haarer braave Dochtere.
3. Haarer braave Dochtere.
4. Haare braave Dochter.
5. O braave Dochter.
6. Van haare braave Dochter.

Vrouwlijk
Meervoudig.

1. Haare braave Dochters.
2. Haarer braave Dochteren.
3. Haare braave Dochteren.
4. Haare braave Dochters.
5. O braave Dochters.
6. Van haare braave Doch-
teren.

HAAR.

Onzijdig
Eenvoudig.

1. Haar braave Wicht.
2. Haars braaven Wichts.
3. Haaren braaven Wichte.
4. Haar braave Wicht.
5. O braave Wicht.
6. Van haaren braaven
Wichte.

Onzijdig
Meervoudig.

1. Haare braave Wichten.
2. Haarer braave Wichten.
3. Haaren braaven Wichten.
4. Haare braave Wichten.
5. O braave Wichten.
6. Van haare braave Wich-
ten.

M 2

Zo

Zoo ook de Meervoudige *Bezittende Voornaamwoorden*. ONZE, ONZE, ONS.

ONZE.

Manlijk
Eenvoudig.

1. Onze achtbaare *Vader*.
2. Onzes achtbaaren *Vaders*.
3. Onzen achtbaaren *Vader*.
4. Onzen achtbaaren *Vader*.
5. O achtbaare *Vader*.
6. Van onzen achtbaaren *Vader*.

Manlijk
Meervoudig.

1. Onze achtbaare *Vaders*.
2. Onzer achtbaare *Vaderen*.
3. Onzen achtbaaren *Vaderen*.
4. Onze achtbaare *Vaders*.
5. O achtbaare *Vaders*.
6. Van onze achtbaare *Vaderen*.

ONZE:

Vrouwlijk
Eenvoudig.

1. Onze achtbaare *Vroedschap*.
2. Onzer achtbaare *Vroedschappe*.
3. Onzer achtbaare *Vroedschappe*.
4. Onze achtbaare *Vroedschap*.
5. O achtbaare *Vroedschap*.
6. Van onze achtbaare *Vroedschappe*.

Vrouwlijk
Meervoudig.

1. Onze achtbaare *Vroedschappen*.
2. Onzer achtbaare *Vroedschappen*.
3. Onze achtbaare *Vroedschappen*.
4. Onze achtbaare *Vroedschappen*.
5. O achtbaare *Vroedschappen*.
6. Van onze achtbaare *Vroedschappen*.

ONS.

Onzijdig
Eenvoudig.

1. Ons achtbaare *Gerecht*.
2. Onzes achtbaaren *Gerechts*.
3. Onzen achtbaaren *Gerechte*.
4. Ons achtbaare *Gerecht*.
5. O achtbaare *Gerecht*.
6. Van onzen achtbaaren *Gerechte*.

Onzijdig
Meervoudig.

1. Onze achtbaare *Gerechten*.
2. Onzer achtbaare *Gerechten*.
3. Onzen achtbaaren *Gerechten*.
4. Onze achtbaare *Gerechten*.
5. O achtbaare *Gerechten*.
6. Van onze achtbaare *Gerechten*.

In-

VERHANDELING. 18a

Insgelijks HUN, HUNNE, HUN.

HUN.

Manlijk
Eenvoudig.

1. *Hun vrije Burg.*
2. *Huns vrijen Burgs.*
3. *Hunnen vrijen Burge.*
4. *Hunnen vrijen Burg.*
5. *O vrije Burg.*
6. *Van hunnen vrijen Burge.*

Manlijk
Meervoudig.

1. *Hunne vrije Burgen.*
2. *Hunner vrije Burgen.*
3. *Hunnen vrijen Burgen.*
4. *Hunne vrije Burgen.*
5. *O vrije Burgen.*
6. *Van hunne vrije Burgen.*

HUNNE.

Vrouwlijk
Eenvoudig.

1. *Hunne vrije Stad.*
2. *Hunner vrije Stad.*
3. *Hunner vrije Stad.*
4. *Hunne vrije Stad.*
5. *O vrije Stad.*
6. *Van hunne vrije Stad.*

Vrouwlijk
Meervoudig.

1. *Hunne vrije Steden.*
2. *Hunner vrije Steden.*
3. *Hunne vrije Steden.*
4. *Hunne vrije Steden.*
5. *O vrije Steden.*
6. *Van hunne vrije Steden.*

HUN.

Onzijdig
Eenvoudig.

1. *Hun vrije Land.*
2. *Huns vrijen Lands.*
3. *Hunnen vrijen Lande.*
4. *Hun vrije Land.*
5. *O vrije Land.*
6. *Van hunnen vrijen Lande.*

Onzijdig
Meervoudig.

1. *Hunne vrije Landen.*
2. *Hunner vrije Landen.*
3. *Hunnen vrijen Landen.*
4. *Hunne vrije Landen.*
5. *O vrije Landen.*
6. *Van hunne vrije Landen.*

182 . DERDE VERHANDELING.

Hiermede eindig ik dit gedeelte der Naam-
woorden. Den bescheiden Leezer zij het
oordeel daarover bevolen.

V I E R.

V I E R D E

VERHANDELING.

SECRET

ORIGINALLY

V - I - E - R - D - E
VERHANDELING.

OVER DE
TIJDVOEGINGEN
DER
WERKWOORDEN.

Het heeft mij lang verdooten, de Werkwoorden onzer Taale in geen vastbepaalde Tijdvoegingen verdeeld te zien. Immers de Heer **ARNOLD MOONEN**, hoe verre zijne Taalkennis zich ook uitstrecke, helpt ons in deeze taak zeer weinig, behalve dat zijne Leerwijze hierin gansch niet de klaarste en gemaklijkste is.

De Heer **WILLEM SEWEL**, wiens oordeel door de verschillende Buigingen der Werkwoorden, als 't ware, in de war geraakte, is tot de buitenspoorigheid overgeslagen van de Werkwoorden in *Acht Tijdvoegingen* te verdeelen, in welke hij nog Vier Grooten

uitzonderingen nederstelt. Hoe overbodig
wijd hij dezen kring getrokken hebbe, ech-
ter zag hij nog geen kans alle onze Werk-
woorden in denzelve te bevatten. Immers
zegt hij, dat 'er nog *veele* Werkwoorden
zijn, „ *welker* Worteltijden onregelmatig
„ zijn, en die niet onder de acht voorgaan-
„ de lijsten kunnen gebragt worden.”

De Leezer kan zulks in zijne Spraakkonste
zien, volgens den eersten druk op de 172ste,
en naar den vierden, op de 309de bladzijde.

De Heeren TEN KATE, HUYDECOPER,
DE HAES, ELZEVIER, VAN DER PALM,
ZEYDELAAR, en meer andere Taalkundigen,
schoon zij alle over de Tijlvoegingen onzer
Werkwoorden gefchreeven hebben, geeven
ons ook geen geschikte leiding aan de hand,
om haar gemaklijk te leeren magtig worden.

Dit gedeelte onzer Taale, dacht mij, was
wel waardig op het nauwkeurigste onder-
zocht te zijn, waarom ik mij de moeite van
dien arbeid getrooste, en met der daad
naarftiglijk aanvaardde.

Ik leide mij zelven, zonder daarvan te

MO.

VERHANDELING. 187

mogen of te zullen afwijken, de kortste orde te volgen op, en ben in de kennis van dat ruime Taalvak zo verre gevorderd, dat ik de afgedaane taak, in welke gansch nieuwe regelen door mij medegedeeld worden, voor het oog mijner Taalgenooten waage te brengen, op dat mijne gemaakte orde in de Tijdvoegingen algemeen zoude kunnen beoordeeld worden.

De Werkwoorden verdeel ik in Twee soorten, in *Gelijkvloeiende*, en *Ongelijkvloeiende*:

De *Gelijkvloeiende* heb ik onder Twee, en

De *Ongelijkvloeiende* onder Drie Tijdvoegingen gebracht.

Ik zal mijnen voltooiden arbeid hier even zo voordraagen, als ik oordeel, dat hij in eene Spraakkonste diende gesteld te worden.

Eene Tijdvoeging verandert of buigt de Werkwoorden, volgens de onderscheiden Wijzen, Tijden en Persoonen.

De Tijdvoegingen der Werkwoorden zijn bij ons Tweederlei, te weten, **GELIJKVLOEIENDE**, of **ONGELIJKVLOEIENDE**.

VAN

VAN DE GELIJKVLOEIENDE WERK- WOORDEN.

De Kenmerken der Gelijkvloeiende Werk-
woorden zijn ten

1sten, dat zij hunnen Wortelklinker door
ALLE de Tijden hene behouden, gelijk:

*Ik leer, ik leerde, ik heb geleerd, ik had
geleerd, ik zal leeren, ten*

2^{den}, dat ALLE derzelver Lijdende Deel-
woorden in D of T uitgaan, zonder eenige
andere verlenginge, als:

*GeleerD, GewaakT, GewonD, GezifT,
GeklaD, GespaT.*

Deeze Werkwoorden oordeel ik TWEE-
DERLEI te zijn, gelijk ik in de volgende bei-
de Vakken zoek aan te wijzen.

I. De Eerste Soort der Gelijkvloeiende
Werkwoorden maakt den ONVOLMAAKTEN
VOORLEEDEN TIJD der Aantoonende Wijze,
door de lettergreep DE achter den eersten
perfoon van den TEGENWOORDIGEN TIJD
te voegen, gelijk in de zo even aange-
haalde Tijdvoeginge van het Werkwoord

Lee-

VERHANDELING. 189

Leeren, en nader in deeze voorbeelden, te zien is.

Ik adem, ik ademde, geädemd.

1. *Ik ban.* Zie dit hier achter, onder de Naleezing.

Ik beleg, ik beleide, beleid of belegd. Beleggen, bestieren. Zie ook leggen, stellen, zetten, hieronder, en beleggen, bezetten, onder de Eerste, en liggen, gelegen zijn, onder de Derde Soort der Ongelijkvloeiende Werkwoorden.

Ik betaal, ik betaalde, betaald.

Ik beweeg, ik beweegde, beweegd', niet bewoog, bewoogen. Zo ook onbeweegd, niet onbewoogen. Zie den Heer HUYDECOPER, in zijne PROEVE VAN TAAL- en DICHTKUNDE, bladz. 121 en 123. Men gelieve hierbij te onthouden, dat ik; in het vervolg deezen Heer aanhaalende, en maar alleenlijk de bladzijden noemende, echter dit zelfde aangehaalde Werk bedoel.

Letwel. *Weegen, wikken, is bij de Tweede en Derde Soort van Ongelijkvloeiende te vinden.*

Ik bloos, ik bloosde, gebloosd.

Ik

1. *Ik brouw, ik brouwde, gebrouwd.* *Brouwen*, iemand in 't geheim benadeelen. *Zie*

2. *Ik brauw, Brouwen*, kookten, hier achter, onder de Naleezing.

Ik daag, ik daagde, gedaagd.

Ik deug, ik deugde, gedeugd. De Heer TEN KATE heeft ook hierbij, *dogt, gedogt.* *Zie* ook hierachter onder de Naleezing.

Ik durf, ik durfde, gedurfd.

Ik durf, ik dorst, gedorst is ook gebruikt, maar moet onregelmatig genoemd worden.

Ik eer, ik eerde, geëerd.

Ik erf, ik erfde, geërfd.

Ik gil, ik gilde, gegild.

Ik haal, ik haalde, gehaald.

Ik hool, ik hoolde, gehoold.

De Heer HUYDECOPER heeft duidelijk aangewezen, dat *hollen*, een hol maken, voor dit *hoolen* moet wijken. bladz. 52 en 62.

Ik jaag, ik jaagde, gejaagd, niet

Ik jaag, ik joeg, gejaagen. Ik houd met den Heere HUYDECOPER, tegen TEN KATE, staande, dat de Eerste
de

VERHANDELING. 197

de Oude Buiging, en de Tweede eene Nieuwe is. Onlangs hoorde ik het Deelwoord van eene Delftsche Vrouw nog anders buigen; zij zeide: „*hij heit in het Haagfche Bosch de koets van den Heere dikwils nagejoegen.*”

Zie ook den Heer HUYDECOPER, bladz. 257, 260 en 630.

Ik ken, ik kende, gekend. Kennen, Weeten.

Zie *konnen*, mogen, aan het einde deezer Verhandeling onder de Uitzonderingen.

Ik klief, ik kliefde, gekliefd, Klieven, van een scheiden.

Ik kloof, ik kloofde, gekloofd, Klooven, hakken, houwen. Zie kluiven bij onze Tweede Soort der Ongelijkvloeiende.

Ik krijg, ik krijgde, gekrijgd, Krijgen, Oorlog voeren. Zie Krijgen, nemen, en Verkrijgen, bij de Tweede Soort der Ongelijkvloeiende.

Ik leef, ik leefde, geleefd.

Ik leg, ik leide, geleid, of gelegd, Leggen, zetten of stellen. Zie Liggen,
ge-

gelegen zijn, bij de Derde Soort der Ongelijkvloeiende.

Dit en het Werkwoord *zeggen* zijn de twee eenigste onder alle de Gelijkvloeiende, welke den Wortelklinker veranderen. Men moest, volgens onzen Regel, eigenlijk schrijven,

Ik leg, ik legde, gelegd, en ik zeg, ik zegde, gezegd, gelijk ook eertijds wel gedaan is, en door den Heer HUYDECOPER met eenige Voorbeelden bevestigd wordt, bladz. 508, 509 en 510. Mij is ook onlangs nog een geschrift in handen geraakt, dat in Oostfriesland geschreeven ware, waarin de Schrijver deeze bovengemelde Buiging tweemaal achter elkanderen gebruikt heeft, doch bij de plaatfing van het zelve in de Boekzaal () is zulks veranderd. Aldus stond 'er in het Handschrift:*

*Hier legde hij de vlugge gaaven door den hemel hem geschonken, 260. wel
an,*

(*) Boekzaal, 33 d. voor Dec. 1780, bladz. 727 en 730.

VERHANDELING. 193

aan, Hij verborg geenzins het talent, — in de aarde, maar legde het op woeker.

Ik maal, ik maalde, gemaald. Maalen; schilderen, Afbeelden. Zie

3. *Ik maal, maalen, in eenen molen vergruizen, fijnmaken, hierachter onder de Naleezing, en den Heer HUYDECOPER, bladz. 231.*

Ik meen, ik meende, gemeend.

Ik noodig, ik noodigde, genoodigd.

Ik oefen, ik oefende, geoefend.

Ik pleeg, ik pleegde, gepleegd. Pleegen; iets bedrijven, uitrechten. Pleegen; gewoon zijn, staat onder de Derde Soort der Ongelijkvloeiende:

Ik reken, ik rekende, gerekend.

Hij school, hij schoolde, geschoold. Scholen. Onpersoonlijk Werkwoord. Dit wordt alleenlijk van den Visch gezegd, die op de eene of andere plaats bij een vergadert. Zie Schuilen, verbergen, onder de Tweede Soort der Ongelijkvloeiende:

Ik slaag, ik slaagde, geslaagd. Slaagen; gelukken. Zie slaan, kloppen, onder de Eerste Soort der Ongelijkvloeiende:

4. *Ik span.* Zie dit hierachter, onder de Naleezing.

Ik spouw, ik spouwde, gespouwd. Spouwen, spuwen, spuijen. Zie

5. *Ik spouw, spouwen,* van een scheiden, hierachter onder de Naleezing.

Ik stel, ik stelde, gesteld.

Ik tuchtig, ik tuchtigde, getuchtigd.

Ik twijfel, ik twijfelde, getwijfeld.

Ik hool uit, ik hoolde uit, uitgehoold.

Uithoolen. Zie *Hoolen*, zonder Scheidbaar Voorzetsel, hierboven.

Ik vaar, vaaren, beschroomd zijn, is nu in onbruik, waarvoor men nu heeft: *Vervaaren.* Zie dit hieronder. *Vaaren,* met eene schuit vertrekken, en *Vaaren,* in een Rijtuig zittende reizen, en *Voortvaaren,* enz. zijn onder de Eerste Soort der Ongeleijkvloeiende te vinden.

Ik vermaan, ik vermaande, vermaand.

Ik verorden, ik verordende, verordend.

Ik verbaar, ik verbaarde, verbaard. *Vervaaren, verschrikken.* Zie *vaaren* hierboven, en *vaaren,* met eene Schuit, of Rijtuig vertrekken, en *voortvaaren,* onder de Eerste Soort der Ongeleijkvloeiende.

6. *Ik*

6. *Ik vouw.* Zie dit hierachter onder de Naleezing.

Ik vraag, ik vraagde, gevraagd. niet,

ik vroeg. Zie den Heer HUYDECOOPER, bladz. 264—266.

Het waait, het waaide, gewaaid. Waaien.

Onperfoonlijk Werkwoord. De Heer

TEN KATE zegt, dat dit eertijds Ongelijkvloeiend was, naamelijk: *waait,*

woei, gewaaien; doch de Heer HUY-

DECOOPER wederfpreekt het, bladz. 517.

7. *Ik weef.* Zie dit hierachter, onder de Naleezing.

Ik wieg, ik wiegde, gewiegd.

Ik wil, ik wilde, gewild. Zie van deeze

Buiginge iets nader, onder het slot

van de Tweede Soort, bladz. 212.

Ik woon, ik woonde, gewoond.

Ik zeg, ik zeide, gezeid of gezegd. Dit

moest volgens den algemeenen Regel

eigenlijk zijn, *ik zeg, ik zegde, ge-*

zegd, gelijk ik hierboven bij *leggen*

reeds gemeld heb. Zie zulks daar.

Ik zweem, ik zweemde, gezweemd. Naar

iemand *zweemen,* gelijken. Zie *Bezwij-*

men en *Zwijmen,* nederzijgen, bij de

Tweede Soort der Ongelijkvloeiende.

Nu zal ik eenige tot voorbeelden laten volgen, welke de letter D tot eene Wortelletter hebben, waardoor men zien kan, dat zulke in den Onvolmaakten Voorleeden Tijd twee DD vereifchen, de eerfte, om dat zij de Wortelletter des Werkwoords is, welke altijd in dien Onvolmaakten Tijd wordt behouden, gelijk in de opgegeeven Voorbeelden, *ik adem*, en *ik beleg*, enz.; waarvan de Wortelletter de *m* en de *g* is; en de tweede D moet in deeze volgende Werkwoorden om der Buiging wil gebezigd worden, gelijk de voorige voorbeelden ook aanwijzen:

Ik aard, ik aarde, geëard. Aarden,
gelijken. Zie ook *Ontaarden* en *Ver-*
aarden, mitsgaders mijne Aantekening
in de Tweede Verhandeling, op het
woord *Basterd*, bladz. 78.

Ik antwoord, ik antwoordde, geantwoord.

Ik benijd, ik benijdde, benijd.

Ik brand, ik brandde, gebrand.

Ik bloed, ik bloedde, gebloed.

8. *Ik laad.* Zie dit hierachter, onder de
Naleezing.

Ik land, ik landde, geland.

Ik leid, ik leidde, geleid. Leiden, voe-
ren,

ren, bestuuren. Zie *Lijden*, verdraagen, onder de Tweede Soort der Ongelijkvloeiende.

Ik ontaard, ik ontaarde, ontaard. Ontaarden. Zie ook *Aarden*, gelijken.

9. *Ik scheid.* Zie dit hierachter, onder de Naleezing.

Ik schend, ik schendde, geschend. Schenden. nooit, *ik schend, ik schond, geschonden.* Zie den Heer HUYDECOPER, bladz. 70, 71, en 622.

Ik spoed, ik spoedde, gespoed.

Ik veraard, ik veraarde, veraard. Veraarden. Zie ook *Aarden* en *Ontaarden*.

Ik verbeeld, ik verbeeldde, verbeeld.

Ik veroud, ik veroude, veroud.

Ik vrijd, ik vrijdde, gevrijd.

Ik weid, ik weidde, geweid. Weiden, in de weide doen loopen, of graazen.

Ik wijd, ik wijdde, gewijd. Wijden, iets heiligen.

Ik wond, ik wondde, gewond.

Zulke Werkwoorden, die eene dubbele DD, gelijk *bekladden*, tot Wortelletter hebben,

ben, ondergaan bij ons in den Onvolmaakten Voorleeden Tijd ook geen andere verandering. Zommige hebben voortijds dergelijke Werkwoorden aldus verlengd en geschreeven, *ik bekladdeDe*, enz., doch het is heden vrij algemeen, dat men de volgende Werkwoorden aldus buigt: *ik beklad*, *ik bekladde*, *beklad*. Ook, dunkt mij, leert ons de natuur der Buiginge zulks. Immers verliezen alle de Werkwoorden, die eenen dubbel medeklinker hebben, den tweeden in de Buiginge? *Wedden*, *Stellen*, *Bemannen* maaken, *ik wed-de*, *ik stel-de*, *ik beman-de*. Ginge de eerste spelling voor goed, dan mogte men ook met recht schrijven, *ik wedde-De*, *ik stelde-De*, *ik bemanne-De*.

Op deezem gelegden grond bouwende, mag men zeggen, dat, in *ik beklad-de*, de eerste *D* de Wortelletter is, en dat de tweede, die in *e* uitgaat, de natuurlijke letter der Buiginge is; gelijk in, *ik wed-de*, *ik stel-de*, *ik beman-de*, de *d*, de *l* en de *n*, de Wortelletters, en het volgende *de* de letters der Buiginge zijn.

Zodanig reken ik daarom, dat alle de vol-

gen.

gende voorbeelden moeten behandeld worden.

Ik beklad, ik bekladde, beklad.

Ik glad, ik gladdede, geglad.

Ik klad, ik kladdede, geklad.

Ik red, ik redde, gered.

Ik schud, ik schudde, geschud.

Ik red uit, ik redde uit, uitgered. Uitredden.

Ik schud uit, ik schudde uit, uitgeschud.

Uitschudden.

Ik verbed, ik verbedde, verbed.

Ik verbrod, ik verbrodde, verbrod.

Ik wed, ik wedde, gewed.

II. De Tweede Soort der Gelijkvloeiende Werkwoorden neemt in den ONVOLMAAKTEN VOORLEEDEN TIJD der Aantoonende Wijze niet de lettergreep DE, maar de silb TE, aan, dat is: deeze lettergreep TE wordt achter den eersten persoon van den TEGENWOORDIGEN TIJD gevoegd, om den Onvolmaakten Tijd te vormen.

10. *Ik bak.* Zie dit hierachter, onder de Naleezing.

Ik bedijk, ik bedijkte, bedijkt.

Ik bepek, ik bepekke, bepekt.

Ik beuk, ik beukte, gebeukt.

Ik bleek, ik bleekte, gebleekt.

Ik druk, ik drukte, gedrukt.

Ik eisch, ik eischte, geëischt.

Ik ets, ik etste, geëst.

ik gaap, ik gaapte, gegaapt.

Ik geraak, ik geraakte, geraakt.

Ik hoop, ik hoopte, gehoopt.

Ik kuch, ik kuchte, gekucht.

Ik kwets, ik kwetste, gekwetst.

II. *Ik lach.* Zie dit hierachter, onder de Naleezing.

Ik maak, ik maakte, gemaakt.

Ik misbruik, ik misbruikte, misbruikt.

Ik aap naar, ik aapte naar, naarge-

aapt.

Ik pers, ik perste, geperst.

Ik piep, ik piepte, gepiept. Piepen,

zeker geluid maaken.

Ik pijp, ik pijpte, gepijpt. Pijpen,

speelen, op een pijp blaazen. niet,

Ik pijp, ik peep, gepeepen, gelijk de

Heer MOONEN schrijft. Ik volg den

Heer HUYDECOPER, bladz: 624.

Ik prijck, ik prijckte, geprijckt.

Ik rep, ik reppte, gerept.

Ik sleep, ik sleepte, gesleept. Sleepen,

voort.

voorthaalen. Zie *slijpen*, scherpen, bij de Tweede Soort der Ongelijkvloeiende.

Ik trekkebek, ik trekkebekte, getrekkebekte.

Ik verbleek, ik verbleekte, verbleekt.

Ik verlak, ik verlakte, verlakt.

Ik verruk, ik verrukte, verrukt.

Ik visch, ik vischte, gevischt.

Ik waak, ik waakte, gewaakt.

Ik wasch, ik waschte, gewascht. Waschen, met wasch bestrijken. Zie *waschen*, schoonmaaken, en *wasfen*, groeien, onder de Eerste Soort der Ongelijkvloeiende Werkwoorden.

Ik week, ik weekte, geweekt. Weeken, zachtmaaken.

Ik wenk, ik wenkte, gewenkt.

Ik wensch, ik wenschte, gewenscht.

Ik werk, ik werkte, gewerkt. De Heer TEN KATE heeft ook *wrocht* en *gewrocht*. Zie hierachter, onder de Naleezing.

Ik wrok, ik wrokte, gewrokt. Wroken. Zie *wraeken* onder de Tweede Soort der Ongelijkvloeiende.

Ik zeik, ik zeikte, gezeikt.

Ik heb getwijfeld, of dit woord met deezen langen klinker moeste geschreeven worden, doch zie, dat de Heeren HOOGSTRATEN en HALMA het even zo, in hunne Woordenboeken, gedaan hebben. Bij niemand anders, dan bij nog eenen J. DE HEMELAER, een' ouden Rhetorijker, is mij dit voorgekoomen. Deeze, de allereerste (zo ik meen) die Horatius Dichtkonst in Nederduitfche Vaarzen heeft gebragt, zegt in het slot zijner Vertaalinge van dat Werk,

- „ 't Zij of hij heeft bezeijkt zijns va'ers
 „ gebeent' en asch,
 „ Of dat hij als een schelm heeft opge-
 „ graven ras
 „ 't Verborgen offerhand tot blixem-
 „ schaeds afkeeren.
 „ 't Is zoo veel, hij is dol:”

Laat mij nu eenige Voorbeelden van Werkwoorden opgeeven, welke de letter T tot eene Wortelletter hebben, en gevolglijk in den Onvolmaakten Voorleeden Tijd twee TT vereischen; de eerste, om dat zij de Wortelmedeklinker is, gelijk in onze aan-
 ge-

gevoerde Voorbeelden, *ik bedijk, ik ets, ik gaap*, waarvan de *k*, de *s*, en de *p*, de Wortelletters zijn, welke altijd moet behouden blijven, en de tweede *T*, om dat zij de letter der Bulging in dien Onvolmaakten Tijd is, gelijk uit de gegeven Voorbeelden reeds te zien is.

Ik acht, ik achtte, geächt.

Ik biecht, ik biechte, gebiecht.

Ik fluit, ik fluitte, gefluit.

niet, *ik fluit, ik floot, geflooten*. Zie den Heer HUYDECOPER, bladz. 624.

Ik haast, ik haastte, gehaast.

Ik haat, ik haatte, gehaat.

Ik heet, ik heette, geheet. Heetmaaken.

Zie

12. *Ik heet, Heeten*, noemen, of gebieden, hierachter, onder de Naléezing.

Ik kout, ik koutte, gekout. Kouten, praaten.

Ik krijt, ik krijtte, gekrijt. Krijten, iets met krijt bestrijken. Zie *Krijten*, huilen, bij de Tweede Soort der Ongelijkvloeiende.

Ik poot, ik pootte, gepoot.

Ik praat, ik praatte, gepraat.

Ik speet, ik speette, gespeet. Speeten,

aan

aan het spit steeken. Zie *Spitten*, steeken, graaven, onder de achtervolgende Voorbeelden, en *Spijten*, berouw hebben, onder de Tweede Soort der Ongelijkvloeiende.

De Heer HUYDECOPER leert duidelijk het onderscheid tusschen dit *speeten* en *spitten*, bladz. 65, 66 en 197.

Het eerste is mij eens voorgekomen, in de HISTORIE VAN PYRAMUS EN THISBE, door MATTHYS DE CASTELEYN, Priester en excellent Poëet, gelijk op den titel staat. Daar leest men in het begin dier geschiedenis,

„ *Hout gheen secreten voor mij bedect.*

„ *Zegt waer op dat ghij zijt vervleten,*

„ *Al zoud' icker noch een gans om*

„ *speten*

„ *Het wordt ghesleten eer ghij versrect.*”

Ik vaat, ik vaatte, gevaat. Vaaten,

Brouwerswoord. Bier of iets anders in vaten doen. Zie Vatten in

de volgende.

Ik vast, ik vastte, gevast.

Ik verpligt, ik verpligte, verpligt.

Ik wacht, ik wachtte, gewacht.

Ik zift, ik ziftte, gezift.

13. *Ik zocht.* Zie hierachter, onder de Na-
leezing.

Ik zucht, ik zachte, gezucht.

Ik zwart, ik zwarte, gezwart.

Zo boog ook de Heer VANDEN VON-
DEL deeze Werkwoorden, die maar
eene T tot Wortelletter hebben, in
den Onvolmaakten Voorleeden Tijd,
gelijk in zijnen Vertaalden Virgilius
te zien is, Landgedichten, 1 boek:

*het aertriick borst van een juweire en
metale beelden schreiden bedrukt, en
zweetten in de Kercken:*

en wat verder,

*wij boetten al overlang de meenedig-
heit van Laomedons Troye.*

en in zijne Heerlijkheid der Kerke,
3 boek, bladz. 96.

—————, ——— de faem
—————, ——— stijgt, den hemel met
den naam

*Der Heiligen, die Gode een heilige or-
den stichten,*

*En door hun wonderen en werken elk
verlichtten.*

De

De Werkwoorden, die eene dubbele TT, gelijk *beschutten*, tot Wortelletter hebben, ondergaan bij ons, zo min als bij de Eerste Soort, welke eene dubbele DD tot Wortelletter hadden, eenige andere verandering, in den Onvolmaakten Voorleeden Tijd. Etelijke hebben wel geschreeven, *ik beschutte-De*, *ik stutte-De*, doch alleenlijk is de navolgende Buiging algemeen goedgekeurd, en grijpt nog werkelijk stand.

De eerste letter *t* in, *ik beschut-te*, is de Wortelmedeklinker, en de andere *t*, die in *e* uitgaat, is de letter der Buiginge, gelijk in *verrukken*, en *glippen*, die ook eenen dubbel medeklinker hebben, *ik verruk-te*, *ik glip-te*.

Indien de eerste schrijfwijze, *ik beschutte-De*, doorginge, zoude men met even veel recht kunnen zeggen, dat, *ik verrukke-De*, *ik glippe-De*, goed Nederduitsch ware. Zie ook onze hiermede overeenkomende aanmerking bij de Eerste Soort der Werkwoorden, die eene dubbele DD in de Onbepaalde Wijze hebben.

Ik schrijf vrijmoediglijk:

Ik

VERHANDELING. 207

Ik beschut, ik beschutte, beschut.

Ik dut, ik dulle, gedut.

Ik spat, ik spatte, gespat.

Ik spit, ik spitte, gespit. Spitten, steeken, graaven. Zie speeten, iets aan het spit steeken, onder de voorgaande Voorbeelden.

Het Onperfoonlijke Werkwoord *spijten* behoort onder de Tweede Soort der Ongelijkvloeiende.

Ik spot, ik spotte, gespot.

Ik schat, ik schatte, geschat.

Ik stut, ik stutte, gestut.

Ik vat, ik vatte, gevat. Vatten, omvatten, of begrijpen. Zie Vaaten onder de vorige Voorbeelden.

Ik vlot, ik vlotte, gevlot.

Ik wet, ik wette, gewet. Wetten, een mes, of zwaard op eenen oliesteen aanzetten, slijpen.

Ik wit, ik wille, gewit.

Ik zet, ik zette, gezet.

Vooraf dient opgemerkt te worden, dat alle de Gelijkvloeiende Werkwoorden, die in hunne Onbepaalde Wijze (*Modus Infinitivus*) de D tot eene Wortelletter hebben, in de

de Tijdvoeginge de letter T achter de Wortelletter D aanneemen, bij den *Tweeden* en *Derden Perfoon* van het Eenvoudige; en bij den *Tweeden Perfoon* van het Meervoudige Getal des TEGENWOORDIGEN TIJDS, in de Aantoonende Wijze; mitsgaders, dat de Ongelijkvloeiende, die de letter D ook tot eene Wortelletter hebben, niet alleenlijk in de gemelde Drie Perfoonen, maar te gelijk nog in den *Tweeden Perfoone* van het Eenvoudige en Meervoudige Getal des ONVOLMAAKTEN VOORLEEDEN TIJDS dezelfde letter T vereifchen.

Dit zelfde heeft ook plaats in de gelijke Tijden van de Aanvoegende Wijze.

Dit is eene der volmaakte netheden onzer Taale, welke, gelijk veele andere, bij zeer kundige Lieden echter uit onachtzaamheid vergeeten wordt. Hier mag men niet willekeurig handelen, gelijk men zegt in eenig gedeelte der spellinge te mogen doen. De T is eene aardëigen letter van de Bui-
ginge in die aangewezen Perfoonen, het gene klaarlijk uit andere Werkwoorden, die geen D, maar eene andere letter, tot eene
Wor-

Wortelletter hebben, blijkt. Ik zal een Voorbeeld van eene Gelijkvloeiende Tijdvoeging ten bewijze hier bijbrengen.

Aantoonende Wijze.

TEGENWOORDIGE TIJD.

Eenv. *Ik hoor, gij hoorT, hij hoorT,*

Meerv. *Wij hooren, gij hoorT, zij hooren.*

Aanvoegende Wijze.

TEGENWOORDIGE TIJD.

Eenv. *Dat ik hoor, dat gij hoorT, dat hij hoor,*

Meerv. *Dat wij hooren, dat gij hoorT, dat zij hooren.*

Gevolgljik moet men ook altijd het Gelijkvloeiende Werkwoord *Verblij Den* dat eene D tot eene Wortelletter heeft, en diergelijke, om der Buiging wil, aldus stellen:

Aantoonende Wijze.

TEGENWOORDIGE TIJD.

Eenv. *Ik verblijd, gij verblijdT, hij verblijdT,*

Meerv. *Wij verblijden, gij verblijdT, zij verblijden.*

VERA

O

Aan-

VI E R D E

Aanvoegende Wijze.

TEGENWOORDIGE TIJD.

Eenv. *Dat ik verblijde, dat gij verblijdT,*
dat hij verblijde,

Meerv. *Dat wij verblijden, dat gij verblijdT,*
dat zij verblijden.

Nu verledige men zich nog een oogenblik ter overweeginge deezer schrijfwijze bij een Ongelijkvloeiend Werkwoord. Laat mij wederom eerst een Voorbeeld van een Ongelijkvloeiend Werkwoord bijbrengen, dat geen **D**, maar eene andere tot Wortelletter heeft, op dat ook mingeöfenden deeze les gemakkelijk mogen bevatten.

Aantoonende Wijze.

TEGENWOORDIGE TIJD.

Eenv. *Ik loop, gij loopt, hij-loopt,*

Meerv. *Wij loopen, gij loopt, zij loopen.*

ONVOLM. VOORLEDEN TIJD.

Eenv. *Ik liep, gij liepT, hij liep.*

Meerv. *Wij liepen, gij liepT, zij liepen.*

Aan:

VERHANDELING. 211.

Aanvoegende Wijze.

TEGENWOORDIGE TIJD.

Eenv. *Dat ik loope, dat gij loopT, dat hij loope,*

Meerv. *Dat wij loopen, dat gij loopT, dat zij loopen.*

ONVOLM. VOORLEEDEN TIJD.

Eenv. *Dat ik liepe, dat gij liepT, dat hij liepe,*

Meerv. *Dat wij liepen, dat gij liepT, dat zij liepen.*

Nu geeve men acht op deeze zelfde Bui-
ging in een Werkwoord, dat de D tot eene
Wortelletter heeft.

Aantoonende Wijze.

TEGENWOORDIGE TIJD.

Eenv. *Ik word, gij wordT, hij wordT,*

Meerv. *Wij worden, gij wordT, hij worden.*

ONVOLM. VOORLEEDEN TIJD.

Eenv. *Ik werd, gij werdT, hij werd,*

Meerv. *Wij werden, gij werdT, zij werden.*

Aanvoegende Wijze:

TEGENWOORDIGE TIJD.

Eenv. *Dat ik werde, dat gij wordT, dat hij worde,*

Meerv. *Dat wij worden, dat gij wordT, dat zij worden.*

ONVOLM. VOORLEEDEN TIJD.

Eenv. *Dat ik wierde, dat gij wierdT, dat hij wierde,*

Meerv. *Dat wij wierden, dat gij wierdT, dat zij wierden.*

Indien ik den Leezer de moeite moge vergen, verzoek ik mijn *Derde Vertoog in de Rhapsodia* natezien, waardoor men van de gegrontheid der reden van deeze schrijfwijze misfchien nog krachtiger zal overtuigd worden.

Ondertusfchen zij men verwittigd, dat van deeze voorschreeven Buiging alleenlijk, *konnen, mogen, willen en zullen*, uitgezonderd zijn, om dat zij in den derden perfoon van den Tegenwoordigen Tijd geen T aanneemen, bij voorbeeld:

hij kan, hij mag, hij wil, hij zal.

VAN

VAN DE ONGELIJKVLOEIENDE
WERKWOORDEN.

De Ongelijkvloeiende Tijdvoegingen zijn van de Gelijkvloeiende te onderkennen, ten

1sten, door de verandering van den Wortelklinker des Werkwoords, die in den Onvolmaakten Voorleeden Tijd voorvalt, en ten

2den, door de onderscheiden vorming van het Lijdende Deelwoord, welke niet in D of T, maar in EN, uitgaat.

Deeze Ongelijkvloeiende Tijdvoegingen breng ik onder DRIE SOORTEN, welke ik hier naauwkeuriglijk zal trachten op te geven.

I. De Eerste Soort der Ongelijkvloeiende Werkwoorden verandert van Wortelklinker in den ONVOLMAAKTEN VOORLEEDEN TIJD, doch behoudt hem (naamelijk den Wortelklinker) in het Lijdende Deelwoord (*Participium Passivum*). Bij voorbeeld:

10. *Ik bak*, zie hierachter, onder de Na-
leezing.

Ik beleg, ik belag, belegen. Beleggen,

O 3

een

een Stad, ook Bier beleggen. Zie *beleggen*, bestieren, bij de Eerste Soort der Gelijkvloeiende.

Ik beslaap, ik besliep, beslaapen.

Ik beval, ik beviel, bevallen. Behaagen. Zie vallen hieronder.

Ik blaas, ik blies, geblaazen.

Ik braad, ik bried, gebraden. Zie den Heer HUYDECOPER bl. 31, en hierachter, onder de Naleezing.

1. *Ik gaa. Zie hierachter, onder de Naleezing.*

Ik geef, ik gaf, gegeven.

Ik gelaat mij, ik geliet mij, gelaaten. Zich gelaaten.

Ik genees, ik genas, geneezen.

Ik graaf, ik groef, gegraven.

12. *Ik heet. Heeten, noemen, Heeten, beveelen, gebieden. Zie dit hierachter, onder de Naleezing, en Heeten, heetmaaken, onder de Tweede Soort der Gelijkvloeiende, bl. 203.*

Ik hef, ik hief, geheven. Heffen. Zie ontheffen en verheffen hieronder.

Ik houd, ik hield, gehouden.

Ik houw, ik hieww, gehouwen.

Ik koom, ik kwam, gekoomen. Koomen.

Hier

Hier is eene verandering van medeklinker in den Onvolmaakten Voorleeden Tijd, naamelijk: *k* in *kw*. Dit is de eenigste in haare foort onder alle onze Werkwoorden. Zie hiervan nader aan het einde deezer Verhandeling.

8. *Ik laad*. Zie hierachter, onder de Naleezing.

11. *Ik lach*. Zie dit hierachter, onder de Naleezing.

Ik loop, ik liep, geloopen.

3. *Ik maal*. *Maalen*, vergruizen. Zie hiervoor, onder de Eerste Soort der Gelijkvloeiende, en hierachter, onder de Naleezing.

Ik meet, ik mat, gemeeten.

Ik onthef, ik onthief, ontheven. Ontheffen. Zie ook *heffen*, en *verheffen*, onder deeze Soort.

Ik raad, ik ried, geraaden. Zie hiervoor *braaden*, en hierachter, onder de Naleezing.

Ik roep, ik riep, geroepen.

Ik slaa, ik sloeg, geslaagen. Slaan. Zie *slaagen*, gelukken, onder onze Eerste Soort van Gelijkvloeiende.

II. *Ik staa.* Zie hierachter, onder de Na-
leezing.

Ik stoot, ik stiet, gestooten.

Ik treed, ik trad, getreeden.

Ik vaar, ik voer, gevaaren. Vaaren,
in eene schuit vertrekken.

Ik vaar, ik voer, gevaaren. Vaaren,
in een rijtuig reizen. (In Amster-
dam, ja ik geloof in geheel Hol-
land is deeze zegwijze buiten ge-
bruik. Wij neemen daarvoor altijd
het woord *rijden*. Ongetwijfeld is
de eerste manier van spreken gch-
ter goed Nederlandsch, en te ge-
lijk, volgens mijn oordeel, beter
dan de onze.)

Hiertoe behoort ook ons oude *Vaa-
ren*, een plaats of huis betrekken;
waaryan wij in Amsterdam de On-
bepaalde Wijze nog in gebruik heb-
ben, gelijk aan den inhoud der Brief-
jes, welke men aan ledige woonin-
gen plakt, blijkt.

*Een Huis of Kamer te huur / terstond
in te vaaren.*

Aldus ook *ten hemel vaaren, ter helle
vaaren, en naar de starren vaaren,*

gelijk VONDEL spreekt, in Virgilius
Eneas, 10 boek,

*dat —, hij d'aerde verliet, en vrolijk
zingende in de starren voer.*

Zo buigt men ook voortvaaren,

*Ik vaar voort, ik voer voort, voortge-
vaaren,*

dat VONDEL in het bovengemelde
Werk bezigt,

*Eneas verdroeg het niet, dat ze zo
verhit voortwoeren;*

Nog heeft men van dit *Vaaren*,
*welvaaren, kwaalijkaaren, en we-
dervaaren*, door iets bejegend wor-
den;

*Ik vaar wel, ik voer wel, welgevaaren,
Ik vaar kwaalijk, ik voer kwaalijk,
kwaalijkgevaaren,*

*Mij wedervaart, mij wedervoer, weder-
vaaren.*

Zie *Vaaren*, beschroomd zijn, en
Vervaaren, verschrikken, onder de
Eerste Soort der Gelijkvloeiende,
bladz. 194.

Ik val, ik viel, gevallen. Vallen. Zie
Bevallen, hierboven, en *beveelen*,
onder onze Derde Soort.

Ik wang, ik ving, gevangen.

Ik verhef, ik verhief, verheven. Verheffen. Zie ook hier heffen, en ont-heffen.

Ik wasch, ik wiesch, gewasfchen. Wasfchen, schoonmaaken.

Ik was, ik wies, gewasfen. Wasfen, groeien. Zie wasfchen, iets met wasch beftrijken, onder de Tweede Soort der Gelijkvloeiende.

Ik weet, ik wist, geweeten. Weeten, kennen. Zie Wijten, iemand de fchuld van iets geeven, onder de Tweede Soort.

Ik word, ik werd, geworden.

III. *Ik zie. Zie hierachter, onder de Na-leezing.*

Hierbij gelieve men nog op te merken, dat eenige Werkwoorden, alleenlijk tot dit vak behoorende, geen verandering in het Lijdende Deelwoord ondergaan, laat ik mij klaarder uitdrukken, dat het Lijdende Deelwoord met de Onbepaalde Wijze, niet alleenlijk in den Wortelklinker, maar ook in de geheele spellinge, met haar gelijk is.

Dee.

Deeze zijn de Werkwoorden, die met *Be* of *Ge* beginnen, gelijk onze voorgedraagen Voorbeelden, *Beslaapen, Bevalen, Gelaaten, Geneezen*, aanwijzen.

II. De Tweede Soort der Ongelijkvloeiende Werkwoorden verandert mede van Wortelklinker in den ONVOLMAAKTEN VOORLEEDEN TIJD, en behoudt dien veranderden Klinker in het Lijdende Deelwoord, als:

Ik begin, ik begon, begonnen.

Ik berg, ik borg, geborgen. Bergen. Zie ook *Verbergen*.

Ik bezwijn, ik bezweem, bezweemen. Bezwijmen, nederzigen. Zie ook *Zwijmen*, onder dit vak, en *Zweemen*, gelijken, bij de Eerste Soort der Gelijkvloeiende.

Ik bied, ik bood, geboden.

Ik bijt, ik beet, gebeeten.

IV. *Ik breng.* Zie dit hierachter, onder de Nalcezing.

Ik delf, ik dolf, gedolven. niet, ik delfde, gedelfd. Zie den Heer HUYDE-COPER, bl. 538.

V. *Ik*

V. *Ik denk*, Zie dit hierachter, onder de Naleezing.

VI. *Mij dunkt*. Zie dit hierachter, onder de Naleezing.

Ik fluit. Zie dit Werkwoord bij de Tweede Soort der Gelijkvloeiende.

VII. *Ik heb*. Zie dit hierachter, onder de Naleezing.

Ik help, ik help, geholpen.

Ik kerf, ik kerf, gekorven.

Ik kluis, ik kloof, geklooven. Kluisen, eeten, afëeten. Zie klieven, van een scheiden, en klooven, hakken, houwen, onder de Eerste Soort der Gelijkvloeiende Werkwoorden.

VIII. *Ik koop*. Zie hierachter, onder de Naleezing.

Ik krijg, ik kreeg, gekreegen. Krijgen, neemen. Zie verkrijgen, verwerven, hier in het vervolg, en Krijgen, oorlogen, bij de Eerste Soort der Gelijkvloeiende.

Ik krijt, ik kreet, gekreeten. Krijten, huilen. Zie Krijten, iets met krijt bestrijken, onder de Tweede Soort der Gelijkvloeiende.

Ik

VERHANDELING. 221

Ik lijd, ik leed, geleeden. Lijden, verdraagen.

Het lijdt, het leed, geleeden. Lijden, voorbijgaan, is een Onpersoonlijk Werkwoord. Zie leiden, voeren, bij de Eerste Soort der Gelijkvloeiende.

Ik prijs, ik prees, gepreezen.

Ik slijp, ik sloop, gesleepen. Slijpen, scherpen. Zie ook sleepen, voorthaalen, bij de Tweede Soort der Gelijkvloeiende.

Het spijt mij, het speet mij, gespeeten. Spijten, berouw hebben. Onpersoonlijk Werkwoord. Zie speeten, aan het spit steeken, en spitten, steeken, graaven, onder de Tweede Soort der Gelijkvloeiende.

Ik schuil, ik school, geschoolen. Schuilen, verbergen. Zie Schoolen bij de Eerste Soort der Gelijkvloeiende. De Heer MOONEN schrijft, ik schuilt, schuilde of school, geschoolen.

Ik sterf, ik storf, gestorven.

Ik strijd, ik streed, gestreeden. Strijden, vechten. geenszins, strijdde, gestrijd. Zie den Heer HUYDECOPER, bladz.

Ik tref, ik trof, getroffen.

Ik trek, ik trok, getrokken.

Ik verberg, ik verborg, verborgen.

Ik vergeld, ik vergold, vergolaen.

Ik verheel, ik verhoel, verhoelen.

Ik verkerf, ik verkorf, verkorven.

Ik verkrijg, ik verkreeg, verkreegen.

Ik verlies, ik verloor, verlooren.

Ik verwerf, ik verwoef, verworven.

De Heer TEN KATE schrijft, *stierf* en *storf*, *verwierf* en *verwoef*, onder zijnen Vierden Rang der Werkwoorden.

De Buiging van *Kerven*, *Sterven*, *Verkerven*, *Verwerpen* en *Werven*, die ik hier opgeef, meen ik, dat VONDEL meest altijd (in de Toonende Wijze) gebruikt heeft, niet, *ik stierf*, *ik verwierf*. Hij vermijdde dit zelfs, daar hij het anderszins ongedwongen konde doen. Zo leest men in zijne Poëzij, 2 d. bl. 106,

En 't brein des Helts, die d'eer verwoef,

Dat hij al staende in 't harnas storf:

Ik vlied, ik vlood, gevloden. Vlieden, vlug-

vlugten. Zie *Vlieten*, stroomen, hieronder.

Ik vlieg, ik vloog, gevloogen.

Hij vliet, hij vloot, gevlooten. Vlieten, stroomen. Onpersoonlijk Werkwoord.

Zie *vlieden*, vlugten, hiefboven.

Ik weeg, ik woog, gewoogen. Weegen, wikken. Zie *beweegen*, op de Eerste Soort der Gelijkvloeiende.

Ik wérf, ik worf; geworven. Werven, Krijgsvolk aafnneemen.

Ik werp, ik wórp, geworpen.

Ik wijk, ik week, geweeken.

Ik wíjt, ik weet, geweeten. Wijten, iemand de schuld van iets geeven. Zie

Wecten, kennen, onder de Eerste Soort deezer Ongelijkvloeiende.

Ik win, ik wón, gewonnen.

Ik wind, ik wond, gewonden.

Ik wreek, ik wrook, gewrooken. Wreeken. Ik

heb veel moeite gedaan, om een voorbeeld uit eenigen gezaghebbenden

Schrijver hierbij te brengen, maar 't is vruchtloos zoeken. Het Deelwoord

vindt men genoeg, maar niet den Onvoormakten Tijd, *ik wrook*. Ik houd,

voor mij, echter deeze, als de rech-

te

te buiging. Zie *Wrakken* onder de Tweede Soort der Gelijkvloeiende.

Ik wrijf, ik wreef, gewreeven.

Ik zend, ik zond, gezonden.

Ik zied, ik zood, gezoeden.

Ik zijg, ik zeeg, gezeegen.

IX. *Ik zoek.* Zie hierachter, onder de Na-
leezing.

Ik zuig, ik zoog, gezoggen. Zuigen, de borsten zuigen. Zie *zoogen*, een kind met zog voeden, onder onze Eerste Soort van Gelijkvloeiende.

Ik zwel, ik zwol, gezwollen.

Ik zwem, ik zwom, gezwommen.

Ik zwerf, ik zworf, gezworven.

Ik zwijm, ik zweem, gezwemen. Zwijmen, nederzigen. Zie ook *bezwijmen*, onder deeze zelfde Soort.

III. De Derde Soort der Ongelijkvloeiende Werkwoorden verandert insgelijks van Wortelklinker in den ONVOLMAAKTEN VOORLEEDEN TIJD, doch behoudt dien veranderen Klinker in het Lijdende Deelwoord niet, maar verwisfelt daar denzelven weder in eene andere Klinkletter, zo dat, en de TEGENWOORDIGE, en de ONVOLMAAKTE VOORLEEDEN

DEN

VERHANDELING: 225

DEN TIJD, en het LIJDENDE DEELWOORD
alle drie van klinkeren verschillen, gelijk:

Ik beer, ik bar, geboren. Dit verouderde Werkwoord haal ik aan, om te doen zien, hoe wij aan dat woord *geboren* gekomen zijn. De Heer TEN KATE heeft het ook onder zijne Werkwoorden van den Vierden Rang.

Ik besteek, ik bestak, bestoken.

Ik beveel, ik beval, bevolen. *Beveelen*, gebieden. Zie *Bevallen*, behaagen, en *Vallen*, onder onze Eerste Soort.

Ik bid, ik bad, gebeden.

Ik breekt, ik brak, gebroken.

X. *Ik doe.* Zie hier achter, onder de Na-
leezing.

Ik lig, ik lag, gelegen. *Liggen*; op den grond liggen. Zie *leggen*, stellen, onder de Eerste Soort der Gelijkvloeiende.

Ik pleeg, ik plag, geplogen. *Pleegen*, gewoon zijn. Het Deelwoord *Geplogen* wordt van niemand meer gebruikt.

Hoe dit Werkwoord eigenlijk moet geboogen worden, kan men niet wel zeggen, om dat het zo zelden bij de

P

Schrij-

Schrijvers voorkomt. De derde Perfoon van den Tegenwoordigen Tijd heb ik eens bij VONDEL aangetroffen, in zijne Heldinnenbrieven, 16, bl. 88,

In zulke zaken pleeght schrik grooter dan 't gevaar te wezen:

Dezelfde Perfoon van den Onvolmaakten Voorleeden Tijd heeft hij in zijnen 52 Harpzang,

*De Godtheit zagh van 's hemels tin
Op 's menschen werk, op ieders zin
En wit, uit 's hemels heldren dagh,
Of hij nog eenen wijzen zagh,
Of die naer Godt zocht, als men plagh:
54sten,*

*Die, aen mijn zijde ten disch gezeten,
Een zelve spijsze plagh met mij te eeten,
Op eene andere plaats spelt hij dit
plag met t, dat tegen onzen grooten
Taalregel strijdt:*

*De derde Persoon van den Onvolmaakten
Voorleeden Tijd neemt in de Tijdvoeginge
nooit de letter T aan, gelijk ook uit onze
voorbeelden, op bladz. 210 en 211, kan gezien worden.
10 Herderskout aan het slot:*

Dees

Dees schaduw plaght den zanger te bezwaren:

En het meervoudige hiervan vindt men in het begin van den

I Herderskout:

Daer wij herders dikwijl onze zoghlammers naer toe plaghten te drijven,

In zijnen Eneas, 9 boek:

D'elendige vrouw wort terfont kout over al haer lijf, ———, vliegt uit, en huilt deerlijk, gelijk vrouwen plaghten:

En dit plagten heeft men ook in des Heeren Halma's Woordenboek:

Zij pleegen of plagten zoo boos niet te zijn.

Pleegen, iets bedrijven, uitrechten, staat onder de Eerste Soort der Ge-
lijkvloeiende.

Ik neem, ik nam, genomen.

Ik ontsteek, ik ontslak, onstoken.

Ik ruik, ik riek, gerooken.

Ik scheer, ik schoer, geschooren. Het gebruik is voor *ik schoor*, in plaats van *ik schoer*.

Ik schep, ik schiep, geschapen. *Scheppen*, iets voortbrengen. Zie *scheppen*,

putten, onder de Tweede Soort der
Gelijkvloeiende.

Ik spreek, ik sprak, gesproken.

Ik steek, ik stak, gestoken.

Ik steel, ik stal, gestolen.

Ik versteek, ik verstak, verfstoken.

Ik weeg, ik woeg, gewoogen. Weegen,
wikken. Ik verkies *ik woog, gewoo-*
gen, en daarom staat het ook, op de
Tweede Soort.

Ik zit, ik zat, gezeten.

Ik zweer, ik zwoer, gezwooren.

Dit laatste woord vindt men bij VON-
DEL in den Onvolmaakten Voorlee-
den Tijd even zo gespeld,
Virgilius Landgedichten, 1 Boek,
Die te samen zwoeren den hemel te
verdelgen;

in Virgilius Eneas, 10 Boek,

Dit bezwoer hij bij de stroomen en oevers
en verder:

Wat gaen die benden en soldaten nu aen,
die mij en mijne standaerden zwoeren.
Poëzij, 1 deel, bl. 366,

Wie zou gelooven, schoon men 't zwoer,
Dat dit geen zomerlovers zyn,
Heldinnenbrieven II, bladz. 6,

G

*Gij zwoert mij bij de gansche zee
van winden en wateren omgeroert,
En het Deelwoord heeft hij in het
zelfde Werk, bladz. 492,*

Gelijk de nois besmette mont,

Eeuw in, eeuw uit, had toegezworen.

Ook vindt men deeze Buiging in Onzer
Heeren Staaten Bijbel overal gebruikt.

Gen. 24. 9,

Ende hij swoer hem over dese sake.

26. vs. 31,

*En sij stonden des morgens vroeg op,
ende swoeren d'een den anderen:*

En deezen Onvolmaakten Voorleeden
Tijd, benevens het Lijdende Deel-
woord heeft men, 1 Kon. 1. vs. 29
en 30,

Doe swoer de Koningh, ———

*Voorseker gelijk als ik u gesworen heb-
be ———.*

2 Chron. 15. vs. 14 en 15,

*Ende sij swoeren den Heere met luy-
der stemme ———. Ende gansch Juda
was verblijd over deesen eedt: want
sij hadden met haer gansch hart ge-
sworen.*

Nu dient hier iets van de Werkwoorden, die met een *Scheidbaar* of *Onscheidbaar* Voorzetsel samengezet zijn, gemeld te worden. De Heeren MOONEN en SEWEL hebben hun best gedaan, om te onderzoeken, welke *Voorzetsels* *Scheidbaar* en *Onscheidbaar* waren, doch zijn in hunne moeite gansch niet geslaagd. Zij zeggen 'er van, dat men die scheiding door het gebruik moet leeren, en geeven ons wijders geen lessen. Zie den eersten Spraakkonstenaar, in zijn werk, Kap. 29, en den tweeden, bij de sluiting zijner Verhandeling over de Werkwoorden.

De bedoelde Werkwoorden zijn,

Aanhaalen, Aanzetten, Afdeelen, Afstooven, Indaagen, Intoomen, Najaagen, Namaaken, Overblijven, Overmeeten, Uitzetten, en

Overleggen, herleggen,

Voorzeggen, voorspreken, voorlezen,

Doorloopen, langduurig doorloopen,

Overwinnen, winstbehaalen;

mitsgaders deeze:

Onderrechten, Onderschrijven, Ondervraagen,

Onderwijzen, Overdenken, Overeischen, Over-

heerschen, Overlijden, Overleven, Over-

treffen, Overvraagen, en

Over-

Overleggen, bepeinzen.

Voorzeggen, voorspellen.

Doorloopen, een boek doorloopen,
doorbladen.

Overwinnen, veroveren.

In de eerste Werkwoorden zijn de Voorzetsels Scheidbaar, want men zegt,

Ik haal aan, ik zet aan, ik deel af,
ik sloof af,

Ik daag in, ik toom in, ik jaag na, ik
maak na,

Ik bijf over, ik meet over, ik zet uit, en

Ik leg over,

Ik zeg voor,

Ik loop door,

Ik win over.

In de Tweede Werkwoorden zijn de Voorzetsels Onscheidbaar, en blijven voor, en aan, het Werkwoord vast. Zo zegt men:

Ik Onderrecht, ik Onderschrijf, ik Onder-
vraag, ik Onderwijs,

Ik Overdenk, ik Overeisch, ik Overheersch,
ik Overlijd,

Ik Overleef, ik Overtref, ik Overvraag, en

Ik Overleg,

Ik Voorzeg,

Ik Doorloop,

Ik Overwin,

Hoe onregelmatig dit ook schijne te zijn, deeze tweederlei grootlijksverschillende Bui-
ging is echter zeer regelmatig, en eene
schoonheid in onze Taale.

Dewijl ik hierover eene Verhandeling heb
geschreeven, mag ik mij thans niet bree-
der uitlaaten, om niet tweemaal het zelfde
te zeggen, maar verzoek den Leezer haar
met aandacht in te zien. Echter zal ik hier
den sleutel, die ons het slot van de Scheid-
baare en Onscheidbaare Voorzetselen open-
sluit, den Leezer in de hand geeven.

I. In alle Werkwoorden, daar het Lijden-
de Deelwoord gemaakt wordt, met het
woordleedje GE tuschen het Voorzetsel en
het Werkwoord te plaatsen, zijn de Voor-
zetsels Scheidbaar, bij voorbeeld:

AanGEhaald, AanGEzet, AfGEdeeld,

AfGEsloofd,

InGEdaagd, InGEtoomd, NaGEjaagd,

NaGEMAakt,

OverGEbleeven, OverGEMEeten, UitGEzet,

en

OverGElegd,

Voor-

VoorGEzegd,
DoorGEloopen,
OverGEwonnen,

Deeze zijn Lijdende Deelwoorden van de
 vorige Werkwoorden, *Aanhaalen*, *Aan-*
zeten, *Afdeelen*, enz. en uit dien hoofde
 Scheidbaar, als :

Ik haal aan, ik zet aan, ik deel af, en zo
 vervolgens, gelijk hiervoor is aangewezen.

II. In alle Werkwoorden, daar het Lij-
 dende Deelwoord gemaakt wordt, zonder
 het woordleedje GE, tusfchen het Voorzet-
 fel en het Werkwoord, te plaatsfen, zijn
 de Voorzetsfels Onfcheidbaar, gelijk :

Onderrecht, Onderfchreeven, Ondervraagd,
Onderweezen,
Overdacht, Overëischt, Overheerscht, Over-
leeden,
Overleefd, Overtroffen, Overvraagd, en
Overlegd,
Voorzegd,
Doorloopen,
Overwonnen.

Deeze zijn altemaal Deelwoorden van
Onderrechten, Onderfchrijven, Ondervraagen,
 P 5 enz.,

enz., en gevolglijk Onfscheidbaar, dewijl zij dat woordleedje GE niet konnen aanneemen. Men zegt om die reden, zonder het Voorzetfel te verplaatsen,

*Ik Onderrecht, ik Onderschrijf, ik Onder-
vraag,* en zo verder.

Nog is 'er een andere regel, die ons deeze onderscheiding leert, welken ik na de uitgaaf der *Verhandeling over de Voorzetsfels* ontdekt heb, en dien de Heer TEN KATE ook heeft aangewezen. Naamelijk: alle de Voorzetsfels zijn Scheidbaar, als de klank onzer uitspraake op het Voorzetfel, en niet op het werkwoord valt, gelijk: *Vóórspellen*, eerstspellen; en alle de Voorzetsfels zijn Onfscheidbaar, als de klank op het Werkwoord en niet op het Voorzetfel valt, bij voorbeeld: *Voorspellen*, iets toekomende voorzeggen. Zie ook mijne aantekening in de Vierde Woordenlijst, op *Wederdoopt*, bladz. 150.

Alle deeze Werkwoorden behooren ook onder de voorige Vakken, dat door eenen weinigg'oeffenden wel zal bevat worden. Intusfchen verbeeld ik mij, dat hij eenige zwaarigheid ontmoet, met deeze Soort van
Werk-

Werkwoorden, die daarbij nog GELIJK-
NAAMIG zijn, als de Vier Voorbeelden.

Overleggen,

Voorzeggen,

Doorloopen, en

Overwinnen.

daarom zal ik hem eenen nieuwen regel
voordraagen, waarvan hij zich in deezen
gevalle met vtucht zal kunnen bedienen.

Laat ons den zelve eerst aan de GELIJK-
NAAMIGE Werkwoorden, zonder Voorzet-
fel, toetsen. Ik meen zulke, als *scheppen*,
iets voortbrengen, en *scheppen*, putten.
Het Eerste heeft in de Buiging,

Ik schep, ik schiep, geschapen,
en het Tweede,

Ik schep, ik schepte, geschepte.

Nu komt het daarop aan, zulke Werk-
woorden te kunnen onderkennen. Laat ik
mij naauwkeuriger, of liever, Spraakkun-
stiglijk, uitdrukken. Hierbij dient men te
weeten, welke van de GELIJKNAAMIGE
WERKWOORDEN (gelijk *scheppen*, create,
en *scheppen*, haurire) GELIJKVLOEIEND,
en welke ONGELIJKVLOEIEND, zijn,
naar

waardien men, zonder die kennis, hen niet zoude weeten te conjugeeren, ik meen in de behoorlijke Tijdvoegingen stellen.

Geen van alle onze Spraakkonstenaaren helpt ons hierin. Den noodigen regel daartoe hebben zij niet ontdekt, schoon hij echter zeer eenvoudig en daarenboven te gelijk, zonder eenige uitzonderinge, is. Ik benoem hem, onder verbetering, aldus:

I. De GELIJKNAAMIGE WERKWOORDEN behooren tot de Gelijkvloeiende Tijdvoegingen, als hunne Lijdende Deelwoorden, in de letter D of T, uitgaan, welke de ware Kentekenen van *alle* de Gelijkvloeiende zijn, en ten

II. De GELIJKNAAMIGE WERKWOORDEN zijn alle Ongelijkvloeiend, als hunne Lijdende Deelwoorden, niet met de letter D of T, maar met het slepende EN, eindigen, dat het eenige en algemeene Kenteken van *alle* onze Ongelijkvloeiende Werkwoorden is.

De Taalkundige gelieve mij verder met zijne aandacht te volgen, op dat wij de bondigheid van deezen regel, door de opgaaf van

van tweederlei Voorbeelden , beproeven
mogen.

1. *Ik Krijg, Ik Krijgde, GekrijgD. Krij-*
gen, oorlogen.

Ik Krijt, Ik Krijtte, GekrijT. Krij-
ten, iets met krijt bestrijken.

Ik Leg, Ik Leide, GelogD. Leggen,
stellen, of zetten.

Ik Leid, Ik Leide, GeleidD. Leiden,
bestieren, menen.

Ik Neig, Ik Neigde, GeneigD. Nei-
gen, tot iets genegen zijn.

Ik Reis, Ik Reide, GereisD. Reizen,
vertrekken.

Ik Schep, Ik Scheppte, GeschepT. Schep-
pen, putten.

Ik Verlaat, Ik Verlaatte, VerlaaT.
Verlaaten, eenen bepaalden tijd
uitstellen.

Ik Wasch, Ik Waschte, GewaschT.
Waschen, iets met wasch bestrijken.

Ik Zoog, Ik Zoogde, GezoogD. Zoo-
gen, een kind met zog voeden.

Hiertoe behooren ook *Verfieren*, oppron-
ken, en *Verzieren*, iets verdichten. Dee-

ze Gelijknaamige zijn beide Gelijkvloeiend, en sluiten uit dien hoofde hunne Lijdende Deelwoorden ook met de letter D, als:

Ik Versier, Ik Versierde, Versier D.

Ik Verzier, Ik Verzierde, Verzier D.

2. *Ik Krijg, Ik Kreeg, Gekreeg EN. Krijgen*, neemen, vatten.

Ik Krijt, Ik Kreet, Gekreet EN. Krijten, huilen.

Ik Lig, Ik Lag, Geleg EN. Liggen, op den grond liggen, niet staan.

Of om dit korter en met een enkel woord te verklaren, *Liggen* betekent *Koefsten*; dat nu in onbruik is, doch hier en elders nog tegen eenen hond gezegd wordt. De Franschen gebruiken dit woord in deszelfs quame betekenis van *liggen* allerwege. Zij zeggen: *coucher sur un lit de plume, coucher sur un matelas, coucher sur la dure*. Ik heb ook eens in 't Nederduitsch dit *Koefsten*, voor, zich op bed begeeven, bij MATTHIJS DE CASTELEIJN, eenen ouden Rhetoriker, aangetroffen. Daar doet hij

VERHANDELING. 239

hij, in de HISTORIE VAN PYRAMUS EN THISBE, de laatste zeggen,

„Gister avond als ick mij koetste,
„Mijn fantasije de zinnen toetste
„In't alderzoetste van den Planeten.”

Ik Lijd, Ik Leed, Geleed EN. *Lijden,*
verdraagen, iets ondergaan.

Ik Nijg, Ik Nieg, Geneeg EN. *Nijgen,*
nederbukken.

Ik Rijs, Ik Rees, Gereez EN. *Rijzen,*
opstaan, opstijgen.

Ik Schep, Ik Schiep, Geschap EN.
Schppen, iets maaken, voortbrengen.

Ik Verlaat, Ik Verliet, Verlaat EN.
Verlaaten, iemand begeeven, van iemand afzien.

Ik Wasch, Ik Wiesch, Gewasch EN.
Waschen, schoonmaaken.

Ik Was, Ik Wies, Gewasf EN. *Wasfen,*
groeien.

Ik Zuig, Ik Zong, Gezong EN. *Zuigen,*
met den monde de melk uit de borst der Zoogvrouwe haalen.

Hierbij behooren *Houden* en *Houwen*, die ook

ook beide Ongelijkvloeiend zijn, dewijl zij den uitgang hunner Lijdende Deelwoorden insgelijks in het stepende EN maaken, bij voorbeeld:

Ik Houd, Ik Hield, GehoudEN. Houden, iets bezitten, of in handen hebben.

Ik Houw, Ik Hieww, GehouwEN. Houwen, hakken.

Nu kan men ook ligtlijk met de GELIJKNAAMIGE WERKWOORDEN, die met een Scheidbaar of Onscheidbaar Voorzetsel voorzien zijn, te recht geraaken. Bij beproeving daarvan, blijkt het, dat de twee Eerste van onze opgegeeven Voorbeelden, *Overleggen, Voorzeggen, Doorloopen, Overwinnen*, Gelijkvloeiend, en de twee Laatste Ongelijkvloeiend zijn.

1. *Ik Leg over, Ik Leide. Over, OvergelegD: Overleggen, herleggen.*

Ik Overleg, Ik Overleide, OverlegD: Overleggen, overpeinzen.

Ik zeg voor, Ik zeide voor, VoorgezegD: Voorzeggen, voorspreken, voorlezen.

Ik

VERHANDELING. 241

Ik voorzeg, Ik voorziede, VoorzegD.
Voorzeggen, voorspellen.

2. *Ik loop door, ik liep door, doorgeloo-*
pEN. Doorloopen, langduurig loopen.

Ik doorloop, Ik doorliep, doorloofEN.

Doorloopen, een boek doorbladeren.

Ik win over, Ik won over, overgewon-
nEN. Overwinnen, winst behaalen.

Ik Overwin, Ik Overwon, Overwon-
nEN. Overwinnen, veroveren.

Nu moet ik nog eene Naleezing doen. Hierdoor vind ik op de TWEE SOORTEN der Gelijkvloeiende Werkwoorden, van zo veel honderden als 'er zijn, maar DERTIEN, welker Lijdend Deelwoord, niet in D of T, maar in EN, uitgaat. Deze zijn

9. van de EERSTE SOORT, naamelijk:

1. *Bannen*, 2. *Brouwen*, 3. *Maalen*,
(vergruizen, fijnmaaken.) 4. *Span-*
nen, 5. *Spouwen*, van een scheiden,
6. *Vouwen*, 7. *Weeven*, 8. *Laaden*,
9. *Scheiden*, en

4. van de TWEDE SOORT,

10. *Bakken*, 11. *Lachen*, 12. *Heeten*,

Q

noe-

V I E R D E

noemen, beveelen, gebiedten, en
13. *Zouten.*

Aldus worden geboogen, de Negen van
de Eerste Soort.

1. *Ik ban, ik bande, gebannen.*
2. *Ik brouw, ik brouwde, gebrouwen. Brouwen, kookten. Brouwen, kwaadftoken, iemand in 't geheim benadeelen, staat hiervoor op zijne behoortlijke plaats.*
3. *Ik maal, ik maalde, gemaalen. Maalen, vergruizen, fijnmaaken. Maalen, schilderen, uitbeelden, staat hiervoor. Dit Maalen, vergruizen, had oudtijds in de Buiging, ik maal, ik moel, gemalen, en zo is het met alle deeze gesteld, welker Deelwoord nu nog in EN uitgaat. Zij zijn Ongelijkvloeiende in den aard, maar worden nu in den Onvolmaakten Voorleeden Tijd als Gelijkvloeiende verboogen. Zie den Heer HUYDECOOPER, bladz. 231, en den Heer TEN KATE, I d. bl. 569.*
4. *Ik span, ik spande, gespannen.*
5. *Ik spouw, ik spouwde, gespouwen.*
Spou-

Spoutwen, van een scheiden. *Spouwen*, spuwen, spuijen, is hiervoor te vinden.

6. *Ik vouw, ik vouwde, gevouwen. Vrouwen.* De alomberoemde geleerde Heer PIETER FONTEIN, Rustende Leeraar der Doopsgezinden, wien de waare lof van Mecenas der Konsten en Wetenschappen zo rechtvaardig, als algemeen, nagaat, heeft mij onder het oog gelieven te brengen, dat de letter *w*, in dit woord *vouwen*, eene basterd is, welke door het eene of andere toeval de plaats van de wortelletter *d* heeft ingenomen, voerende ten bewijze daarvan aan,

- 1., dat de Engelschen de *d* in dit woord nog werkelijk hebben, en
- 2., dat zij ook te gelijk in ons nabuurig Landschap Vriesland, overal, in dit en deszelfs afgeleide woorden wordt gebruikt.

En, waarlijk! die Aanzienlijke en Geëerbiedigde Heer heeft met alle recht van reden dit aangemerkt, waarvan wij door de woorden *Eenvoudig*, en *Meervoudig*, *Menigvoud*,

Menigvuldig en *Voud* (de schuimte van eenen beitel.) ten vollen overtuigd worden, dewijl men die wortelletter daarin nog overheeft.

KILIAAN, die vermaarde Taaldoorgronder, schrijft ook in zijn Woordenboek, *Ghevouden. Plicatus. Ghevouden gordijne. Cortina Striata. Ghevoudens beens sitten. Ghevouden vingheren* enz., maar nergens *gevouwen*. Hieruit kan men zien, hoe ongeregeld het zij, *eenvouwig* en *meervouwig* met eene *w* te schrijven, gelijk eenige Taalkundigen gedaan hebben.

Na dat ik dit geschreeven hebbe, zie ik, dat ook de Heer **TEN KATE**, onder zijnen Zesden Rang van Werkwoorden schrijft, **VOUWEN** (ook *oul. Vouden* en *volden*, plicare.) I. d. bl. 569.

7. *Ik weef, ik weefde, geweeven*

8. *Ik laad, ik laadde, gelaaden. Laaden* was eertijds Ongelijkvloeiend, gelijk ik hiervoor van *Maalen* gezegd heb. Men schreef, *ik laad, ik loed, gelaaden*, waarvan onder anderen nog voorbeelden in der Heeren Staaten
Bij.

Bijbel zijn. Nu schrijft men over het algemeen, *ik laadde*, in plaatse van *ik loed*. Zo ook deszelfs Samen-gezetten *inlaaden*, *overlaaden*, en *uitlaaden*.

9. *Ik scheid*, *ik scheidde*, *gescheiden*.

Nu volgen de Vier van de Tweede Soort:

10. *Ik bak*, *ik bakte*, *gebakken*. Eertijds *ik bak*, *ik bick*, *gebakken*. Het gene ik hierboven bij *Maalen* en *Laaden* heb gezegd, is ook volkomen hiertoe betrekkelijk. De Heer TEN KATE schrijft ook *ik bakte*.

11. *Ik lach*, *ik lachte*, *gelachen*. Oudtijds *ik lach*, *ik loech*, *gelachen*. De Heer HUYDECOPER geeft vrijheid, om dit woord Gelijkvloeiend en Ongelijkvloeiend te gebruiken. Hierom zoude men mogen schrijven *gelacht*, in stede van *gelachen*, gelijk zommige etlijke reizen hebben gedaan, welke door Hem worden aangehaald, bladz. 166, 168 en 625. Ik, voor my, verkies de tegenwoordige algemeene Buiging, en merk *gelacht*, schoon het door eenige Dichters is gebruikt, als wantaal aan.

12. *Ik heet, ik heette, gheeten. Heeten, noemen.*

Ik heet, ik heette, gheeten. Heeten, beveelen, gebieden.

Oudtijds werd dit woord aldus geboogen, *ik heet, ik hiet, gheeten*. Wat de Heer HUYDECOPER hiervoor ook inbrengt, om deeze Buiging nog te doen stand grijpen, *ik houd het met den Heere TEN KATE, die hiet, gelijk loech en anderen, verouderd hield*. Hadde mischien de Heer HUYDECOPER het geringe getal onzer afwijkelingen geweten, zoude hij dit ook daartoe wel gebragt hebben, en het heerschende gebruik te gemoet zijn gekoomen, gelijk hij met *lachen* en andere woorden deed. Men kan Hem over deeze Buiging nazien, op bladz. 136, 137, 166 en 459, en TEN KATE, I d. bl. 569.

Heeten, heetmaaken, staat hiervoor, op zijne plaats. bladz. 203.

13. *Ik zout, ik zoutte, gezouter.*

KILIAAN schreef al *Ghesouten, Ghesouten visch, Ghesouten vleesch, Ghesoutenspijsverkooper, inghesouten visch* en

en onghesouten.

En de Heer VAN DEN VONDEL zegt
in zijne Poëzij, 2 deel, bladz. 246,

*Dat geen vernuft ooit vatten kon,
Dan hooggeleerde smouten,
Van langer handt gezouten.*

Braaden en *Raaden* worden door het Gebruik ook al veeltijds geboogen, *ik braad, ik braadde, gebraaden, ik raad, ik raadde, geraaden.* Ik tel hen echter onder de Eerste Soort van Ongelijkvloeiende Werkwoorden, gelijk daar te zien is, bladz. 214. en 215.

Op de DRIE SOORTEN van alle de Ongelijkvloeiende Werkwoorden heb ik TIEN Tijdvoegingen gevonden, welker Lijgend Deelwoord niet in het sleepende EN uitgaat. Deze zijn,

1. *Gaan*, 2. *Staan*, 3. *Zien*, 4. *Brengen*, 5. *Denken*, 6. *Dunken*, 7. *Hebben*, 8. *Koopen*, 9. *Zoeken*, en 10. *Doen*, met hunne Samengezetten.

De Drie eerste behooren tot de Eerste Soort,

- I. *Ik ga, ik ging, Gegaan,*
- II. *Ik sta, ik stond, Gestaan,*
- III. *Ik zie, ik zag, Gezien,*

De Zes volgende Tijdvoegingen behooren tot de Tweede Soort, gelijk:

IV. *Ik Breng, ik Bragt, Gebragt.*

V. *Ik Denk, ik Dacht, Gedacht.*

VI. *Mij Dunkt, mij Dacht, Gedacht.*

VII. *Ik Heb, ik Had, Gehad.* Zie over het gebruik van dit Werkwoord iets hierachter bij de uitzonderingen, het 4de woord, naamelijk: *Wezen of Zijn.*

VIII. *Ik Koop, ik Kocht, Gekocht.*

IX. *Ik Zoek, ik Zocht, Gezocht.*

Het Tiende Werkwoord behoort tot onze Derde of Laatste Soort, als:

X. *Ik Doe, ik Deed, Gedaan.*

Deugen, dogt, gedogt, en Werken, wrocht, gewrocht, betrek ik hiertoe niet, maar breng hen tot de Eerste en Tweede Soort der Gelijkvloeiende, , *deug, deugDE, gedeug¹,* en *werk, werkTE, gewerkt.*

Ik geef de Eerste DERTIEN en de Laatste TIEN Werkwoorden niet voor *Uitzonderingen* van de Gelijkvloeiende en Ongelijkvloeiende op: neen, ganschlijk niet. Want wij hebben straks gezien, dat zij, elk afzonderlijk, de onderscheiden Buiging haarer Soort

Soort blijven aankleeven, schoon zij in den uitgang huns Lijdenden Deelwoords eenigzins verschillen.

De UITZONDERINGEN, die ik op ALLE onze Nederduitsche Werkwoorden gevonden en aangetekend heb, zijn VIJF in getal, te weten:

1. Konnen.	<i>Ik Kan, ik Konde, Konnen. (*)</i>
2. Moeten.	<i>Ik Moet, ik Moest, Moeten.</i>
3. Mogen.	<i>Ik Mag, ik Mogt, Mogen.</i>
4. Wezen of Zijn.	<i>Ik Ben, ik Was, Geweest, oudtijds geweest, en zoude dus volkoomen te brengen zijn tot de Eerste Soort onzer Ongelijkvloeiende. Dit Deelwoord geweest is bij ons nog in gebruik, in de spreekwijze, een gewezen knecht, een gewezen koopman.</i>

Let

(*) Let wel. *Konnen, Mogen* en *Zullen* nemen in den derden Perfoon van den Tegenwoordigen Tijd geen *t* aan. Men zegt en schrijft: *hij kan, hij mag, hij zal*: zo ook *hij wil*. Men herleeze het gene ik hiervan gezegd heb, bladz. 212.

Q 5

Let wel. Dit Werkwoord *Zijn*, als het tot een Helpwoord gebruikt wordt, wil dan alleenlijk bij een Onzijdig (neutrum) Werkwoord geplaatst zijn, gelijk blijkt in deze Zegwijzen van den

Volmaakten Voorleeden Tijd,

Ik ben bezweeken, ik ben gegleeden,

Ik ben geweeken,

Meer dan Volmaakten Voorleeden Tijd,

Ik was bezweeken, ik was gegleeden,

Ik was geweeken.

Integendeel wordt *Hebben*, als het tot een Hulpwoord verstrekt, altijd bij Bedrijvende Werkwoorden (verba Activa) gevoegd, dat te zien is in den

Volmaakten Voorleeden Tijd,

Ik heb gehoopt, ik heb geëerd,

Ik heb gezet,

Meer dan Volmaakten Voorleeden Tijd,

Ik had gehoopt, ik had geëerd,

Ik had gezet.

Hierdoor meen ik mijnen Landgenoot het groote onderscheid van *ik ben* en *ik heb* duidelijk genoeg aangewezen te hebben, om voort-

voorraan het eene voor het andere niet onverschilliglijk te gebruiken.

5. Zullen. Dit is een gebreklijk Helpwoord, en wordt aldus geboogen:

Ik zal, gij zult, hij zal;

Wij zullen, gij zult, zij zullen;

Ik zoude, gij zoudt, hij zoude;

Wij zouden, gij zoudt, zij zouden.

Deeze VIJF TIJDVOEGINGEN kunnen niet onder de Twee Vakken der Gelijkvloeiende, noch onder de Drie der Ongelijkvloeiende gebragt worden, en daarom noem ik haar UITZONDERINGEN, of onregelmaatigheden, welke anderszins in onze Taal veel minder zijn, dan men gemeenlijk zich verbeeldt.

Daar ijder over de geringheid van dit getal, zo wel als ik, zal verwonderd staan, en de Taalkundige zich daarover met mij verblijden, durf ik nu alle de overige onregelmaatigheden, die ons bij eene wederherhaalde Naleezing zijn voorgekoomen, zonder eenige achterhoudinge, onder ieders oog brengen, om te laten oordeelen, of ik haar op de Lijst der Uitzonderingen, met eenige gepaste reden, konne brengen.

I. Log-

1. *Leggen* en *Zeggen*, met hunne Samen-
gezetten, behoorende tot de Eerste Soort
der Gelijkvloeiende, maaken in de Buiging,

Ik leg, ik leide, in plaatse van *ik legde*,

Ik zeg, ik zeide, in plaatse van *ik zegde*,
gelijk hiervoor op hunne behoorlijke plaat-
sen is gezien. (bladz. 191, 192 en 195)

2. *Koomen*, met zijne Samenzettingen,
van de Eerste Soort der Ongelijkvloeiende
zijnde, heeft in zijne Tijdvoeginge,

Ik koom, ik kwam,

veranderende den wortelmedeklinker *k* in
kw, in den Onvolmaakten Voorleeden Tijd.
(bladz. 215.)

3. *Beslaapen*, *Bevallen*, *Gelaaten* (zich),
Geneezen, en *Wedervaaren*, door iets beje-
gend worden, behooren tot onze Eerste
Soort van Ongelijkvloeiende, en verschillen
van alle de anderen, om dat zij geen veran-
dering in het Lijdende Deelwoord ondergaan,
het eindigt wel in EN, dat hun natuurlijk
kenmerk is, maar het is geheel in spellinge,
en getal van letteren, met de Onbepaalde
wijzen gelijk, dat op ons eerste Vak kan ge-
zien worden. (bladz. 214.) Laat ik deeze
opmerking klaarder zeggen.

Alle

*Alle de Lijdende Deelwoorden van de Onge-
lijkvloeiende Werkwoorden der Eerste Soort zijn
altijd aan hunne Onbepaalde wijze in spellinge
gelijk, als zij een Onscheidbaar Voorzetsel bij
zich hebben.*

Zoude men zo doende den onkundigen be-
risper onzer Woordenrijke en Schoone Moe-
dertaale niet bijna den mond stoppen, daar
hij hier zien kan, dat zij, in plaats van
Onregelmatig te zijn, zeer Regelmatig,
ja, durve ik niet daarbij doen, Regelmaati-
ger dan die der Franschen en anderen is?

Ik zoude hier eindigen, vonde ik niet ge-
raaden, ter bevordering van de goede Re-
gelmaat onzer Spelkunde, te melden, dat
men niet willekeuriglijk met de Spellinge
van de Lijdende Deelwoorden der Onge-
lijkvloeiende Werkwoorden, naamelijk, die
in EN uitgaan, diene te werk te gaan, en
schrijven nu eens, *GenEzen*, dan weder, *Ge-
sprOOken*.

Men hebbe, om hierin zich zelven gelijk
te zijn, alleeniglijk de Spelling onzer opge-
geeven Drie Soorten naartegaan, waaruit
men zien zal, dat de Regelmaat, zo mij
voorkoomt, vereischt, dat men *GenEEzen*,
met

met eenen langen klinker, als onder onze Eerste Soort behoorende, dient te schrijven, en *GesprOken*, met eenen korten klinker, dat van het Derde Slach dier Werkwoorden is. Om mij klaarder uit te drukken,

Het Deelwoord *GenEEzen*, behoorende tot onze Eerste Soort van Ongelijkvloeiende, dunkt mij moet met eenen langen klinker gebruikt worden, om dat het de Wortelletter van het Werkwoord is, waarnaar deeze Soort altijd schijnt te moeten geschikt worden, zo zegt men ook, *gehEuen*, *gewAllen*, *gewAsfen*, om dat de Wortelklinker een korte is. Wilde men deeze Deelwoorden van de Eerste Soort naar de Spelling van den Onvolmaakten Voorleeden Tijd schikken, dan kwame men daarmede niet wel te recht. Het zoude wel goed zijn met *GenEEzen*, want men konde schrijven, *ik genEEs*, *ik genAs*, *genEzen*; maar hoe dan met, *ik hEEf*, *ik vIEl*, *ik wIEs*?

Om de eene en andere zwaarigheid, daardoor ontstaande, te ontgaan, besluit ik tot nog toe voor mij, dat de Deelwoorden van de Eerste Soort der Ongelijkvloeiende Werkwoorden, zich niet naar de Spelling van den Onvol-

volmaakten Voorleeden Tijd, maar naar de spelling van den Eersten Persoon des Tegenwoordigen Tijds willen geschikt hebben. En uit dien hoofde, zoude men hebben te schrijven,

Eerste Soort van Ongelijkvloeiende Werkwoorden,

Ik gen.EEs, Ik genas, GenEEzen,

Ik hEf, Ik hief, GehEven,

Ik vAl, Ik viel, GewAllen,

Ik wAs, Ik wiet, GewAsfen,

Maar *GesprOken*, behoort, naar mijn inzien, met eenen korten klinker geschreeven te worden, om dat de *Deelwoorden van onze Tweede en Derde opgegeeven Soort zich altoos in spellinge willen gericht hebben, naar den Onvolmaakten Voorleeden Tijd hunner Werkwoorden*: heeft deeze eenen korten dan moet ook het Deelwoord den zelfden hebben, heeft die Tijd eenen langen klinker, dan moet men hem ook in het Deelwoord gebruiken. Bij voorbeeld:

Tweede Soort van Ongelijkvloeiende,

Ik begin, Ik begOn, BegOnnen,

Ik delf, Ik dOlf, GedOlven,

Ik

256 VIERDE VERHANDELING.

Ik bezwijk, Ik bezwEEm, BezwEEmen,
Ik kluij, Ik kIOOf, GekIOOven;

Derde Soort van Ongelijk-
vloeiende,

Ik besboek, Ik bestAk, BestOken,

Ik bid, Ik bAd, GebEden,

Ik ruik, Ik rIEk, GerOOken,

Ik zweer, Ik zwOEr, GezwOOren.

Deze Tweeledige Regelmaat, die ik hier ter overweeging der Taalkundigen voordraag, staat tegen de TWEE HOOFDWAARNEEMINGEN van den Heere TEN KATE (*) lijnrecht over.

(*) Verheven Dēel der Nederd. Spraake, 1 d. bl. 176. over de ij. en ei; 211, over de e en ee, en 266, over de o. en oo.

A A N.

AANHANGSEL.

WILLIAM GRIFFIN

A A N H A N G S E L.

Ik heb in mijn vorig Werk, op het **VYF-**
DE VERTOOG, de Lijdende Deelwoorden,
die in **EN** uitgaan, (let wel. Déeze zijn al-
le van Ongelijkvloeiende Werkwoorden.)
Onbuigzaam geacht te zijn, benevens eenige
andere woorden, waartoe ik nu nog breng,
het Bijvoeglijke *goedertieren*. Behalve, dat
ik het voorlang als zodanig heb beschouwd,
is mij eene plaats in **VONDEL** voorgekomen,
daar hij het in den **Tweeden Naamvalle** ook
ongeboogen gebruikt:

- BESPIEGELINGEN, 4 boek, bl. 133,
„ *En 's menschen eeuwig heil, 't welk neder-*
vloeit uit d'ader
„ *Van dien rechtvaerdigen en goedertieren*
Vader.

Ik tekende aldaar nog in eene Noot aan,
dat ik de **COMPARATIVA**, gelijk *beter*, *slech-*
ter, *korter* en *langer*, als Bijvoeglijke Naam-
woorden gebruikt wordende, ook Onbuig-
zaam hield. Sedert heb ik gezien, dat ook
de Heer **TEN KATE** hen daarvoor houdt.

I Deel, bladz. 328. Daar zegt hij:

————— Nogthans
 „ wil 't gebruik onzer Tale dat de *Com-*
 „ *parativus*, onverbuigzaam blijve in
 „ alle de *Genera*, zo wel in *Singul*: als
 „ in *Plur*: niettegenstaande de *Positi-*
 „ *vus* en *Superlativus* even als de an-
 „ dere *Adjectiva* in de verbuiging be-
 „ handelt worden. —”

Om die reden schrijft hij ook bladz. 332,
 „ Dat mijn Heer het dus opvoer, zal mij
 „ niet te meerder lust dit week dats ver-
 „ volgen.

En de Heer Hooft deed dit in zijnen tijde
 al. In de LV WAARNEEMING OP DE HOLLAND-
 SCHE TAAL schrijft hij:

„ De *Comparativen* als GROOTER, MEER-
 „ DER, VROOMER &c. *declineer* ik niet;
 „ maar stel EENS GROOTER VORSTEN;
 „ EENS MEERDER MANS; VAN EENEN
 „ VROOMER OVERSTE; &c.”

en de CIX WAARNEEMING leidt aldus:

„ MEN MOET EENEN GROOTER VORST
 „ TE HULPE HAALEN.”

Dewijl ik hier nog een blad open heb, zal
 ik

ik eene dier COMPARATIVA, met een zelfstandig Naamwoord daarnevens, in de Zes Naamvallen plaatfen. Ik denk, dat de Taalkundigen dit niet ongepast zullen oordeelen, dewijl het nog niet is voorgedaan.

Voorbeeld

met de Bepaalende Geslachtwoorden,
DE, DE en HET.

Manlijk
Eenvoudig.

1. De wijzer staat.
2. Des wijzer staats.
3. Den wijzer staat.
4. Den wijzer staat.
5. O wijzer staat.
6. Van den wijzer staat.

Manlijk
Meervoudig.

1. De wijzer Staaten.
2. Der wijzer Staaten.
3. Den wijzer Staaten.
4. De wijzer Staaten.
5. O wijzer Staaten.
6. Van de wijzer Staaten.

Vrouwlijk
Eenvoudig.

1. De wijzer Magt.
2. Der wijzer Magt.
3. Der wijzer Magt.
4. De wijzer Magt.
5. O wijzer Magt.
6. Van de wijzer Magt.

Vrouwlijk
Meervoudig.

1. De wijzer Magten.
2. Der wijzer Magten.
3. De wijzer Magten.
4. De wijzer Magten.
5. O wijzer Magten.
6. Van de wijzer Magten.

Onzijdig
Eenvoudig.

1. Het wijzer Volk.
2. Des wijzer Volks.
3. Den wijzer Volke.
4. Het wijzer Volk.
5. O wijzer Volk.
6. Van den wijzer Volke.

Onzijdig
Meervoudig.

1. De wijzer Volken.
2. Der wijzer Volkeren.
3. Den wijzer Volkeren.
4. De wijzer Volken.
5. O wijzer Volken.
6. Van de wijzer Volkeren.

Voorbeeld
met de Onbepalende Geslachtwoorden,

EEN, EENE EN EEN.

Manlijk
Eenvoudig.

1. Een wijzer staat.
2. Eens wijzer staats.
3. Eenen wijzer staat.
4. Eenen wijzer staat.
5. Ontbreekt.
6. Van eenen wijzer staat.

Vrouwlijk
Eenvoudig.

1. Eene wijzer Magt.
2. Eener wijzer Magt.
3. Eener wijzer Magt.
4. Eene wijzer Magt.
5. Ontbreekt.
6. Van eene wijzer Magt.

Onzijdig
Eenvoudig.

1. Een wijzer Volk.
2. Eens wijzer Volks.
3. Eenen wijzer Volke.
4. Een wijzer Volk.
5. Ontbreekt.
6. Van eenen wijzer Volke.

Manlijk
Meervoudig.

1. Wijzer Staaten.
2. Van wijzer Staaten.
3. Aan wijzer Staaten.
4. Wijzer Staaten.
5.
6. Van wijzer Staaten.

Vrouwlijk
Meervoudig.

1. Wijzer Magten.
2. Van wijzer Magten.
3. Aan wijzer Magten.
4. Wijzer Magten.
5.
6. Van wijzer Magten.

Onzijdig
Meervoudig.

1. Wijzer Volken.
2. Van wijzer Volkeren.
3. Aan wijzer Volkeren.
4. Wijzer Volken.
5.
6. Van wijzer Volkeren.

Als deeze COMPARATIVA, of woorden van den vergelijkenden Trap, Zelfftandiger wijze gebruikt worden, dan neemen zij in den Eersten Naamvalle eene e aan, gelijk de ande-

dere Bijvoeglijke in gelijke omstandigheid doen, en worden even zo verhoogd. Laat mij ook deeze Buiging nog hier schrijven.

1. De Meerdere.	1. De Meerderen.
2. Des Meerderen.	2. Der Meerderen.
3. Den Meerderen.	3. Den Meerderen.
4. Den Meerderen.	4. De Meerderen.
5. O Meerdere.	5. O Meerderen.
6. Van den Meerdere.	6. Van de Meerderen.

Deeze Naambuiging kooft in foortgelijke fpreekwijzen voor.

(In het Eenvoudige Getal.)

De Wijzere moet den dommeren onderrechten.

De Dommere moet voor den wijzeren zwijgen.

De Meerdere moet den minderen geeven.

De Mindere moet den meerderen wijken.

(In het Meervoudige Getal.)

De Wijzeren moeten de dommeren onderrechten.

De Dommeren moeten voor de wijzeren zwijgen.

De Meerderen moeten den minderen geeven.

De Minderen moeten den meerderen wijken.

In Onzer Heeren Staaten Bijbel vindt men deeze zelfde comparativus ook zelfftandiger wijze gebruikt. Hebreen 6. vs. 16,

„ De Mensehen zweeren wel bij den meer-

„ deren dan zij zijn, — ”

Dit

Dit woord is ook voor gezegd te hebben van de Lijdende Deelwoorden, die in EN uitgaan; (etwel. Dit zijn de Deelwoorden van de Ongelijkvloeiende Werkwoorden,) en door mij als Onbuigzaam zijn aangezien. Worden zij Zelfstandiger wijze gebruikt, dan neemen zij alle in den Eersten Naamvalle eene e aan, en men zegt en schrijft:

*de jonggeborenE, de overleedenE, de gestorvenE,
de verslaagenE, de overwonnenE, de genezenE,
de verhevenE, de geroepenE, de verlatenE,
de gepreekenE, de verkreegenE, de bevolenE,
de gezworenE.*

Zo mede het Bijvoeglijke Goederieren, waarmede ik dit AANHANGSEL heb begonnen. Bezigt men het als Zelfstandig, dan moet men zeggen en schrijven: *de GoederierenE, Die den hemel en de aarde heeft gemaakt, is onëindig in Weldoen.*

D R U K F E I L E N.

Bladz. 12, de laatste regel, staat tijds moet zijn getals.

*— 97, staat (welker, met een halfmaantje, moet zijn met eene snede, al-
dus, welker*

2611

211

